

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Ettevõtetmajanduse instituut

Martin Loimet

**HOIU-LAENUÜHISTUTEGA LIITUMISE MOTIIVID
TARTU HOIU-LAENUÜHISTU NÄITEL**

Magistritöö

Põhijuhendaja: doktorant Andro Roos

Kaasjuhendaja: lektor Kaia Kask

Tartu 2014

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendajate allkirjad)

Kaitsmisele lubatud “ “2014. a.

Rahanduse ja majandusarvestuse õppetooli juhataja

(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõtted, seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ÜHISTULISTE FINANTSEERIMISASUTUSTE TEGEVUSPÕHIMÕTTED NING ROLL OMA LIIKMETE SEISUKOHALT	8
1.1. Ühistuliste finantseerimisasutuste tegevuspõhimõtete ajalooline ning teoreetiline kontekst	8
1.2. Ühistuliste finantseerimisasutuste roll liikmetele.....	24
2. LIIKMETE MOTIIVID JA OOTUSED LIITUMISEL HOIU- LAENUÜHISTUTEGA	40
2.1. Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumise motiivid ja mõjutegurid	40
2.2. Hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid ning liikmete ootused hoiu- laenuühistute tegevuse suhtes	57
KOKKUVÕTE.....	74
VIIDATUD ALLIKAD	78
LISAD	83
Lisa 1. Tartu Hoiu-laenuühistu liikmetele saadetud küsimustik	83
SUMMARY	92

SISSEJUHATUS

Füüsilistele ning juriidilistele isikutele mõeldud finantsteenused on mitmesugustes krediidi- ja finantseerimisasutustes enamasti sisult väga sarnased, kuid sellegipoolest on olemas nii erineva ettevõtlusvormi, struktuuri kui ka eesmärkidega finantsasutusi. Kuigi enamik finantsteenuste, täpsemalt hoiuste ja laenude, turuosast kuulub pankadele, tegutsevad Eestis veel hoiu-laenuühistud, mis on ühistulised ning sisult kasumit mittetaotlevad finantseerimisasutused. Ühistulise finantsasutusena peavad isikud, kes soovivad selle teenuseid kasutada, astuma ühistu liikmeks, saades sellega ühtlasi hoiu-laenuühistu üheks osanikuks. Lisaks sellele, et hoiu-laenuühistute (ühistute) eesmärk ei ole kasumi teenimine, vaid eelkõige liikmetele võimalikult soodsatel tingimustel teenuste pakkumine, peetakse neid olulisteks veel ühistute tegevuspiirkonda jäävate inimeste majandusliku ning sotsiaalse toetamise tõttu. Sellisest tulenevalt on alust arvata, et hoiu-laenuühistutega võidakse liituda lisaks teenuste kasutamise soovile veel ideoloogilistel põhjustel ehk teisisõnu kaasmaalaste eluolu parandamise soovil läbi hoiu-laenuühistute toetamise. Kuigi hoiu-laenuühistud on Eestis juba kaua tuntud, siis hoiu-laenuühistute sektori väiksuse ning vähese aktiivsuse tõttu ei ole üheselt selge, kas eraisikud ja äriühingud liituvad ühistutega vaid teenuste kasutamise motiividel või millegi muu tõttu.

Käesoleva töö eesmärgiks on Tartu Hoiu-laenuühistu näitel välja selgitada hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid ning saadud tulemuste põhjal anda soovitusi hoiu-laenuühistute tuntuse ja liikmete arvu suurendamiseks. Liitumise motiivide väljaselgitamisel lähtutakse esmalt erialakirjanduses esitatud väidetest ning uurimuste tulemustest, mille põhjal püütakse tõmmata paralleele Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbiviidud küsitluste tulemustega. Selline võrdlus võimaldab saada aru, kas üldises plaanis kattuvad Eesti hoiu-laenuühistute tegevus ning liikmete liitumise motiivid

teoreetiliste seisukohtadega või kui mitte, siis millised on Eesti hoiu-laenuühistute eripärad.

Ühistutega liitumise motiive on autori arvates vaja Eestis uurida seetõttu, et viimastel aastatel on selles sektoris toimunud märgatav elavnemine ning seega oleks hoiu-laenuühistute juhtidele kasulik teada hoiu-laenuühistutega liitumise põhjuseid, kasutamaks ära turupotentsiaali. Selline informatsioon võimaldab pakkuda liikmetele soovitud teenuseid ning laiemas plaanis vastata liikmete ootustele, mida võibki pidada hoiu-laenuühistute otseseks eesmärgiks. Sellest tulenevalt on käesolev töö suunatud eelkõige Eesti hoiu-laenuühistute juhtidele, kes töö tulemustest lähtuvalt saaksid paremini aru liikmete soovidest. Teisalt võiks käesolev uurimus huvi pakkuda ka hoiu-laenuühistute liikmetele, kes autori arvates saaksid tööga tutvumise abil parema ülevaate hoiu-laenuühistute olemusest.

Vaatlusaluses töös otsitakse hoiu-laenuühistutega liitumise motiive eraisikute ning juriidiliste isikute kohta ühiselt, kuna autori eelduste kohaselt on mõlema rühma liitumise motiivid sarnased. Samuti võimaldab selline lähenemine kasutada rohkemaid andmeid ühistu liikmete kohta. Kui käesoleva uurimuse tulemusi saaks kasutada hoiu-laenuühistute igapäevases juhtimises, siis uurimuse edasiarendamine erinevate vanusegruppide või teenuste lõikes võimaldaks ühistu juhtidel näiteks hakata tegema sihtturundust ning seega suurendada kindlat teenust kasutavate liikmete hulka. Seega on autori arvates vaatlusalust tööd võimalik arendada edasi selliselt, et tööst on võimalik hoiu-laenuühistute juhtidel saada praktilist kasu. Võimalusel tuleks selline uurimus viia aga läbi mitme hoiu-laenuühistu baasil, kuna Tartu Hoiu-laenuühistut võib autori arvates pidada Eestis hoiu-laenuühistutest kõige arenumaks, arvestades teenuste valikut ja mahte ning osalemist sotsiaalsete probleemide üle arutlemisel erinevates teabekanalites.

Eesmärgini jõudmiseks on püstitatud järgnevad uurimisülesanded:

- 1) ühistuliste finantseerimisasutuste olemuse selgitamine ajaloolisest ning teoreetilisest lähtepunktist;
- 2) ühistuliste finantseerimisasutuste rolli selgitamine liikmete vaatenurgast;

- 3) Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbiviidud küsitluse tulemustest ülevaate tegemine ning nende analüüsimine;
- 4) hoiu-laenuühistutega liitumise motiivide väljaselgitamine ning soovitude tegemine liikmete arvu ning hoiu-laenuühistu tuntuse suurendamiseks.

Töös püstitatud uurimisülesannete täitmiseks kasutas autor allikatena eesti- ja inglisekeelset erialakirjandust, erinevate organisatsioonide ning asutuste avaldatavat statistikat, Eestis kehtivaid õigusakte ning töö autori poolt Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbiviidud küsitluse tulemusi. Nimetatud allikad olid aluseks uurimisprobleemi analüüsimisele ning vastavate järelduste ning soovitude tegemisele. Varasemalt on hoiu-laenuühistutega liitumise motiive käsitletud näiteks Richard Berthoud ja Teresa Hinton, kes avaldasid 1989. aastal artikli "*Credit Unions in the United Kingdom*". Samal teemal on 1982. aastal ülevaate teinud veel Barbara R. Lewis, kelle töö "*Credit Unions – Past, Present and Future*" põhines Suurbritannias asuvate hoiu-laenuühistute liikmete seas läbiviidud küsitlustele. Mõlema töö puhul uuriti nii liikmete käitumist kui ka hoiu-laenuühistute struktuuri ning selgus, et ühistu liikmete jaoks olid lisaks teenuste kasutamisele oluline kaasliikmete ja ümbruskonna inimeste toetamine läbi hoiu-laenuühistute tegevuse. Nimetatud tööd on koostatud aastakümneid tagasi, kuid autori arvates on need endiselt sobilikud kasutamiseks. Eestis on viimastel aastatel koostanud hoiu-laenuühistute teemal uurimusi Andro Roos, Mart Sõrg ning Kaie Laaneväli, kuid nende tööd keskenduvad eelkõige Eesti hoiu-laenuühistute sektorile laiemalt ning seega ei saa neid tulemusi kasutada hoiu-laenuühistutega liitumise motiivide uurimisel. Üldiselt saab hoiu-laenuühistute valdkonna kohta leitavaid allikaid pidada piisavaks, viimaks läbi uurimust Eesti hoiu-laenuühistute kohta.

Vaatlusalune magistritöö koosneb kahest osast, millest esimene osa on teoreetiline ning teine empiiriline. Teoreetilises osas selgitab autor hoiu-laenuühistute olemust vaadatuna erinevatest lähtepunktidest. Teoreetilise osa esimeses pooles tehakse ülevaade hoiu-laenuühistute olemusest ajaloolisest ning majandusteoreetilisest lähtepunktist, selgitades hoiu-laenuühistute tekkimise eeldusi ning põhjuseid. Esimese poole koostamiseks sai autor informatsiooni peamiselt inglisekeelsest erialakirjandusest, kuid vähesel määral kasutati allikatena ka eestikeelseid materjale. Tulenevalt töö teemast keskendub

teoreetilise osa teine pool hoiu-laenuühistute rolli selgitamisele lähtuvalt liikmete soovidest ning vajadustest ehk mille poolest on hoiu-laenuühistud liikmete jaoks olulised.

Töö teises, empiirilises osas, keskendub autor töö aluseks oleva küsitluse tulemustest ülevaate tegemisele, nende analüüsimisele ning omapoolsete järelduste ja soovitude tegemisele hoiu-laenuühistu liikmete arvu ning tuntuse suurendamiseks. Empiirilise osa esimeses pooles teeb autor ülevaate Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbiviidud küsitluse tulemustest ning lähtuvalt töö teemast teostab tulemuste analüüsi. Tuginedes töös varasemalt käsitletule, esitab autor empiirilise osa teises pooles omapoolse arvamuse hoiu-laenuühistutega liitumise motiivide kohta ning tuuakse seal välja soovitused, kuidas hoiu-laenuühistute juhid saavad suurendada ühistu tuntust ning seega liikmete arvu. Empiirilise osa koostamiseks kasutatud allikad pärinevad erinevatelt organisatsioonidelt ning asutustelt statistiliste andmete vormis ning autorilt endalt küsitluse tulemustena.

Käesoleva töö struktuur on loodud põhimõttel, et teoreetilise ja empiirilise osa sisu ning maht peavad olema piisavad töö eesmärgi täitmiseks. Kuna töö teemaks on hoiu-laenuühistute liitumise motiivid, siis pidas autor vajalikuks eelnevalt selgitada nii hoiu-laenuühistute struktuuri, tegevuse eesmäärke ja põhimõtteid kui ka seda, kuidas käib praktikas ühistu liikmete poolt teenuste kasutamine ning hoiu-laenuühistu sisene ühistegevus.

1. ÜHISTULISTE FINANTSEERIMISASUTUSTE TEGEVUSPÕHIMÕTTED NING ROLL OMA LIIKMETE SEISUKOHALT

1.1. Ühistuliste finantseerimisasutuste tegevuspõhimõtete ajalooline ning teoreetiline kontekst

Tulenevalt magistritöö teemast on uurimuse objektiks hoiu-laenuühistud (ühistud), mis on ühistulistel põhimõtetel tegutsevad finantseerimisasutused ning mille tegevust Eestis reguleerib hoiu-laenuühistu seadus. Läbi ajaloo on ühistulistel finantseerimisasutustel olnud Eestis mitmeid tegevusvorme, kuid eesmärk on neil olnud sama – pakkuda oma ühistu liikmetele finantsteenuseid soodsatel tingimustel. Käesolevas peatükis antakse ülevaade ühistuliste finantseerimisasutuste arengust Eestis, saamaks parema ettekujutuse nende tekkimisest põhjustest. Ajaloolise ülevaate tegemine aitab mõista kui suurt rolli täitsid ühistulised finantseerimisasutused Eesti majanduses ning kuidas mõjutasid nende arengut erinevatel perioodidel majanduslikud ning poliitilised muutused.

Ühistuliste finantseerimisasutuste loomine sai Eestis alguse 19. sajandi esimeses pooles, kui 1802. aastal alustas tegevust Eestimaa Maade Krediidiselts. Kuigi esimesed pangaühistud oli loodud rüütlimõisa omanike poolt ning teenindamiseks, finantseeris Eestimaa Maade Krediidiselts alates 1851. aastast talundite päriseks ostmist. Selliseid ühistuid nimetati hüpoteegiühistuteks, mis loodi Saksamaa hüpoteegiühistute eeskujul. 19. sajandi teisel poolel aga tekkis Eesti alal teine pangaühistute liik, milleks olid krediidiühistud. (Leetsar 1999: 33)

Kuivõrd hüpoteegiühistud tegelesid peamiselt talude ostmisega, siis krediidiühistud on sarnased tänapäeval tegutsevate hoiu-laenuühistutega, mille eesmärk on finantseerida nii-nimetatud kohalikku ettevõtlust. Kuigi teoorias on hoiu-laenuühistutel (ing k *savings and credit co-operative*) ning krediidiühistutel (ing k *credit union*) mõnevõrra erinev tähendus, siis igapäevases kasutuses on mõlemad terminid segamini. Nimelt tuleneb teoorias vahe sellest, et ühistud tegutsevad minipankadena, võttes vastu hoiuseid ning pakkudes pankadega sarnaseid hoiuseid, kuid krediidiühistud seevastu hangivad laenuressursid peamiselt mitmesuguste fondide vahendusel ning nende tegevuse pearõhk on soodsate laenude väljastamine (Roos 2007: 32).

Võrreldes 20. sajandi alguses loodud hoiu-laenuühistutega on tänaste ühistute asutamise põhjused erinevad. Kui esimesed hoiu-laenuühistud loodi eelkõige seetõttu, et puudusid alternatiivsed võimalused põllumeeste ja talupidajate finantseerimiseks, siis tänapäeval on finantsteenuste pakkujate ring lai ning võimalusi investeerimiseks või finantseerimiseks on mitmeid. Kuigi hoiu-laenuühistud on Eestis pikalt tegutsenud ning ühistute arv ulatub paarikümneni, siis hoiu-laenuühistute turuosad laenude ning hoiuste osas on võrreldes pankadega marginaalsed. Pankade all mõeldakse käesolevas töös universaalpanku, mis pakuvad tavapäraseid finantsteenuseid eraisikutele ning ettevõtetele.

2014. aasta veebruari lõpu seisuga oli 24 Eestis tegutsevatel hoiu-laenuühistutel kokku 4 777 liiget ning summaarne varade maht ulatus 20,6 miljoni euroni. Seevastu krediidasutuste varade maht oli samal ajal 20,1 miljardit eurot. Laene olid ühistud kokku väljastanud 14,4 miljoni euro ning krediidasutused 15,3 miljardi euro ulatuses. (Hoiu-laenuühistute ... 2014)

Eelnev statistika näitab, et hoiu-laenuühistute liikmete arv ning tegevusmahud on küllaltki väikesed. Autori arvates tuleks välja tuua põhjused, miks võiksid hoiu-laenuühistud Eestis laiemalt levinud olla. Riigi tasandil on hoiu-laenuühistud Eestis vajalikud järgnevatel põhjustel (Ristkok 2006: 93-95):

- elanikkonna harimine – turumajandusele ülemineku ajal ei õpetatud inimesi rahaga ümber käima ning samuti on tänapäevased finantsinstrumendid inimeste jaoks tundmatud;

- ühistud viivad rahaasutused elanikkonnale lähemale – enam kui kahe kolmandiku Eesti valdade territooriumil ei ole ühtegi rahaasutust, kuid spetsiaalselt linnasõitmine on maaelanike jaoks kulukas ning aeganõudev;
- Eestist rahvusliku rikkuse väljavoolu pidurdamine – kommertspangad viivad teenitud kasumi Eestist välja ning soodustavad ülemäärast laenamist ning tarbimist, seevastu ühistute pakutavad teenused on kokkuvõttes odavamad ning ühistute teenitud kasum jääb samasse tegevuspiirkonda;
- alternatiivse raharinglusvõrgustiku loomine – praegune raharinglus on väliskontrolli all ning sõltuv poliitilistest otsustest, kuid ühistud oleksid vastupidavamad varade Eestist väljatõmbamisele;
- rahvusliku panganduse taasloomine – välismaises valduses olev pangandus ei tööta Eesti hüvanguks ning majandusliku tasakaalu saavutamiseks oleks vajalik ühistuliste finantseerimisasutuste olemasolu.

Eelnevas loetelus esitatud põhjused näitavad hoiu-laenuühistute laiemat eesmärki, kuid sellest hoolimata on seotud ka ühistute igapäevategevusega, peamiselt läbi teenuste kasutamise hinna. Seega on autori arvates hoiu-laenuühistutel ühiskonnas tegelikult suurem roll kui vaid finantsteenuste pakkumine oma liikmetele.

Erinevalt Eestist, kus hoiu-laenuühistud pakuvad eelkõige traditsioonilisi hoiuse- ja laenuteenuseid, saab paljudes teistes riikides kasutada ka selliseid teenuseid, mis Eesti mõistes on iseloomulikud eelkõige pankadele. Sellest tulenevalt on ühistud muutnud paljudes riikides teenuste valiku ja mahtude poolest pankadega võrreldavaks ning võimaldavad eraisikute jaoks enamike soovitud finantsteenuste kättesaamist ühest asutusest.

Hoiu-laenuühistute Maailmanõukogu (*World Council of Credit Unions*) 2012. aasta andmetel on 101 riigis kokku umbes 56 000 hoiu-laenuühistut, mille liikmete arv on kokku üle 200 miljoni (2012 Statistical ... 2013: 1). Ühistute lai levik ning populaarsus näitab, et need on levinud nii arenenud riikides kui ka arengumaades. Ainuüksi Ameerika Ühendriikides oli 2012. aasta lõpus üle 96 miljoni mõnda hoiu-laenuühistusse kuuluva liikme, kellele välja antud tarbimislauade maht oli 16,7% kogu finantsasutuste poolt välja antud tarbimislauadest (Anderson, Liu 2013: 5). Euroopas on hoiu-

laenuühistud populaarseimad Iirimaal (3,2 mln liiget), Poolas (2,6 mln), Ukrainas (1,1 mln) ja Suurbritannias (1 mln), samuti on hoiu-laenuühistud tugevalt esindatud Lätis ja Leedus, kus kuulub mõnda ühistusse vastavalt 26 000 ning 136 000 inimest (Credit Unions in ... 2014).

Hoiu-laenuühistud paistavad võrreldes teiste finantsteenuseid pakkuvate asutustega silma oma stabiilsusega – näiteks jätkasid ühistud kasvamist Ameerika Ühendriikides isegi Suure Depressiooni ajal. Kui pangad ignoreerisid suuresti töölisklassi vajadusi, asusid inimesed vastutulelikumate ja eetilistemade hoiu-laenuühistute liikmeteks. Statistika näitab, et kriiside ajal, mil pankade majanduslik olukord ning usaldusväärsus langeb, jätkab hoiu-laenuühistute liikmete arv kasvamist, mis kinnitab ühistute olulist sotsiaalset rolli. (Chambers, Ryder 2009: 84)

Hoiu-laenuühistute vastupidavust majanduskriisi tingimustele aitab selgitada ühistute toimimispõhimõtte kirjeldamine. Hoiu-laenuühistutel ei ole tavaliselt otsest ligipääsu tuletisinstrumentidele ning seega tegutsevad need traditsioonilise panganduse mudeli järgi: rahastavad ennast peamiselt läbi liikmete hoiuste ning annavad laene lähipiirkonnas olevatele inimestele ja väikeettevõtetele, kes kuuluvad ka küllaltki väiksearvulisse liikmeskonda. Seega mõjutavad hoiu-laenuühistute tegevust peamiselt kohaliku majanduse olukord ning ühistu liikmete käekäik, mitte aga otseselt finantsinstrumentide turul toimuv. (Ramcharan *et al.* 2012: 6)

Nimetatud olukord kehtib siis, kui hoiu-laenuühistu bilanssi ei kuulu börsidel kaubeldavaid tuletisinstrumente, mille väärtust on keeruline hinnata ning mis mängisid 2007. aastal alanud finantskriisi süvenemises suurt rolli. Selliseid instrumente omavate finantsasutuste varad vähenesid olulisel määral ning seega tekkisid probleemid ka likviidsuse ning laenude väljastamisega, mis omakorda vähendas üldist majandusaktiivsust. Tulenevalt kinnisvaramulli lõhkemisest ei jäänud siiski Ameerika Ühendriikides asuvad hoiu-laenuühistud kriisi tõttu puutumata, kuna sealsed hoiu-laenuühistud pakuvad ka eluasemelaene, mille tagasimaksmisega tekkis inimestel probleeme ning mille tagatiseks seatud majade hinnad kiiresti langesid. Eestis asuvad hoiu-laenuühistud seda võimalust oma liikmetele ei paku ning seega ei saanud nad kinnisvara ja ka tuletisinstrumentide väärtuse langusest nii palju kahju.

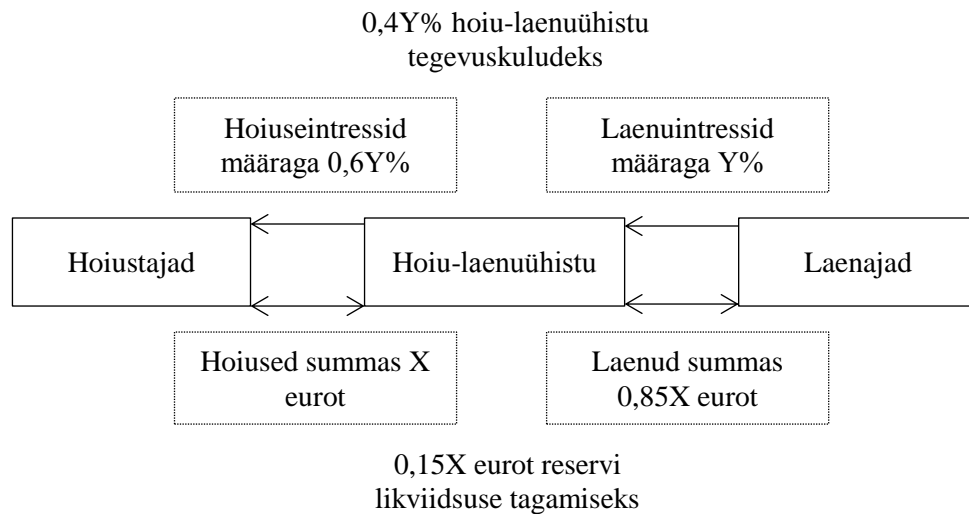
Vaadates aga hoiu-laenuühistute ning makromajanduse näitajate vahelisi seoseid laiemalt, võiks püstitada hüpoteesi, kas ühistulistel finantseerimisasutustel on oluline mõju sealse riigi majanduskasvule. Sama hüpoteesi testimiseks viidi läbi uuring, mille läbiviimiseks kasutati 17 aasta pikkuse perioodi (1995-2011) kohta kogutud andmeid 12 riigi näitel (peamiselt Aasia ja Lõuna-Ameerika regioonidest), kus hoiu-laenuühistud tegutsevad. Kuigi uuringu kriitikana on toodud välja andmete usaldusväärsus, siis selgus, et uuringu järgi on hoiu-laenuühistute vahendustegevusel ning vastava riigi majanduskasvul statistiliselt oluline seos (Adusei, Afrane 2013: 75). Eelnevalt mainiti, et uuring viidi läbi suures osas arengumaades, kus finantsteenuste turud ei ole nii arenenud kui näiteks lääneriikides. Seetõttu võiks oletada, et nimetatud piirkondades on hoiu-laenuühistutel, kes pakuvad liikmetele traditsioonilisi teenuseid, suurem osakaal finantsteenuste pakkujate seas. Vastuargumendina tuleks aga omakorda välja tuua lääneriigid, nagu näiteks Ameerika Ühendriigid või Suurbritannia, kus ühistulised finantseerimisasutused on väga levinud ning seega olulise osatähtsusega kohalikust finantssektorist. Sellel põhjusel arvab töö autor, et riikides kus ühistulised finantseerimisasutused on väga levinud, võib ühistute tegevusmahtude ning majanduskasvu vahel olla positiivne seos ehk hoiu-laenuühistutel võib olla oluline roll kohaliku majanduse toetamisel ning sotsiaalsete probleemide leevendamises. Kuna tegemist on vaid autoripoolse hüpoteesiga, mis ei tugine usaldusväärsetele uuringutele, siis tuleks valedes järeldustes ennetamiseks nimetatud seose olemasolu täiendavalt kontrollida.

Kui ühistuliste finantseerimisasutuste seoseid majanduskasvu ning teiste makromajanduse näitajatega on keeruline leida, siis see-eest on erialases kirjanduses sageli täheldatud, et ühistulised finantseerimisasutused aitavad parandada kohaliku piirkonna majanduslikku ning sotsiaalset olukorda. Samamoodi nagu muutub kogu ühiskond, tuleb ka hoiu-laenuühistutel oma strateegiate kavandamisel võtta arvesse uusi asjaolusid, millest võib näidetena välja tuua järgnevad (Gerez, Giagnocavo 2012: 285-286):

- tegevuspiirkonna laiendamine füüsilises ning infotehnoloogilises mõttes, tagamaks hoiu-laenuühistu jätkusuutlikkust ja vastavust piirkonna elanike vajadustele;

- hoiu-laenuühistu strateegiate kujundamine lähtuvalt poliitilistest või majanduslikest välisteguritest;
- hoiu-laenuühistu peab olema valmis kapitalimahukateks investeeringuteks;
- piirkonna vajadused ning probleemid võivad aja jooksul muutuda ning seega tuleks valmis olla strateegia kohandamiseks (nt keskendumine põllumajanduse asemel taastuvale energiale);
- uued teenused, tehnoloogia ja investeerimise võimalused nõuavad personali oskuste ja teadmiste parandamist;
- piirkondlik hoiu-laenuühistu peab olema valmis võtma vastu uusi väljakutseid, mis ei ole otseselt seotud tema tegevusega.

Loetelus esitatud näidetest selgub, et piirkondlikel hoiu-laenuühistel on lisaks finantsteenuste osutamisel sageli veel teisigi ülesandeid, mis on seotud piirkonda investeeringute toomisega ning kaasaegsete teenuste ja tehnoloogia juurutamisega. Kuna ühistulised finantseerimisasutused kuuluvad sageli ühe väikse regiooni elanikele, siis võib hoiu-laenuühistust kujuneda omamoodi arengu- ning tugikeskus, mis lisaks investeeringute rahastamisega tegeleb ka projektide tasuvuse hindamisega, lähtudes seejuures kohalike inimeste huvidest. Sellises olukorras ei saa ka tekkida huvide konflikti, sest nii töö tellijad kui ka teostajad on sisuliselt samad ning hoiu-laenuühistu oleks vaid kogu tegevuse koordineerijaks. Ühistegelike põhimõtete järgi toimides soodustaksid hoiu-laenuühistud eelkõige kohalike ettevõtete arengut, seda nii läbi soodsate teenuste tingimuste kui ka piirkonna ettevõtjate omavahelise koostöö tugevdamise. Tulenevalt hoiu-laenuühistute rollist piirkondliku elu arendamises, peavad ühistud aktiivselt jälgima nii majanduses laiemalt toimivat kui ka kohalike inimeste vajadusi, säilitamaks ühistu majanduslikku stabiilsust ning teenuse osutamise kvaliteeti. Järgnevalt on esitatud selgitav joonis (vt joonis 1 lk 14), mis näitab millisel moel hoiu-laenuühistud toimivad.

Joonis 1. Hoiu-laenuühistute põhitegevus esitatuna rahavoogude liikumisest lähtuvalt (autori koostatud).

Tulenevalt sellest, et Eesti hoiu-laenuühistud pakuvad peamiselt traditsioonilisi hoiustamise ning laenamise teenuseid, võttis töö autor joonise 1 koostamisel aluseks just need kaks teenust. Jooniselt on näha, et hoiu-laenuühistu on sisuliselt hoiustaja ja laenaja vahel vahendaja rolliks, kuna ühistud saavad laenude andmiseks raha vaid hoiuste näol. Joonisel on näidatud, et hoiustaja toob ühistusse X eurot ning laenudena antakse välja 0,85X eurot. Väljalaenatav summa 0,85X on valitud seetõttu, et Eesti praktikas laenavad ühistud välja ligikaudu 85% hoiustest ning 15% jäetakse reservi likviidsuse tagamiseks. Intresside puhul on joonisel esitatud intressimäärade suurused juhuslikud ning võivad ühistute lõikes suuresti varieeruda. Üldpõhimõte on see, et ühistud opereerivad peamiselt laenajatelt saadavate ning hoiustajatele makstavate intresside vahega, mis hoitakse sellises suuruses, et see kataks ära ühistu tegevuskulud – seega ei ole eesmärgiks intressimäärade vahelt maksimaalset kasumit teenida. Mida suuremad on aga ühistu tehingumahud, seda väiksem intressimäärade vahe on vajalik ühistu tegutsemiseks ehk see võimaldaks tõsta hoiustajatele makstavat või alandada laenudelt küsitavat intressimäära. Autori arvates näitab eelnev joonis hoiu-laenuühistute olemuse lihtsust, kuid tuleb arvestada, et selline skeem kehtib traditsiooniliste hoiu-laenuühistute puhul, milleks on ka näiteks Eestis tegutsevad ühistud.

Eelnevalt käsitleti hoiu-laenuühistute olemust ning kohanemist muutavas majanduskeskkonnas ning erinevates maailma piirkondades. Ühistulised finantseerimisasutused on levinud üle terve maailma ning nende olemasolu 21. sajandi turumajanduses võib pidada elementaarseks, olenemata sellest, et ühistute tähtsus ning populaarsus varieerub riigiti suurel määral. Kuigi on tavaline, et eraettevõtetest ning ühistulistest ettevõtmistest räägitakse tänapäeval kui täiesti eraldiseisvatest nähtustest, siis tuleb tõdeda, et eraettevõtted on läbi ajaloo tugevasti ühistegevust teinud, alates W. Petty aegsest kapitalismist, läbi merkantilistliku ja tööstusliku kapitalismi, kuni praeguse finantsilise kapitalismini (Co-operation Is ... 1942: 90). Seetõttu tuleks ühistulisi finantseerimisasutusi käsitleda kaasaegse majandussüsteemi osana, mis tulenevalt oma tegevuspõhimõtetest ning -vormist muudavad finantssektorit mitmekülgsemaks ning suurendavad konkurentsi finantsinstitutsioonide vahel. Interpreteerides aga ühistulisi finantseerimisasutusi lähtuvalt majandusteooriast, saab tuua paralleele käitumisökonomikast (*behavioral economics*), institutsiooniökonomikast (*institutional economics*), kooperatiivsest mänguteooriast (*cooperative game theory*) ning firmateooriast (*theory of the firm*). Seega saame vaatlusalust uurimisobjekti ehk täpsemalt hoiu-laenuühistuid käsitleda lähtuvalt kaasaegsest majandusanalüüsist, mis keskendub indiviidide majanduslike otsuste tegemise tagapõhjale.

Käitumisökonomika proovib selgitada, miks teevad indiviidid sageli pealtnäha ebaratsionaalseid valikud ning miks ja kuidas nende käitumine erineb klassikalistes majandusmudelites esitatud käitumismustritest. Sellisele lähenemisele on iseloomulikud näiteks piiratud ratsionaalsus, mitteegoistlik käitumine, inimeste emotsioonid, eetika ning sotsiaalsed eelistused. (Diacon *et al.* 2013: 29-31)

Esitatud tunnused on sobilikud ka ühistuliste finantseerimisasutuste olemuse käsitlemiseks, kuna ühistegevuse idee seisneb inimestevahelisest koostööst kasu saamisel, mida ei saa pidada täielikult ratsionaalselt käituvale indiviidile iseloomulikuks. Sellisele laiapõhjalisele põhimõttele tuginedes saabki väita, et käitumisökonomika on sobilik ühistuliste finantseerimisasutuste olemuse käsitlemiseks, kuna indiviidid lähtuvalt oma käitumises nii majanduslikust ratsionaalsust kui ka nende jaoks olulistest sotsiaalsetest aspektidest, nagu näiteks

kuuluvustunne, alturism, koostöövõimalus ning soov aidata kaasa piirkonna majandusele. Kuivõrd käitumisökonoomika on sobilikum pigem indiviidi tasandi uurimiseks, tuleks analüüsi kaasata veel institutsiooniökonoomika suund.

Institutsiooniökonoomika käsitleb majanduslikust aspektist üldiselt inimekäitumist suunavaid norme või nende süsteeme, mille üheks elemendiks on normide järgimist tagav mehhanism (Sepp 2006: 35). Seega on institutsioonid ühiselu korraldamise vormid, mis mille abil on võimalik piiratud infost ja teiste indiviidide ootunismist tekkivate heaolukadude vähendamine ning koostöö kaudu kõikide osapoolte heaolu suurendamine (Sepp 2006: 27). Esitatud selgitusest lähtuvalt saab öelda, et ühistulisi finantseerimisasutusi saab lähtuvalt institutsiooniökonoomikast käsitleda, kuna hoiu-laenuühistute loomine ning tegevus eeldab rühma inimeste koostööd, kes kokkulepitud tingimuste raames (nt seadused, ühistu põhikiri) hakkavad ühiselt sellist institutsiooni juhtima, mille kasu selle liikmetele võib avalduda alles kaugemas tulevikus. Õigemini, ühistu liikmed koos oma eesmärkide, põhimõtete, reeglitega ning tegevusega moodustavadki institutsiooni, mis esindab selle institutsiooniga seotud inimeste majanduslikke huve. Seega loodavad ühistu liikmed tulevikus ühistuga liitumisest kokkuvõttes suuremat kasu saada, kui näiteks valides hetkel mõne odavama alternatiivi oma finantsvajaduste rahuldamiseks. Selline käitumine ei lähtu autori arvates täielikust ratsionaalsusest, vaid hõlmab ka mittemajanduslikke tegureid, mille tõttu tulekski ühistulisi finantseerimisasutusi käsitleda laiemalt kui vaid klassikalisest majandusteooriast lähtuvalt. Sellest tulenevalt on töö autor analüüsi kaasanud veel kooperatiivse mänguteooria suuna, mille korral on vaatluse all indiviidide otsustusprotsessid mõjutatuna teiste inimeste käitumisest.

Kooperatiivne mänguteooria uurib selliste reeglite kogumit, mille korral kõik osalejad suudavad vastuvõetava kompromissini jõuda (Borch 1967: 226). Sellist kompromissi kahe indiviidi vahel nimetatakse ka Nash'i tasakaaluks, kuid kuna käesolevas töös on vaatluse all mitmeid inimesi koondavad ühistulised finantseerimisasutused, tuleks mänguteoorias vaadata täpsemalt kooperatiivset mänguteooriat. Kooperatiivse mänguteooria järgi püüavad inimesed valida sellise strateegia, mis võimaldab saavutada parimat positsiooni probleemi lahendamises, seejuures tehes seda teiste inimestega koalitsiooni moodustades ning vajadusel ühiselt oma seisukohtade eest seistes (Harsanyi

1966: 629). Kuigi teooria on sobilikum pigem ühe konkreetse probleemsituatsiooni lahendamiseks, pakub see autori arvates osalisel määral võimalust selgitada ühistu liikmete vajadust teha koostööd ning seista ühiste põhimõtete eest. Mänguteooria seisukohast on probleem saanud lahenduse siis, kui osapooltel ei ole huvi oma otsuseid muuta, teades teiste inimeste käitumist. Ühistuliste finantseerimisasutuste puhul võivad sellised otsustusolukorrad tulla päevakorda näiteks üldkoosolekul ühistu tegevussuundade üle otsustades, mis avaldab otsest mõju ühistu ning seega ka ühistu liikmete majanduslikule olukorrale. Kuigi teooria ütleb, et inimesed käituvad oma otsustes ratsionaalselt, tekib reaalses elus tahes-tahtmata eriarvamusi ning seega saab ka inimeste ühistegevust analüüsida näiteks lähtuvalt kooperatiivsest mänguteooriast.

Eelnevalt esitatud käitumisökonomika, institutsiooniökonomika ja kooperatiivse mänguteooria seisukohad on töösse kaasatud just seetõttu, et selgitada ühistuliste finantseerimisasutuste olemust ning rõhutada inimestevahelise koostöö tähtsust sellises institutsioonis. Laiendades uurimisobjekti käsitlemist lähtuvalt erinevatest majandusteooriatest, tuleks lisaks analüüsi kaasata veel firmateooria, mis püüab selgitada välja ettevõtete tekkepõhjust. Ühistulised finantseerimisasutused ei ole autori arvates asutatud samadel eesmärkidel, nagu väikse omanike ringiga ettevõtted, kuid sellegi poolest võib neid käsitleda kui kaasaegseid äriühinguid.

Autori arvates alluvad ühistulised finantseerimisasutused neoklassikalisele firmateooriale, täpsemalt transaktsioonikulude teooriale, mis esmakordselt leidis põhjalikumat käsitlust Ronald Coase 1937. aastal ilmunud raamatus "*Nature of the Firm*". Nimetatud teoses defineeriti ettevõtete (*firm*) olemust ning selgitati nende loomise eesmärgi ning ajendeid. R. Coase järgi luuakse ettevõtted eesmärgiga vähendada tootmiskulusid ning saada tootmissisendeid odavama hinnaga (Coase 1937: 392). Siinkohal saab tuua paralleele ühistulistel põhimõtetel loodud ettevõtetega – inimesed, olgu kas eraisikutena või juriidiliste isikutena, ühinevad ning moodustavad ühistulisi ettevõtmisi just seetõttu, et koostööd tehes oleks võimalik hoida kokku kuludelt ning saada odavama hinnaga tootmissisendeid.

Koostöö võtab praktikas erinevaid vorme ning ilmneb veel paljude eesmärkide korral, lisaks sellele, et koostööga soovitakse saada majanduslikku kasu. Seega on ettevõtte lihtsalt üheks võimaluseks kirjeldada sotsiaalset organisatsiooni, mis hõlmab

inimestevahelisi suhteid, inimeste eesmärke ning kokkuleppeid. Sellest tulenevalt ei ole ainult ühte kindlat tunnist, mis teeb ettevõttest ettevõtte, peale selle nime. Inimestel on erinevad arusaamad ning seega võivad nad ka ettevõtet määratleda erinevalt. (Addleson 2001: 175)

Eelnevalt on töös käsitletud ühistuliste asutuste, täpsemalt hoiu-laenuühistute, tegevuspõhimõtteid ning analüüsitud nende põhimõtete tagapõhjasid. Kuigi mitmed esitatud tõekspidamised on iseloomulikud eelkõige kasumit mittetaotlevatele organisatsioonidele, võib autori arvates hoiu-laenuühistuid käsitleda siiski kui ettevõtteid, mis tegeleb aktiivselt äritegevusega. Seda põhjusel, et toodete tootmise või teenuste pakkumise eesmärgil loodud ühistulised ettevõtmised kannavad kõiki põhilisi eraettevõtluse tunnuseid – laenavad ning kaasavad kapitali, palkavad tippjuhte, osakonnajuhte ja töötajaid, säästavad osa teenitud tulust ning maksavad dividende (Co-operation Is ... 1942: 90).

Laiendamaks ühistuliste ettevõtmiste käsitlust, saab ühistuid uurida kahest vaatenurgast – lähtuvalt ühistust kui liikmete kogumist või ühistust kui ettevõttest. Kui ühistu liikmete soov on saada teenuseid võimalikult soodsatel tingimustel, siis ühistu kui ettevõtte peab liikmete soove täites arvesse võtma ka majanduslikud tegurid ehk leidma optimaalse kulude ja tulude suhte, mille juures ühistu tegevus on jätkusuutlik ning rahuldab selle liikmete vajadusi. Kuna käesolevas peatükis keskendutakse ühistuliste asutuste majandusliku ja rahandusliku toimimise teoreetilisele tagapõhjale, siis käsitletakse järgmistes lõikudes ühistuid kui ettevõtteid.

Eelnevalt mainiti, et ühistute loomisega soovitakse vähendada tootmissisendite hindu ning tootmiskulusid – selgituseks, hoiu-laenuühistutest rääkides tuleks tootmissisendite asemel kasutada pigem lihtsalt sõnu "sisendid" või "ressursid", kuna ühistu ei tegele otseselt tootmisega vaid teenuste pakkumisega. Hoiu-laenuühistute puhul on sisendiks liikmetelt saadavad hoiused, kuna hoiuseid kasutatakse omakorda laenude väljastamiseks ning vähesel määral on sisendiks veel riiklikelt asutustelt saadav sihtotstarbeline laenuressurs, mida Eestis tegutsevad hoiu-laenuühistud on saanud Maaelu Edendamise Sihtasutuse kaudu. Kõrge intressimäär on inimeste jaoks ahvatlev ning seega toimib see ühistu jaoks sisuliselt reklaamina. Kui ühistu on juba tuntud oma tegevuspiirkonnas ning liikmete arvu kasv ei ole enam väga kiire, saab ühistu langetada

hoiustelt makstavaid intressimäärasid ning sellega kulusid kokku hoida. Seega annab liikmete arvu suurenemine ühistule võimaluse vähendada nii administratiiv- kui ka intressikulud ehk ühistuliste ettevõtmiste korral esineb sageli positiivne mastaabiefekt. Mastaabiefekt esineb siiski vaid sellisel juhul, kui juhatus on valmis intressimäära muutma, vastasel juhul mastaabiefekti ei esine, kuna intressikulu on alati proportsioonis hoiuste mahtudega, milleks ongi intressimäära suurus. Eelnevast näitest oli näha, et hoiu-laenuühistute puhul on sisenditel ning kuludel lihtne seos – otsesed kulud moodustavad sisendite mahust osa, mis on võrdne intressimääraga.

Seega saab autori arvates käsitleda ühistulisi finantseerimisasutusi kui tavapäraseid ettevõtteid, kuna Ronald Coase'i tehingukulude teoorias esitatud väited kinnitavad eelnevalt esitatud seisukohti ning täiendavad juba olemasolevaid (Coase 1937: 396-397):

- suurenevate tehingumahtude korral on tegevuskulud väiksemad ning nende kasv aeglasem;
- suurenevate tehingumahtude korral on üha vähemtõenäolisem, et ettevõtja teeb juhtimisvigu;
- mida suurem on ettevõtte, seda madalama hinnaga on võimalik sisendeid (ressursse) saada.

Siinkohal tuleb märkida, et eelnevas loetelus on esimese punkti all tegemist tegevuskuludega, mitte aga otseste kuludega, millel peatuti eelmises lõigus. Tegevuskuludena võib hoiu-laenuühistute näitel välja tuua eelkõige administratiivkulud, nagu näiteks sidekulud, raamatupidamiskulud, kontoritarbed, reklaamikulud, üürikulud või palgakulud. Seega tehingumahtude suurenedes kulud kasvavad, kuid kulude kasv on enamasti väiksem võrreldes tehingumahtude kasvuga, milles seisnebki ühistu kulude vähendamise idee.

Loetelus oli teise punktina esitatud juhtimisvigade vähenemine tegevusmahtude kasvamise korral. Töö autor nõustub selle väitega, kuna tehingumahtude kasvamise korral suureneb informatsiooni maht, mida juhid peavad otsuste vastuvõtmisel kasutama. Kuna käesolev töö käsitleb eelkõige ühistulisi finantseerimisasutusi, siis on paslik siia näitena tuua laenukomitee töö – mida rohkem laenuotlusi esitatakse, koos

selle juurde kuuluvate pangakontode väljavõtetega, ettevõtete raamatupidamise aruannetega, tagatiseks seatava vara kohta käiva informatsiooniga, hindamisaktidega ja äriplaanidega, seda rohkem kogemusi laenukomitee liikmed saavad ning selle tulemusena paraneb vastuvõetud laenuotsuste kvaliteet.

Juhtimisvigade vähenemine võib väljenduda mitte ainult tehingumahtudes rahalises mõttes, vaid ka tehingute arvus. Mida rohkem ning mida suurema hulga liikmetega hoiu-laenuühistu juhid tehinguid peavad tegema, seda parem arusaam liikmete huvidest ning vajadustest juhtidel tekib. Siinkohal tuleb märkida, et juhtimisvigadena ei saa vaadata ainult majanduslikelt halbu otsuseid, vaid ka seda, kas hoiu-laenuühistu tegutseb lähtuvalt liikmete huvidest. Seega hõlmab juhtimisotsuste paranemine nii ühistu vahendite efektiivset kasutamist kui ka näiteks suhtlemist ühistu liikmetega ning ühistu pakutavate teenuste väljakujundamist vastavalt liikmete vajadustele.

Ühistu liikmete vajadusi võib üldistades jagada kaheks – hoiustajad soovivad kõrget intressitulu ning laenajad madalat intressikulu. Seda saab aga ühistu pakkuda siis, kui käibemahud on piisavalt suured, et katta kulusid ning teenida kasumit. Hoiu-laenuühistute puhul kasumi jaotamist dividendidena sageli ei toimu, vaid selle asemel tõstetakse hoiuste intressimäärasid või alandatakse laenude intressimäärasid. Seega aitab käibemahtude suurendamine vähendada kulutusi. Siinkohal ei saa ühistulisi finantseerimisasutusi pidada tavapäraselt toimivaks ettevõtteks, kuna kasumi maksimeerimine kui selline ei ole ühistuliste finantseerimisasutuste eesmärgiks.

Järgnevalt on esitatud kolm tegurit, mis esindavad majandusteooria punkte, mille põhjal eristub ühistegelik kui eraldiseisev liikumine teistest majanduslikest organisatsioonidest (Nourse 1922: 578):

- efektiivsuse kasv või toote/teenuse kulude vähendamine – puudub vajadus küsida oma klientidelt/liikmetelt liigseid tasusid;
- säästude või kasumi jagamise otsuse heakskiit – investeeritud kapitalilt makstakse minimaalset intressi ning kasum reinvesteeritakse või makstakse välja osalusena;
- demokraatlik kontroll – iga liige hääletab lähtuvalt enda huvidest.

Eelneva loetelu esimeses punktis leidis taaskord tõestust asjaolu, et kulude vähendamine on ühistegelike asutuste jaoks väga oluline eesmärk. Käesolevas töös on nimetatud eesmärki juba põhjalikult käsitletud ning seega tuleks pigem tähelepanu juhtida selle eesmärgi selgitusele – ühistulistel ettevõtetel ei ole mõtet oma pakutavate toodete või teenuste hindu üles ajada ning kasumit maksimeerida, kuna ühistu kuulub nendele samadele liikmetele. Seega soovitakse ühistu tegevusega pigem saavutada toode/teenuse hinna alanemist ning ühistu efektiivsemat tegutsemist. Kuna suure liikmete arvu ning tegevusmahtudega asutusel on vajalik tugeva finantspuhvri olemasolu, siis võivad ühistul ajapikku tekkida suured kasutamata reservid. Juhul kui nii suur reserve olemasolu ei ole vajalik, võidakse otsustada reservid ehk käesoleval juhul jaotamata kasum liikmetele välja maksta. Kasumi jaotamine otsus võetakse vastu ühistu üldkoosolekul.

Viimase punktina oli eelnevas loetelus esitatud demokraatliku kontrolli põhimõte, kus igal liikmel on üldkoosolekul hääletades õigus oma seisukohti esitada. Nimetatud punkti peab autor äärmiselt oluliseks seetõttu, et üldkoosolekul hääletamise põhimõte erineb äriühingutest, nagu näiteks aktsiaseltsid – nimelt on igal ühistu liikmel olenemata tema osaluse suurusel üldkoosolekul vaid üks hääl. Selline säte on autori arvates vältimatu ühistulise asutuse jätkusuutlikuks tegevuseks, kuna ühe hääle reegli korral juhitakse ühistut enamuse soovide järgi, mis vähendab tõenäosust, et ühistut võidakse kasutada ühe väikse grupi huvides.

Kollektiivset tegutsemist ning ühiste huvide eest seismist saabki pidada ühistegevuseks ning ühistegelikel põhimõtetel tegutsevatele organisatsioonile omaseks. Laialt levinud majandusteoreetiline arusaam ettevõtjate eesmärgist on soov maksimeerida kasumit ehk käituda ratsionaalselt ning ainult lähtuvalt oma huvidest. Ühistegelikes organisatsioonides, mis sageli koosnevad suurest hulgast inimestest, on indiviidide käitumises märgata teistsuguseid põhimõtteid kui seda on eraettevõtluses. Mancur Olson on kirjutanud, et inimeste kollektiivset käitumist suurtes gruppides võib selgitada järgnevate oletustega (Olson 2002: 2):

- indiviidid ei tee oma otsuseid kollektiivis osalemiseks ratsionaalsetel või omakasupüüdlikel kaalutustel, vaid pigem on tegemist kingitusliku pühendumisega kollektiivselt teostatava eesmärgi saavutamisele;

- liikmelisus kollektiivis ei ole vabatahtlik, vaid pealesunnitud;
- liikmelisus annab eelised, mis alluvad välistusprintsipiidele.

Kingitusliku pühendumise all mõeldakse, et ühistu liige on valmis aitama ellu viia ühistu eesmärgi, kuigi ta ise sellest tegevusest otseselt kasu ei pruugi saada. Kui ratsionaalselt käituv inimene võtab laenu sealt kus talle kõige paremaid tingimusi pakutakse, siis sageli on hoiu-laenuühistute liikmete seas sellised laenuvõtjad, kes laenavad ühistust seetõttu, et toetada ühistegevust ning selle eesmärgi. Sama näite saab tuua hoiustamise või teiste finantsteenuste kasutamise kohta. Töö autori arvates joonistub siin välja selge käitumismuster – investeerimisega seotud teenuseid (hoiused) kasutavate inimese seas esineb ebaratsionaalset käitumist sagedamini kui finantseerimisega seotud teenuseid (laene) kasutavate liikmete seas. Sellist olukorda saab selgitada otsustusteooriast tuntud inimeste riskikartlikkusega ehk antud näite puhul ei taju hoiustajad hoiuseintressimäära üheprotsendilist muutust nii tugevalt kui laenajad tajuvad sama suurt laenuintressimäära muutust. Seega, kui inimesed tajuvad samas summas tulusid ning kulusid erinevalt, võib arvata, et hoiustajad on alimad ebaratsionaalselt käituma ning valmis ühistu nimel loobuma oma heaolust, mis väljendub kõrgemas hoiuseintressimääras. Seega sõltub autori arvates ühistu liikmete (eba)ratsionaalne käitumine ning selle ulatus neid huvitavast teenusest.

Teiseks loetelus esitatud põhjuseks, miks inimesed kollektiivselt tegutsevad, võib olla liikmelisuse pealesundimine. Liikmelisuse pealesundimine võib esineda kahel viisil – tulenevalt seadustest ja muudest eeskirjadest või tulenevalt mitteametlikest nõuetest, kus liitumist peetakse pigem hea tahte märgiks. Eestis on seadusega sätestatud, et iga inimene, kes soovib kasutada hoiu-laenuühistu teenuseid, peab astuma selle ühistu liikmeks. Seega on antud näite puhul liikmelisus kollektiivis pealesunnitud, kuigi võib olla ka selliseid ühistu liikmeid, kes on küll ühistuga liitunud, kuid ei kasuta ühtegi teenust. Hoiu-laenuühistutega liitumist ei saa autori arvates enamasti pidada pealesunnituks seetõttu, et pärast teenuse kasutamist ei astu inimesed ühistu liikmeskonnast välja, vaid säilitavad liikmelisuse. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et tulevikus võidakse taaskord soovida ühistu teenuseid kasutada, kuid samas näitab see, et liikmeksolemise ei ole nende jaoks vastumeelne. Seega arvab autor, et hoiu-

laenuühistute puhul on *de jure* liikmelisus pealesunnitud, kuid *de facto* see enamasti nii ei ole.

Viimasena tõi M. Olson välja (vt lk 22), et liikmelisus annab eelised, mis alluvad välistusprintsipidele ehk ühistu liige saab mingeid tema jaoks olulisi teenuseid kasutada ainult siis, kui ta annab ka oma panuse ühistusse. Sellist olukorda saab hästi ilmestada tootmisühistu näitega, kus põllumeestest ühistu liikmed soetavad ühiselt tootmiseks vajalikke seadmeid ning hiljem neid ühiselt kasutavad. Kui põllumees ei soovi seadme ostmises kaasa lüüa, siis ei ole tal ka õigus seda hiljem kasutada, mis aga sunnib põllumeest paratamatult investeringutes osalema. Hoiu-laenuühistuid käsitledes võib paralleele tuua liikmetele kohustusliku osakapitali sissemaksega. Tulenevalt hoiu-laenuühistutele kehtestatud nõuetest on ühistu tegevusmahud seotud ka osakapitali suurusega ning seetõttu vajab ühistu kasvamiseks liikmete poolt täiendavaid sissemaksid osakapitali. Seega on ühistu liikmetel kohustus tasuda osakapitali, mille suurus sõltub põhikirjast, kasutatavast teenusest ning teenuste mahust – näiteks on hoiu-laenuühistuid, kus laenuvõtja peab ühistusse osakapitali sisse maksma summas, mis moodustab võetavast laenusummast 5%. Seega saab autori arvates pidada osakapitali nõuet välistusprintsipiile vastavaks.

Eelnevates lõikudes tõi töö autor välja M. Olsoni oletused, miks suured kollektiivid ei saa ilma välise stiimulita koostööd teha ning esitas omapoolsed selgitused hoiu-laenuühistute näitel. Olsoni väidete kohaselt ei tee inimesed suurtes gruppides oma otsuseid lähtudes ratsionaalsusest ning samuti on Jüri Sepp välja toonud mõned tegurid, mis soodustavad indiviidide irratsionaalset käitumist ning meelitavad inimesi erinevate kollektiividega liituma. J. Sepp on selliste teguritena välja toonud (2001: 57) näiteks kollektiivide asutamisürituste pidulik rituaalsus või muud suurejoonelised üritused, mis oma emotsionaalsusega juhivad inimesed kõrvale isiklikust omakasust lähtuvast arvestusest. Siinkohal tuleks märkida, et hoiu-laenuühistute puhul on selliste ürituste eesmärgiks siiski liikmete ühise heaolu suurendamine ning seega on tegemist eetiliste ning eesmärgipäraste ettevõtmistega. Kuigi hoiu-laenuühistud täidavad eelkõige finantseerimisasutuse rolli, siis nagu selgub, on hoiu-laenuühistud läbi ajaloo tegelenud lisaks liikmete majanduslase harimisega ning erinevate sotsiaalsete probleemide käsitlemisega. Seega koondavad hoiu-laenuühistud ka inimesi, kes ei soovi ühistu

teenuseid kasutada, kuid kellele meeldivad ühistu korraldatavad üritused või kes soovivad oma teadmiste või oskustega kaasa aidata ühistu tegevusele.

Tulenevalt eelnevatest väidetest selgub, et ühistulised finantseerimisasutused alluvad M. Olsoni suurte kollektiivide teooriale, kuid töö autori arvates on selliste asutuste puhul irratsionaalsetele otsustele tuginevate indiviidide osa suurem kui M. Olsoni teooria järgi võiks oletada. J. Sepp on kirjutanud (2001: 57), et irratsionaalne vaimustus võib põhjendada kollektiivi asutamist või liikmeks astumist ilma sunnita või muude väliste stiimuliteta. Eelnevat analüüsi aluseks võttes arvab autor, et hoiu-laenuühistud alluvad vaid teatud määral Olsoni suurte kollektiivide teoorias esitatud oletustele, kuna autori arvates ei kehti eelnevalt selgitatud põhjustel väide, et liikmelisus ühistus on pealesunnitud. Samuti moodustavad hoiu-laenuühistu liikmeskonna väga erinevate vajaduste ning eesmärkide inimesed, kes vastavalt võivad käituda väga ratsionaalselt või vastupidiselt irratsionaalselt. See muudabki aga ühistulise finantseerimisasutuse oma olemuselt erinevaks võrreldes teiste finantsteenuseid osutavate asutustega. Autori arvates on hoiu-laenuühistuid huvitav käsitleda erinevatest majandusteooriatest lähtuvalt, kuna ühistutel on nii kasumit taotlevale ettevõttele kui ka kasumit mittetaotlevale organisatsioonile iseloomulikud tunnused, mis omakorda on seotud suure arvu inimeste tegevusega.

1.2. Ühistuliste finantseerimisasutuste roll liikmetele

Eelmises peatükis keskenduti ühistuliste finantseerimisasutuste olemusele lähtuvalt teoreetilistest ning ajaloolistest tõekspidamistest. Hoiu-laenuühistud on oma liikmetele finantsteenuseid pakkunud juba pikka aega, alustades traditsioonilistest teenustest nagu laenu ja hoiused, lõpetades näiteks krediitkaartide, sularahaautomaatide või internetipangaga. Siiski ei ole hoiu-laenuühistute puhul tegemist päris tavapärase finantseerimisasutuse, kuna selle kliendid on ühtlasi ka ühistu omanikeks. Autori arvates ongi see peamiseks teguriks, millest tulenevalt erinevad hoiu-laenuühistute eesmärgid, tegevused ning põhimõtted teistest finantsteenuseid pakkuvatest asutustest. Hoiu-laenuühistute erinevused võrreldes teiste finantsteenuste pakkujatega avalduvad järgnevates punktides ehk hoiu-laenuühistud (Sammons 1977: 475):

- moodustavad kindlaksmääratud piirkonna või sihtgrupi põhjal oma kogukonna;
- eksisteerivad vaid oma liikmete teenindamise eesmärgil;
- austavad oma liikmete olemust ning tõekspidamisi;
- toetavad liikmetevahelist koostööd ning usalduse tekkimist;
- pakuvad oma liikmetele finantsnõustamist;
- julgustavad inimesi säästma lähtuvalt liikme huvidest;
- pakuvad finantsabi oma liikmetele;
- ei ole kasumit taotlevad organisatsioonid;
- aitab taastada kogukonnavaimu, mis tänapäeval on hääbuvaks nähtuseks;
- pakuvad oma liikmetele soodsamaid laene.

Mõned loetelus esitatud punktidest on leidnud kajastamist juba käesoleva töö eelnevas peatükis, kuid on ka selliseid, mida autor ei ole varasemalt käsitlenud. Loetelu vaadates on koheselt näha, et hoiu-laenuühistute tegevus on selgelt oma liikmetele ehk omanikele orienteeritud, mis väljendub liikmete toetamises nii majanduslikus kui ka sotsiaalses mõttes. Oluline on täheldada, et majandusliku toetuse all on mõeldud mitmeid peamiselt vaid hoiu-laenuühistutele iseloomulikke tunnuseid, mis võivad väljenduda nii soodsates teenuste tingimustes, ebakorrapärastes laenu tagasimaksete võimalustes või isegi ebatavaliste tehingute teostamises liikmetega seotud projektide toetamiseks või päästmiseks. Viimasena mainitud tegevus on suuresti võimalik seetõttu, et ühistu juhid ning liikmed sageli tunnevad üksteist ning seega osatakse hästi hinnata tehingu ebaõnnestumise riski. Sellisteks tehinguteks võib olla näiteks hoiu-laenuühistu töötaja määramine laenava liikme ettevõtte juhatusse, kontrollimaks ettevõtte tegevust või võlgnevuse katteks osaluse saamine. Ebastandardsete tehingute tegemine või teenuste tingimuste muutmine on väiksematele hoiu-laenuühistutele iseloomulik ning autori arvates võib neid pidada võtmeteguriteks, mille pärast inimesed just selliseid asutusi eelistavad. Kuna selline käitumine ei saa autori arvates olla seotud kasumi maksimeerimisega, siis võib põhjenduseks olla soov parandada kohalike inimeste ning ettevõtjate majanduslikku olukorda, mis omakorda aitaks kaasa piirkonna üldisele arengule.

Üheks autori jaoks oluliseks punktiks, mis võib majanduslike tegurite kõrval olla olulise tähelepanuta jäänud ning alatahtsustatud, on kogukonnavaimu ja –tegevuse taastamine.

Teadaolevalt on hoiu-laenuühistud enamasti loodud regionaalsetel põhimõtetel, mis tähendab, et ühistud moodustatakse peamiselt ühe kindla piirkonna inimeste teenindamiseks – siiski tuleb tõdeda, et infotehnoloogia arenguga on tavapäraseks saanud ka üleriiklikult tegutsevad hoiu-laenuühistud.

S. Deller ja R. Sundaram-Stukel viisid Ameerika Ühendriikide kohta käivate andmete põhjal läbi uuringu, millega soovisid teada saada tegureid, mis mõjutasid hoiu-laenuühistute paiknemist. Selgus, et hoiu-laenuühistud asuvad tõenäolisemalt maakondades, kus on rohkem kodanikualgatuslikke organisatsioone ning ametiühinguid. Lisaks asusid ühistud piirkondades, mille keskustes leidis palju töökohti, vastupidiselt magalapiirkondadele. Arvestades, et paljud hoiu-laenuühistud on loodud tegevusalapõhiselt, siis võib esitatud väiteid pidada loogiliseks. (Deller, Sundaram-Stukel 2012: 442)

Hoiu-laenuühistute paiknemine kõrge tööhõivega ning kodanike aktiivsusega piirkondades on autori arvates intuiitselt põhjendatav väidetega, et selles regioonis on palju sarnaste vajadustega inimesi, näiteks elukutsest või demograafilistest teguritest tulenevalt, kes koondudes moodustavadki hoiu-laenuühistuid. Teiseks põhjenduseks võiks tuua inimeste aktiivsuse ehk kohalikud elanikud on probleemide ületamiseks harjunud koonduma ning üheks selliseks koostöö vormiks on näiteks ühistulised finantseerimisasutused. Ühistute paiknemise teguritena võiks välja tuua veel selle, et hoiu-laenuühistud asuvad sageli piirkondades, kus panku või muid finantsteenuste pakkujaid on vähe ning seega konkurents nõrk. Sellisteks piirkondadeks võivad sageli olla maapiirkonnad või väikelinnad, mis asuvad suurtest finantskeskustest kaugel, kuid mille elanikel on samuti nõudlus erinevate finantsteenuste järgi. Ühistute jaoks oleks sellistes piirkondades tegevuse alustamine kasulik nii suure nõudluse kui ka vähese konkurentsi tõttu. Töö autori jaoks tunduvad esitatud väited loogilised, kuid samas on autori jaoks küsitav arvamus, et hoiu-laenuühistuid luuakse teadlikult piirkondadesse, kus on vähe panku. Hoiu-laenuühistud on paljudes riikides väga levinud, kaasa arvatud suuremates linnades, mille tõttu arvab autor, et ühistute asutamisel ja paiknemisel ei ole olulist seost teiste finantsteenuseid pakkuvate asutuste paiknemisega. Pigem lähtutakse vajadusest ühistegevuse põhimõtetel toimivate finantseerimisasutuste järele.

Ühistuliselt toimivaid finantseerimisasutusi on vahetevahel peetud asutusteks, mis pakuvad oma teenuseid pigem kehvema majandusliku olukorra või maksekäitumisega inimestele, kellest pangad huvitatud ei ole. Selline arvamus on leidnud käsitlemist nii erialases kirjanduses erinevate autorite poolt üle maailma kui ka tänases Eesti meedias. Ühelt poolt võib sellist arusaama kujundada asjaolu, et suurem osa finantsinstitutsioone pakub oma teenuseid suuremates keskustes ning mitte väga madala sissetulekutega inimestele. Seega jääb teatud grupp inimesi paratamatult teenindamata, mille ülesande on just hoiu-laenuühistud ja teised alternatiivselt finantseerimisasutused omale võtnud, aidates inimestel vältida kallite laenude võtmist, julgustades sääste koguma ning teenindades inimesi, kellel ei pangakontot või ligipääsu internetipangandusele.

Paljude hoiu-laenuühistute jaoks kujutab eelnevalt kirjeldatud olukord võimalust parandada nii inimeste sotsiaalselt olukorda kui ka ühistu enda majanduslikku seisut. Kui ühistud ei pruugi üldises mõttes finantsturgudel edukad ning suure turuosaga olla, siis näiteks Suurbritannia valitsus on kinnitanud, et kohalike ühistute tegevus on oluline just madala sissetulekutega inimestele suunatud finantsteenuste pakkumise tõttu. Siiski on selge, et hoiu-laenuühistud ei taha saada kuvandit kui vaesemate inimeste pangast. Sellel põhjustel rõhuvad ühistud teenuste tingimustele ning teeninduse kvaliteedile, kujunemaks välja professionaalseks, eetiliseks ning turvaliseks organisatsiooniks, mis oleks atraktiivne ka keskmise sissetulekuga inimestele. (Jones 2008: 2151)

Teiselt poolt võib hoiu-laenuühistute kui vähemjõukamate inimeste finantsasutuse kuvand tuleneda ühistute personaalsest lähenemisest oma liikmetele. Pankade laenupoliitika näeb tavaliselt ette, et kui laenutaotleja ei vasta panga eeskirjades kindlaksmääratud tingimustele, siis saab laenutaotlus negatiivse otsuse, ilma laenutaotleja olukorda põhjalikult süvenemata. Hoiu-laenuühistute puhul lähenetakse laenutaotlejatele individuaalselt, saamaks võimalikult hea ülevaate taotleja majanduslikust olukorrast. Sellise lähenemise korral võivad laenu saada ka inimesed, kes on pankadest saanud negatiivse vastuse, kuna nende tegelik olukord võib olla parem kui esmapilgul tundub. Näiteks on Eestis raske pankadest laenu saada inimestel, kes töötavad välismaal, kuigi neil on ametlik tööleping ning nende sissetulekud võimaldavad laenu tagasi maksta. Seega võidakse ainuüksi esitatud näite põhjal arvata, et hoiu-laenuühistud annavad laenu kergemini kui pangad.

Personaalne lähenemine on autori arvates üks olulisemaid põhjusi, miks inimesed võivad pankade asemel kasutada finantsteenuseid hoiu-laenuühistutes. See ei tulene vaid laenusaaamise võimalustest, vaid lisaks näiteks bürokraatia vähesusest, paindlikkusest ning usaldusväarsusest. Finantsteenuste kasutajate seas läbiviidud uuringute järgi on tähtsuse järjekorras peamised teenuse või organisatsiooni kvaliteedi hindamise kriteeriumid järgnevad: usaldusväarsus, teeninduse kiirus, kompetentsus, kättesaadavus, viisakus, suhtlusviis, tõsiseltvõetavus, turvalisus, mõistvus ning tõelisus (Allred 2001: 180). Eelnevalt esitatud tegureid vaadates on näha, et inimeste jaoks ei ole olulised vaid otseselt teenuse pakkumisega seotud tegurid, nagu teeninduse kiirus ja kompetentsus, vaid ka üldiselt asutuse suhtumist klienti näitavad tegurid.

Ameerika Ühendriikides, kus hoiu-laenuühistud on leidnud tugevat kandepinda, viidi läbi küsitlus, millega sooviti teada saada inimeste hinnanguid klientide teenindamise kohta hoiu-laenuühistutes ja pankades. Küsitluse tulemused näitasid, et enamikes teeninduse kvaliteedi punktides hindasid hoiu-laenuühistute liikmed ühistu teenindust kõrgemalt kui pankade kliendid tegid seda pankade kohta. Hoiu-laenuühistute tulemused olid paremad järgnevas punktides: ligipääsetavus, viisakus, suhtlusviis, tõsiseltvõetavus, turvalisus, empaatia, tõelisus, baasteenused, õiglus, vigade parandamine ning garantiid. Samuti selgus küsitlusest, et üldiselt tegid hoiu-laenuühistud suuremaid pingutusi klientide tagasivõitmiseks, kes olid rahulolematuse tõttu vahetanud finantsteenuste pakkujat. (Allred, Lon Addams 2000: 55)

Eelneva juures tuleb arvestada, et rahulolu uurimisel jäeti teenuste tingimused käsitlusest välja, kuna need on juba eelnevalt kindlaks määratud ning ei sõltu teenindaja või asutuse käitumisest konkreetse isikuga. Sellest tulenevalt võib peamiseks rahulolematuse põhjustajateks pidada autori arvates otsest suhtlust finantsteenuste pakkuja ning kliendi vahel. Siia alla kuuluvad näiteks probleemide tunnistamine ja lahendamine, sagedased vead klientide andmetes, töötajate ebakompetentsus või asjaajamise keerulisus ning pikaajalisus. Rahulolematute klientide kaotamine on finantsasutuste jaoks probleemiks, kuna tugeva konkurentsi tingimustes on iga klient väärtuslik ning kvaliteetsete laenuprojektide leidmine keeruline. Nimetatud põhjustel on finantsasutused kasutusele võtnud spetsiaalsed programmid, mille eesmärk on klientide tagasivõtmine. Pankadel on selliste programmide olemasolu oluliselt sagedasem kui

hoiu-laenuühistutel, mis samas võib olla märgiks suurearvulisest klientide kaotamisest ning piiratud edust nende säilitamises (Allred, Lon Addams 1999: 357). Hoiu-laenuühistute puhul võiks eeldada madalamat rahulolematuse määra, kuna ühistu on kujunenud välja vastavalt liikmete huvidele ning tegevusaladele. Täiendavaks argumendiks on lisaks ühistute suurus: ühistulised finantseerimisasutused on enamasti nii liikmete arvu kui ka varade poolest pankadest väiksemad ning lihtsama struktuuriga, mis võimaldab vajadusel kiiremat kohanemist. Lisaks, hoiu-laenuühistute puhul on tegemist klientide enda omandis oleva finantseerimisasutusega ning seega on autori arvates juba eos loomulik, et liikmed hindavad ühistut kõrgelt.

Hoiu-laenuühistute maine, struktuur ning tegutsemise põhimõtted võivad kõik olla mõjuteguriteks, miks inimesed soovivad nendega liituda. Siiski ei saa tohi unustada, et tegemist on asutusega, mis pakub inimestele niivõrd olulisi ning igapäevaseid teenuseid, olles otseselt seotud indiviidide majandusliku olukorraga. Sellel põhjusel tuleb inimeste ühistutega liitumise põhjuseid uurides arvestada ka sellega, et mõnda inimest huvitab vaid teenuse saamine talle sobivatel tingimustel. Ekstreemsema näitena võib tuua kehva majandusliku olukorraga laenuvõtja, keda ei huvita ühistute tegevuse sotsiaalne või majanduslik tähtsus, vaid ainult see, kas tal on võimalik laenu saada. Seega võib ühistu liikmete hulka kuuluda väga erineva tausta ning huvidega inimesi, kelle hoiu-laenuühistuga liitumise motiivid on järelkult teistsugused. Ühistuliste finantseerimisasutustega liitumise motiivide uurimiseks on autor esitanud Suurbritannias läbiviidud uuringu tulemused (vt tabel 1 lk 30), mis tuginevad väiksele arvule küsitlustele ja intervjuudele, kuid siiski võimaldavad saada hinnangulisi tulemusi liitumise motiivide kohta.

Tabelist 1 lk 30 on näha, et hoiu-laenuühistute liitunud inimesed pidasid kõige tähtsamaks ühistute pakutavaid odavaid laene ning samuti oli oluline üldine võimalus laenu saada. Eelnevalt esitatud teoreetilise tagapõhja tõttu ei ole laenude saamise olulisus üllatav, kuna teadaolevalt on paljude hoiu-laenuühistute roll pakkuda finantsteenuseid madalama sissetulekutega inimestele, kes pankadest laene ei pruugi saada. Autori arvates on tähelepanuväärseks teenuste tingimustega otseselt mitteseotud tunnuste niivõrd suur olulisus. Siia alla kuuluvad näiteks säästma motiveerimine, kogukonnavaim ning sõbralik teenindus.

Tabel 1. Hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid Suurbritannias 1979. aastal, vastanute %

Motiiv	Tähtis/väga tähtis
Odavad laenud	72
Motiveerib säästma	68
Võimalus laenu saada	65
Kogukonnavaim	61
Sõbralik teenindus	56
Hoiuste lõpetamine on lihtne	27
Kontorite lahtiolekuajad on sobilikud	25
Kontorid asuvad heades asukohtades	17
Hoiuste intressimäärad on head	10
Maksepuhkuse võimalus	10

Allikas: (Lewis 1982: 58).

Siia alla kuuluvad näiteks säästma motiveerimine, kogukonnavaim ning sõbralik teenindus. Säästma motiveerimise olulisus võib tuleneda ühistute teavitustööst ehk ühistud viivad nii oma liikmete seas kui ka avalikkuses läbi kampaaniaid ning koolitusi, mille käigus õpetatakse inimestele lihtsaid põhitõdesid oma rahaliste vahendite paremaks haldamiseks ning toimetulekuks. Hoiu-laenuühistud soovivad inimesi majandusalaselt harida võimalikult varakult ning seetõttu on paljud ühistud suunanud oma koolitusprogrammid kooliõpilastele, keda ei peeta potentsiaalseteks liikmeteks, vaid sellise tegevuse soovitakse lihtsalt anda õpilastele täiendavaid teadmisi. Autori arvates on ühistute koolitustegevusel suur mõju inimeste käitumisele ning seega motiveerib ühistu tegevus täiendavalt sääste kõrvale panema.

Käesolevas töös on varasemalt käsitletud ühistuliste finantseerimisasutuste sotsiaalse rolli olulisust ning seega kinnitab tabel 1 autori arvates teoreetilisi seisukohti, mille järgi inimeste jaoks ei ole ühistud olulised vaid finantsteenuste pakkumise pärast. Seda väljendab kogukonnavaimu ning sõbraliku teenindamise olulisus liitumisel. Üllatavaks võib autori arvates pidada tabelis 1 esitatud tulemustest hoiuste intressimäärade ning maksepuhkuse võimaluse väheolulisust. Siinkohal on näha autori arvates ebaloogiline seos maksepuhkuse ning laenamise võimaluse vahel – kui laenuvõtja liitub ühistuga seetõttu, et mujalt ei ole võimalik laenu saada, siis viitab see laenutaotleja kehvale majanduslikule olukorrale, mis omakorda võiks eeldada huvi maksepuhkuse võimaluste vastu. Uuringu tulemused näitavad aga huvi puudumist sellise võimaluse vastu. Samuti

on üllatav hoiuste intresside ebaolulisus, kuna vaid 10% vastanutest peab kõrgeid intresse oluliseks ühistuga liitumise põhjuseks. Vaadates inimeste tagasisidet pangandussektori kohta käivatele uudistele tundub, et peamine kriitika on suunatud suurel määral pankade pakutavatele madalatele hoiuste intressimääradele. Sellest tulenevalt võiks eeldada, et inimesed soovivad ühituga liituda just seetõttu, et saada kasu sealsetest kõrgetest intressimääradest. Siiski tuleb arvestada, et vaatlusalune uuring on viidud läbi aastakümneid tagasi Suurbritannias ning seega puudub ülevaade tollaegsetest hoiuste intressimääradest – kuigi on võimalik, et ühistud ei pakkunud oluliselt kõrgemat hoiuste intressimäära kui pangad, kuigi tulenevalt ühistute senisest tegevusest võiks seda eeldada. Töö autori arvates võivad Eestis asuvate hoiu-laenuühistutega liitumise põhjused mõnevõrra erineda eelnevalt esitatust. Selle põhjuseks on suur erinevus Eestis tegutsevate pankade ning hoiu-laenuühistute vahel, seda nii tegevuse eesmärkides, teenuste tingimustes kui ka teeninduse kvaliteedis, mis omakorda mõjutavad inimeste valikuid.

Eestis on hoiu-laenuühistutele suurimateks konkurentideks pangad ning seega tuleb ühistutega liitumise põhjuseid uurides võrrelda erinevusi inimeste suhtumises pankadesse ning ühistutesse. Sama uuringu järgi, mille näide oli ka eelnevalt töös esitatud, peavad inimesed hoiu-laenuühistust laenamist oluliselt odavamaks ning parematel tingimustel kui pangast. Küsitlusele vastanutest 85% ütles, et ühistust laenamine on palju parematel tingimustel kui pangast ning ühtlasi pidas 77% vastanutest laenamist odavamaks (Lewis 1982: 59). Esmapilgul võib tunduda, et pankades kehtivad laenuintressimäärad võivad olla umbes samad või isegi madalamad kui hoiu-laenuühistus, kuid tegelikkuses võivad kogu krediidikulukust tõsta veel mitmesugused kuluartiklid. Laenuoodete kasutamisel (sh liisingutooted) tuleb enamasti tasuda mitmesuguseid tasusid: lepingutasu, lepingu muutmise tasu, leppetrahvid, tagatiste hindamine ja seadmine, kohustuslik kindlustus ning kõikvõimalikud muud tasud. Sageli on tasude suurused sõltuvuses laenusummast ning seega on ainuüksi intressimäärade võrdlemine eksitav. Samas annab see pankadele võimaluse oma teenuseid hästi reklaamida, kuna teistest kuludest inimestel kohe ülevaadet ei ole ning mõned kulud võivad avalduda isegi pikka aega pärast laenulepingu sõlmimist ning laenu väljamaksmist. Hoiu-laenuühistute tavapärase praktika järgi laenudega varjatud kulusid seotud ei ole ehk näiteks kui ühistu liige sooviks laenulepingut muuta või laenu

ennetähtaegselt tagasi maksta, siis lepingu muutmise tasu või trahvi ei rakendata. Seega sõltub laenu kulukus paljudest teguritest ning lisatasude vähesuse tõttu võibki hoiu-laenuühistute laenud kujuneda odavamaks kui pankades ning seega tingimustelt paremateks. Autori arvates on elementaarne, et inimesed soovivad finantsteenuste kasutamise eest võimalikult vähe maksta ning seega saab odavat laenamist pidada üheks hoiu-laenuühistutega liitumise motiiviks.

Käesoleva töö eelnevates lõikudes toodi välja Suurbritannias läbi viidud küsitluse tulemused hoiu-laenuühistutega liitumise kohta. Parema ülevaate saamiseks ühistutega liitumise motiividest, esitatakse järgnevalt samuti Suurbritannias asuvate hoiu-laenuühistute põhjal 1989. aastal koostatud uuringu tulemused, mille autoriteks on R. Berthoud ja T. Hinton. Uuringus osales kokku 231 hoiu-laenuühistu liiget seitsmest erinevast ühistust. Kuigi tegemist on küllaltki vanade andmetega, peab autor nende kasutamist otstarbekaks, sest autori hinnangul on tollaegsete Suurbritannia ja tänaste Eesti hoiu-laenuühistute tegevus, pakutavad teenused ning positsioon finantsteenuste turul sarnased.

Umbes pooled küsitlusele vastanutest liitusid ühistuga hoiustamise lihtsuse ning tingimuste tõttu, kuna ühistutel puudub sageli hoiustatava summa minimaalne piir ning seega saab hoiustada ka väga väikseid summasid. Teiseks peamiseks liitumise motiiviks nimetati madala intressimääraga laenu saamist, mida mainis kolmandik vastanutest. Järgnevad põhjused olid samuti vastajate poolt nimetatud, kuid seda juba oluliselt väiksemal määral: laenude väljamaksmise kiirus ja lihtsus, liikmetega sõbralik ja sümpaatne käitumine ning mugav arveldamine. Lisaks olid mõned vastajad märkinud veel, et nad liitusid hoiu-laenuühistuga seetõttu, et aidata kogukonda ja kohalike inimesi ning saada lahti laenuhaidest. Uuringu kokkuvõtteks selgus, et inimeste motiivid hoiu-laenuühistutega liitumisel olid väga erinevad, sõltudes suuresti nende majanduslikust olukorrast. Selgus, et majanduslikult kehvemas olukorras inimesed huvitusid pigem säästmisest ning jõukamad laenamisest. (Berthoud, Hinton 1989: 65-66)

Mõlemad Suurbritannias läbi viidud uurimused näitasid, et üheks peamiseks ühistuga liitumise motiiviks on soodsad laenusaamise võimalused, siia alla kuuluvad nii intressimäär kui ka tagasimaksmise tingimused, ning hoiustamise tingimused ehk minimaalse hoiusumma puudumine, mis on sobilik just madalama sissetulekuga

inimeste jaoks. Samuti tuleb märkida, et laenuvõtjad ja hoiustajad tõid lisaks omakasule sageli välja ühistu kasu ehk kasutades just hoiu-laenuühistu teenuseid, saab ühistu tänu sellele pakkuda omakorda teistele liikmetele soodsatel tingimustel finantsteenuseid. Seega soovitakse liitumisega parandada oma piirkonna inimeste heaolu ehk mõned liikmed on ühistuga liitunud altruistlikel eesmärkidel. Samu seisukohti kinnitab ka Briti Hoiu-laenuühistute Assotsiatsiooni (*Association of British Credit Unions Limited*) poolt 1473 inimese seas läbiviidud küsitlus, kes kuulusid 17 erinevasse ühistusse.

Nimetatud küsitluse järgi liitus 58% inimestest ühistuga hoiustamise mugavuse tõttu ning 39% vastanutest laenamise võimalikkuse tõttu. Seevastu ainult 16% vastanutest ütlesid, et liitusid hoiustelt saadava kõrge intressitulu tõttu. Sarnaselt eelnevatele küsitlustele mainiti ka siin liitumise motiivina ühistute eetilist ning kogukonnapõhist tegevust, kuid selliste liikmete arv oli väga väike. Ühtlasi selgus küsitlusest, et 31% liikmetest olid liitunud sõbra või sugulase soovitusel. (Collard, Smith 2006: 16)

Erinevatest hoiu-laenuühistute liikmete seas läbiviidud küsitlustest on selgunud, et inimesed liituvad ühistutega eelkõige kahel põhjusel, milleks on laenu ning hoiused eelkõige eraisikutele. Vaadates hoiu-laenuühistute valdkonnas läbiviidud uuringuid, tuleks autori arvates kriitikana välja tuua uuringute aluseks olevate valimite väiksuse. Sageli on uuringud tuginenud ligikaudu paarisajale või vähemale arvule küsitluse ankeedile, isegi siis, kui uuring on viidud läbi Eestis mõistes väga suurtes hoiu-laenuühistutes või riikides, kus hoiu-laenuühistud on väga levinud. Seega saaks uuringute usaldusväärsust suurendada rohkemate andmete kogumisega. Riiklike asutuste poolt tehtud uuringute puhul autor aga selliseid probleeme üldiselt ei täheldanud. Autorile jäi mulje, et erialakirjanduses on hoiu-laenuühistute teemal kirjutatud peamiselt kahel teemal, milleks on hoiu-laenuühistute olemus ning teenuste kasutamine. Seega ei täheldanud autor selliste uuringute olemasolu, mis keskendusid konkreetselt hoiu-laenuühistutega liitumise motiividele ning liitumisotsuste tegemisele. Olenemata eelnevalt väidetust olid uuritavad objektid autori arvates üldiselt hästi valitud ning uuringud ise põhjalikud.

Käesolevas töös on varasemalt mainitud, et ajalooliselt on hoiu-laenuühistud sageli oma tegevust alustanud just kehvema majandusliku olukorraga inimestele teenuste pakkumise eesmärgil ning võttes arvesse, et inimesed liituvad ühistutega laenu võtmise

eesmärgil, siis võib jääb ühistutest mulje kui asutustest, mis väljastavad riskantseid laene väikse maksejõulisusega inimestele. Siinkohal tuleb märkida, et Suurbritannias tehtud uuringu tulemused näitasid, et tegelikkuses soovivad odavaid laene võtta sageli just keskmise sissetulekuga inimesed ning hoiustada madalama sissetulekuga inimesed, kellel pangas seda minimaalse summa nõude tõttu sageli teha pole võimalik. Autori arvates näitab see, et hoiu-laenuühistute tegevusel on lisaks hariduslik mõju, kuna teavitustöö tulemusena hakkavad inimesed sääste koguma ning pööravad rohkem tähelepanu oma kulutustele. Hoiu-laenuühistute teavitustöö tegemine võib aga avalduda mitmes vormis: vastava informatsiooni jagamine meediakanalites, ühistu korraldatavad seminarid ning finantsnõustamine liikmetele. Ühistute jaoks on liikmete harimine oluline seetõttu, et see võimaldab lisaks inimestele endale parandada ka ühistu ning üldiselt kogukonna majanduslikku olukorda.

Nii nagu hoiu-laenuühistute nimi ütleb, tegelevad ühistud peamiselt laenamise ning hoiustamisega, kuid mida suuremaks ühistu kasvab, seda laiemaks muutub ka pakutavate teenuste ring. Üldises plaanis saab väita, et suuremad hoiu-laenuühistud pakuvad kõiki vajalikke teenuseid, mida eraisikutel vaja võib minna: laenud, hoiused, liisingud, krediitkaardid, internetipangandus, kaardimaksud ning sularahaväljamakse. Küll aga tekib erinevus pankadest ettevõtetele pakutavate teenuste osas, kuna ühistuid võib pidada konservatiivsemateks – väiksemad ühistud ei paku üldjuhul oma liikmetele võimalust investeerida keerulisematesse finantsinstrumentidesse, mille väärtus võib kiiresti muutuda. Seega võib autori arvates väita, et suuremad hoiu-laenuühistud ei erine pakutavate teenuste poolest pankadest oluliselt, kuid see-eest väikeste ühistute puhul võib vahe olla suur. Käesoleva töö empiiriline osa tugineb Tartu Hoiu-laenuühistu näitele, mida võib maailma mastaabis pidada väga väikseks ühistuks ning seetõttu tuleks ka mujal töös keskenduda eelkõige väikeste ühistute analüüsimisele. Sel põhjusel on töös toodud ülevaade uuringust, mille viis 2010. aastal läbi T. Mavrenko.

Küsitlusele vastas 241 Läti hoiu-laenuühistutesse kuuluvat inimest ning järgnevalt on esitatud vastajate peamised ühistuga liitumise põhjused (Mavrenko 2011: 96):

- 26% vastanutest valis hoiu-laenuühistu seetõttu, et nad ei usalda panku;
- 25% inimestest pidas oluliseks seda, et nad on isiklikult tuttavad ühistu töötajate ning juhtkonnaga;

- 18% vastanutest tundus heameelt võimaluse üle saada osa ühistu juhtimisest;
- 12% inimestele meeldis ühistu paiknemine töö- või elukoha läheduses;
- 6% inimestele meeldis teeninduse kvaliteet;
- 4% jaoks olid ühistu pakutavad intressimäärad paremad kui mujal;
- 1% tundis tugevat isiklikku huvi ühistu liikmelisuse ning tegevuse vastu.

Eelnevast loetelust on näha, et Lätis on ühistutega liitumise põhjused erinevad võrreldes varasemalt töös käsitletud leidnud uuringutega. Kuigi ka siin on mainitud teenuste tingimusi (intressimäärad), head teenindust ning ühistu kontorite asukohti, siis peamisteks liitumise motiivideks on sotsiaalsed tegurid. Antud näite puhul tuleb selgelt esile inimeste põhimõtteline poolehoid hoiu-laenuühistute suhtes ning seega saab väita, et hoiu-laenuühistutesse kuulub oluline osa inimesi, kelle jaoks ei ole esmatähtsad teenuste tingimused, vaid ühistulise finantseerimisasutuse suhtumine oma liikmetesse. Autori arvates viitab selline olukord tugevale hoiu-laenuühistute ja muude finantsasutuste vahelisele põhimõttelisele erinevusele, kuna tänastes Baltimaades tegutsevates hoiu-laenuühistutes on võrreldes teiste finantsasutustega (eelkõige pankadega) siiski väiksem teenuste valik, mis uuringu tulemuste põhjal ei ole aga ühistu liikmete jaoks probleemiks. Kui liikmetelt küsiti milliseid teenuseid nad tulevikus sooviksid tarbida, siis 55% vastanutest ei osanud midagi konkreetset välja tuua – mõned vastanutest mainisid siiski huvi kindlustuse, deebet- ja krediitkaartide ning internetipanga vastu (Mavrenko 2011: 96). Viimasena nimetatud teenuseid peab autor hädavajalikeks, kui ühistu soovib areneda ning suurendada oma liikmete arvu.

Praegune ühistute edu võib tuleneda selliste inimeste arvelt, kes majanduslikel või sotsiaalsetel põhjustel soovivad just hoiu-laenuühistust teenuseid tarbida või selle liikmeks astuda ning seega nii-nimetatud „juhuslike“ inimesi on liikmete seas vähe. Ühistu kasvamiseks on aga selliste inimeste olemasolu vajalik, kes oma säästude toel ühistutesse ning igapäevasteks arveldusteks kasutavad ühistu pakutavaid võimalusi. See tõstaks ühistute kapitali, muudaks neid majanduslikult tugevamaks ning võimaldaks pakkuda laia valikut ning veel soodsamatel tingimustel teenuseid. Seega peaksid ühistud tulevikus keskenduma rohkem internetipõhisele teenindusele ning teenuste pakkumisele.

Tulenevalt inimeste kiirest õppimisest ning kohanemisest tehnoloogiaga, peaksid hoiu-laenuühistud tänu internetipangandusele saama täiendavat kasumit, kuna kliendid hakkavad üha enam toiminguid tegema interneti ja tehnoloogia abil. Samas peavad ühistud IT-lahendustesse investeerimisega ettevaatlikud olema, kuna mõned lahendused soodustavad uute liikmete liitumist (liitumisavalduse esitamine internetis) ning teised muudavad olemasolevate liikmete teenuse kasutamist mugavamaks. Lõppeesmärk peaks olema aga võimalikult lihtsasti kasutatav internetipank. (Damar, Hunnicutt 2010: 26)

Internetipanga olemasolu on autori arvates vältimatu, kui ühistu soovib kasvada finantsasutuseks, mis pakub oma liikmetele kõiki põhilisi finantsteenuseid. Suurbritannias tehtud uuringu järgi soovisid vaid 6% ühistu liikmetest internetipanga kasutuselevõttu, 33% sularahaautomaatide olemasolu, 31% finantsnõustamist ning 14% vastanutest krediitkaarte (Dayson 2002: 230). Vaadates tänast Eesti finantsteenuste turgu ning inimeste harjumusi, ei pea autor eelnevat näidet Eesti hoiu-laenuühistute puhul täielikult kehtivaks. Kuna Eestis on internet praktiliselt kõigile kättesaadav ning suur osa avalikest teenustest on samuti internetipõhised, siis tulenevalt sellest võib autori arvates eeldada väga suurt nõudlust internetipanga järgi, mis võimaldaks liikmetel kontrollida oma kontojääki ning teostada igapäevaseid makseid. Teiste punktidega saab nõustuda, kuigi autori arvates võib näitena toodud uuring alahinnata nõudlust sularahaautomaatide järele. Siinkohal soovib autor rõhutada, et tulenevalt Eesti infotehnoloogia arengust võib eeldada kohalike inimeste suuremaid ootusi finantsasutuste pakutavatele IT-lahendustele, kui mujal maailmas. Seetõttu on loomulik, et välisriikides korraldatud küsitluste tulemused võivad teatud tulemuste osas ebaloogilised tunduda. Samuti on IT-ga seotud küsimuste tulemuste analüüsimisel tähtis arvestada vastuste kogumise ajaga ehk millised oli sel ajal inimeste üldised kokkupuuted ning harjumused infotehnoloogiaga.

Hoiu-laenuühistud peaksid 2014. aastal teenuste pakkumisel ning informatsiooni jagamisel eelkõige rõhku panema veebilehekülgede kujundusele ning ühildumisel erinevate nutiseadmetega, kuna see aitab suurendada liikmete lojaalsust ning turundada ühistut uutele liikmetele. Samuti peaksid ühistud turundamisel rõhuma emotsionaalsele

sidemele ühistu ja selle liikmete vahel, mis võimaldaks tõsta ühistu mainet, usaldusväarsust ning lojaalsust. (Strozniak 2013: 10)

Hoiu-laenuühistute liikmete seas korraldatud küsitlustest on sageli ilmnenud tugev sotsiaalne side ühistu töötajate ning liikmete vahel, mis võib liikmete jaoks kujuneda isegi olulisemaks kui ühistu pakutavate teenuste tingimused. Sotsiaalse sideme tekkele aitab kaasa hoiu-laenuühistu juhtimise struktuur, kuna ühistute strateegiliste suundade üle otsustab liikmete üldkoosolek või suuremate ühistute puhul volikogu koosolek. Seega on liikmetel võimalik osaleda ühistu tegevussuundade määramisel, läbi koosolekul diskuteerimise ning hääletamise. Liikmete aktiivne kaasamine ühistu juhtimisse ning tegevustesse on autori arvates tugevate sotsiaalsete sidemete ning lojaalsuse suurenemise üheks eelduseks.

Lojaalsuse suurendamist võib pidada üheks turunduse suurimaks eesmärgiks, sest väga lojaalsed liikmed kasutavad ühistu teenuseid rohkem kui teised liikmed. Selliseid liikmeid võib pidada hoiu-laenuühistu suurimateks toetajateks. Kuigi hoiu-laenuühistute liikmeid võib valdavalt pidada lojaalseteks, siis tuleb tõdeda, et 85% ühistute liikmetest on ühtlasi mõne panga kliendiks. Selle üheks põhjuseks võib pidada pankade paremat mobiilset- ning internetipangandust. Kui ühistud sooviksid oma liikmete arvu suurendada, siis peaksid nad tegema rohkem teavitustööd ühistute olemasolu ning tegutsemise põhimõtete kohta. (Opportunity Knocks ... 2013: 1)

Eelnevates lõikudest selgub, et ühistute eesmärk on saada lojaalseid liikmeid ning tiheda konkurentsi tõttu peaksid ühistud panema rõhku liikmete heale ja inimlikule teenindamisele, mis tekitab tugeva sotsiaalse sideme ühistu liikmete ning töötajate vahel. Autori arvates on liikmete värbamise juures suureks probleemiks noorte kaasamine ühistu liikmeskonda, seda nii Eestis kui ka välismaal.

Statistika järgi on ühes hoiu-laenuühistute poolest paremini arenemas riigis Ameerika Ühendriikides 33% täiskasvanutest mõne ühistu liikmed, kuid 18-24 aastaste vanuserühma kuuluvate inimeste puhul on neid vaid 22%. Praktika näitab, et noorte arvu suurendamiseks ühistutes tuleks teha järgnevat: pakkuda spetsiaalselt noortele mõeldud teenuseid, nõustada noori finantsküsimumustes ning aktiivselt kajastada ühistu tegevusi ja üritusi sotsiaalmeedias. (Reach ... 2013: 1)

Lisaks sellele, et ühistu tegevuse viimine sotsiaalmeediasse ning üldiselt internetti on vajalik värbamisprotsesside tõhustamiseks, peaksid hoiu-laenuühistud oma tegevust kaasajastama veel ühel autori arvates olulisel põhjusel, milleks on suutlikkus kõiki oma liikmeid teenindada ning hoida neid ühistuga tihedas kontaktis.

Suure liikmete arvu ning laia elupiirkonna korral oleks ühistu juhtkonnal liikmetega kontakti saamiseks kõige lihtsam ning kiirem meetod infotehnoloogiliste lahenduste kasutamine, mille korral ei ole inimeste asukoht oluline. See võimaldab näiteks saada interneti kaudu liikmetelt tagasisidet teeninduse kvaliteedi kohta ning samuti saavad liikmed internetipanga kaudu teha vajalikke toiminguid. Autori arvates on need olulised argumendid, kuna võimaldavad liikmeid aktiivsemateks muuta ning nende soove paremini arvesse võtta.

Tulenevalt sellest, et Eestis tegutsevate hoiu-laenuühistute õiguslik vorm on tulundusühistu, peab ühistu vähemalt üks kord aastas korraldama kas liikmete üldkoosoleku või volikogu koosoleku, kus toimub ühistut puudutavate strateegiliste küsimuste arutamine ning otsustamine, nagu näiteks majandusaasta aruande kinnitamine, nõukogu liikmete valimine või lihtsalt ühistu tegevusest ülevaate andmine. Lisaks seadusest tulenevate koosolekute korraldamisele on ühistute juhid sageli otsustanud viia läbi erinevaid seminare ning teabepäevi, mille eesmärk on oma liikmete harimine ning ühistu tegevusse kaasamine. Kuigi sellised tegevused on mõeldud just ühistu liikmetele, ei ole tavapäratu, et ühistu koosolekutel või muudel üritustel osalemise aktiivsus on liikmete seas madal.

Koosolekutel mitteosalemise põhjuseid võib aga olla mitmeid: liikmetel ei ole selleks aega, osalemiseks puudub huvi või koosolekul käimine oleks liiga kulukas. Mida laiem on ühistu tegevuspiirkond ning liikmete arv suurem, seda tõenäolisem on autori arvates, et liikmete aktiivsus langeb. See on ka üheks põhjuseks, miks suuremate ühistute puhul moodustatakse liikmete hulgast volikogu, mis esindab liikmeid koosolekutel. Sellise korralduse korral võib paratamatult liikmete side ühistu juhtkonnaga nõrgaks jääda, mille tulemusena on oht liikmete rahulolematuse suurenemiseks. Samas näitavad hoiu-laenuühistutes läbiviidud uuringud, et üritustel mitteosalemine ei ole seotud liikmete rahulolematusega ühistu toimimise osas (Berthoud, Hinton 1989: 72). Autori arvates tuleb siinkohal eristada, et mõned inimesed on ühistutega liitunud vaid soodsatel

tingimustel teenuste kasutamise põhjusel ning teised lisaks ka ideelistel põhjustel. Seega on autori arvates esimesena nimetatud rühm inimesi vähemnõudlikumad ühistu juhtimise ja teeninduse suhtes ning teine rühm vastavalt nõudlikumad, kuna nemad hindavad ühistu kui organisatsiooni tegevust lisaks majanduslikest aspektidest lähtuvalt veel sotsiaalsetest, ideelistest ning eetilistest põhimõtetest. Kuigi uuringute järgi on üldine rahulolu hoiu-laenuühistute tegevusega väga kõrge, mida ka autor peab tõeseks, tuleks eelnevalt nimetatud põhjustel suhtuda rahulolu-uuringutesse siiski ettevaatlikkusega.

Inimeste hoiu-laenuühistutega liitumise motiivide väljaselgitamiseks tuleks analüüsida veel kogukonnavaimu olulisust, mida on ka käesolevas töös varasemalt põgusalt käsitletud.

Hoiu-laenuühistute eestvedajate arvates pakub selline hoiuste ja laenude vahendamise meetod lisaks finantsteenustele, mida saaks ka näiteks pankadest, liikmetele veel täiendavalt positiivseid emotsioone. Väljendub see kogukonnavaimus, mille korral inimesed tunnevad, et nad aitavad ning toetavad teisi ühistu liikmeid. Suurbritannias läbiviidud küsitluse järgi liitusid enamik inimesi ühistutega omakasu eesmärgil, kuid suur osa tegi seda siiski ka põhjusel, et aidata teisi inimesi ning luua ühteoidev kogukond. Küsitluse tulemusena selgus, et poolte vastanute arvates on ühistu kindlasti aidanud luua kogukonnavaimu ning tekitanud oma liikmetes kuuluvustunnet. Vaid viiendiku vastanute jaoks sellist tunnet pigem ei ole tekkinud. (Berthoud, Hinton 1989: 75)

Autori arvates näitavad eelneval toodud uuringute tulemused ning nende analüüs, et hoiu-laenuühistutel on liikmete jaoks lisaks finantsteenuste pakkumisele veel oluline sotsiaalne roll. Kui vaadata ühistu vaatenurgast, siis ühistute loomise suurem eesmärk on parandada tegevuspiirkonnas elavate inimeste majanduslikku ning ühtlasi ka sotsiaalset olukorda läbi odavate ning inimlike tingimustega finantsteenuste pakkumise. Seevastu indiviidide lähtepunktist on hoiu-laenuühistud vajalikud nii isikliku majandusliku kasu saamiseks kui ka teiste abistamiseks. Seetõttu arvab autor, et hoiu-laenuühistutega liitumise motiivideks võib teoreetilise kirjanduse põhjal üldistavalt pidada majandusliku kasu saamist, kaasliikmete toetamist ning soovi osaleda kogukonnategevuses.

2. LIIKMETE MOTIIVID JA OOTUSED LIITUMISEL HOIU-LAENUÜHISTUTEGA

2.1. Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumise motiivid ja mõjutegurid

Eestis on hoiu-laenuühistud võrreldes pankadega oluliselt väiksemad ning inimeste seas vähempopulaarsemad. Siiski on viimastel aastatel näha hoiu-laenuühistute populaarsuse kasvu, millele viitab nii uute ühistute asutamine, liikmete arvu suurenemine kui ka ühistuliste finantseerimisasutuste olemuse ning tegevuse kajastamine meedias. Eesti hoiu-laenuühistute vähene populaarsus võib autori arvates olla seotud asjaoluga, et kohalikud ühistud ei paku oma liikmetele deebet- ja krediitkaarte, internetipanka, eluasemelaene ning sularahaautomaatide kasutamise võimalusi, mida võib pidada inimeste jaoks olulisteks teenusteks. Seega võib eeldada, et pakutavate teenuste ringi laienedes suureneb ühistu liikmete arv ning seega ühistute populaarsus märkimisväärselt. Eelnevalt tõi autor välja oletatavad põhjused, miks ühistud ei ole Eestis saavutanud olulise osa finantsteenuste turust, kuid on selgusetu, miks on mõned eraisikud ning ettevõtted siiski otsustanud liituda hoiu-laenuühistutega. Sellele küsimusele vastuse saamiseks on viidud läbi uuring Eesti suurima hoiu-laenuühistu Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas ning püütud teha selgeks hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid.

Tartu Hoiu-laenuühistu alustas tegevust 2006. aastal ning selle põhitegevusalaks on finantsteenuste pakkumine oma liikmetele. Tegevuse alustamise ajal oli pakutavateks teenusteks hoiustamine ja laenamine, kuid 2014. aasta märtsi lõpu seisuga oli laenude ja hoiuste valik laienenud ning lisandunud liisinguteenuse, faktooringu, garantiide, kindlustusvahenduse ja juriidilise nõustamise pakkumine oma liikmetele. Soodustamaks liikmetevahelist kauplemist on ühistu kasutusele võtnud oma maksevahendi Eesti

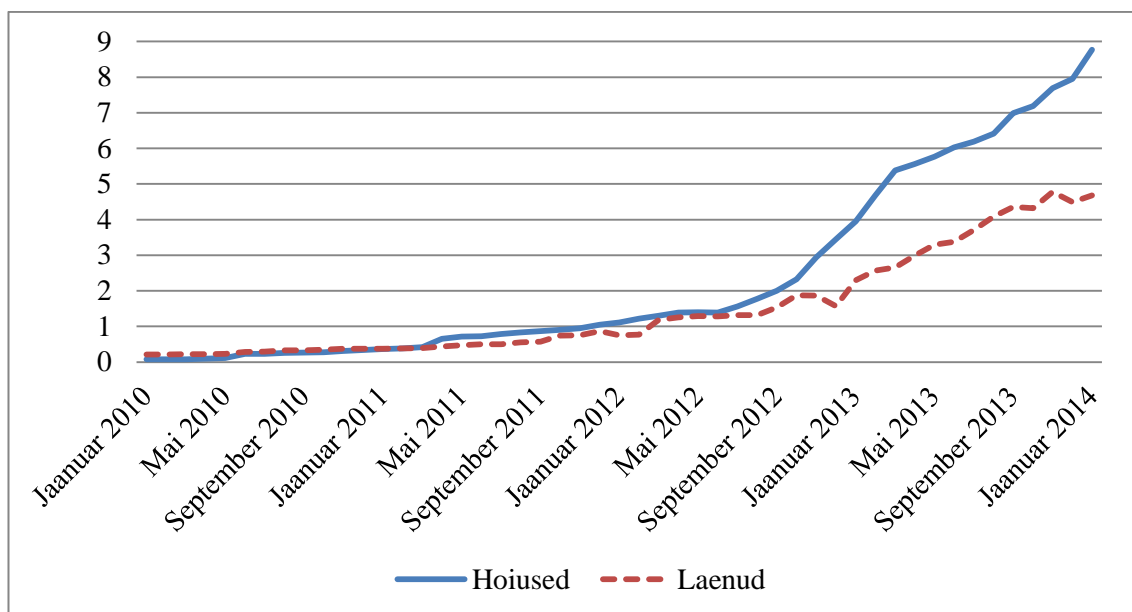
veksli, millega saab tasuda kaupade ja teenuste ees ühistu liikmete juures, kes on veksliringlusega liitunud.

Finantsteenustele pakkumisele lisaks on Tartu Hoiu-laenuühistu eesmärgiks võtnud liikmete finants- ning ühistegevusealase harimise, mille tarbeks antakse välja kord kvartalis ilmuvat ajalehte Ühistuleht ning tehakse raadiosaateid "Ühistusaade" ja "Ühistukool" ning telesaadet "Ühistegevuse pooltund". Ühtlasi osalevad ühistu juhid ettekannetega kõikvõimalikel üritustel üle terve Eesti ning korraldavad koostöös teiste organisatsioonidega ühistu liikmetele ja avalikkusele mõeldud seminare ning konverentse. Ühistu juhid kaasavad oma tegevusse sageli ühistu liikmeid, kes on käsitletava valdkonna asjatundja või kellele tegevustest soovitakse ülevaadet teha. Seega on ühistu eestvedajate jaoks oluline olla sotsiaalselt aktiivne ning tähendada liikmete jaoks rohkemat kui vaid asutust, kes pakub finantsteenuseid.

Tartu Hoiu-laenuühistu 2013. aasta lõpu seisuga bilansist selgub, et ühistu bilansimaht oli aasta lõpus 8,7 miljonit eurot, millest 4,5 miljonit moodustasid liikmetele antud laenud. Samal ajal oli liikmetelt kaasatud hoiuste maht 7,9 miljonit eurot. Ühistu on viimastel aastatel teinud läbi suure kasvu, mida näitab nii väljastatud laenude kui ka hoiuste mahu kasv (vt joonis 2 lk 42). (Tartu Hoiu-laenuühistu bilansid ... 2014)

Jooniselt 2 lk 42 on näha, et Tartu Hoiu-laenuühistus on alates 2012. aasta lõpust suurenenud järsult kaasatud hoiuste maht, mille kiire kasv on jätkunud 2014. aasta alguseni. Väljastatud laenude maht on samuti vaatlusalusel perioodil kasvanud, kuid seda veidi väiksemas tempos.

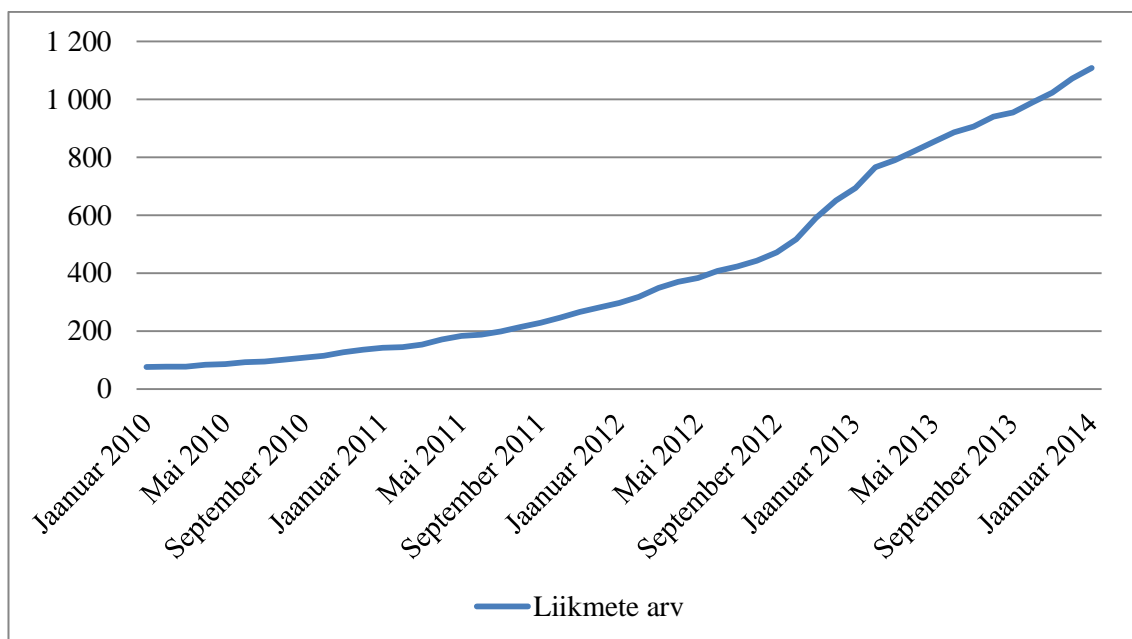
Tulenevalt hoiu-laenuühistu tegevusmudelist saab pidada hoiuste ning laenude mahu sarnast kasvu loogiliselt seletatavaks, kuna ühistud kasutavad hoiustatud rahalisi vahendeid 80-90% ulatuses laenude väljamaksmiseks, ülejäänud vahendeid kasutatakse aga likviidsuse tagamiseks ning reserve moodustamiseks. Seega püütakse hoiuse- ning laenumahtude suhet hoida stabiilsena.

Joonis 2. Hoiuste ning laenude maht Tartu Hoiu-laenuühistus perioodil 31.01.2010 kuni 31.01.2014, miljonit eurot

Allikas: (Tartu Hoiu-laenuühistu bilansid ... 2014); autori koostatud.

Käesoleva töö teemast lähtudes on esitatud joonis Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete arvu kasvu kohta (vt joonis 3 lk 43). Jooniselt 3 lk 43 on näha, et Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete arv on viimastel aastatel kasvanud märkimisväärselt ning seisuga 31.01.2014 oli Tartu Hoiu-laenuühistul 1 109 liiget, mis moodustab 23,2% kõigi Eestis tegutsevate hoiu-laenuühistute liikmete koguarvust. Eelnevalt toodud joonise 2 ja leheküljel 43 oleva joonise 3 on autor töös esitanud seetõttu, et põhjalikumalt selgitada mis põhjusel autor valis hoiu-laenuühistutega liitumise motiivide uurimisel näitena Tartu Hoiu-laenuühistu. Nimelt näitavad joonised, et Tartu Hoiu-laenuühistu on viimastel aastatel teinud kiire kasvu nii liikmete arvu kui ka varade mahu osas, mis omakorda viitab, et ühistul on toimiv strateegia uute liikmete värbamiseks. Ühtlasi on tegemist samade näitajate osas Eesti suurima hoiu-laenuühistuga, mis autori arvates koondab enda alla erinevate profiilidega ja vajadustega inimesi ning võimaldab uurimisprobleemi käsitlemiseks saada mitmekülgset informatsiooni.

Joonis 3. Liikmete arv Tartu Hoiu-laenuühistus perioodil 31.01.2010 kuni 31.01.2014

Allikas: (Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete ... 2014); autori koostatud.

Käesoleva uurimuse läbiviimiseks kasutatakse valimit, mille korral uuritakse Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumise motiive kõikidelt Tartu Hoiu-laenuühistu liikmetelt, kelle e-posti aadress on andmebaasis olemas. Andmete kogumiseks kasutati anketeerimise meetodit, kuna küsimusi oli palju ning enamik neist valikvastustega. Samuti tingis sellise meetodi valiku valimi suur maht. Saadud küsitluste tulemused analüüsitakse, kasutades kirjeldavat statistikat.

Hoiu-laenuühistuga liitumise motiivide uurimiseks viis töö autor Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas 2014. aasta veebruarikuu alguses läbi küsitluse (vt lisa 1), kus uuriti nii ühistuga liitumise motiive, rahulolu teenuste tingimuste ning teenindusega, ühistu sotsiaalse suunitlusega tegevusi ning erinevate tegurite olulisust liikmete jaoks. Ankeeti oli täiendavalt lisatud mõned küsimused, millele vastamist soovisid Tartu Hoiu-laenuühistu juhid. Küsimustikule vastamine toimus internetis ning juhend vastamiseks saadeti ühistu liikmetele laiali e-kirja teel. Kokku paluti küsitlusele vastata 851 inimesel, kellest 157 ehk 18,4% täitis ankeedi. Küsimustiku laialisaatmise ajal kuulus Tartu Hoiu-laenuühistusse 1 116 liiget, kuid tulenevalt sellest, et puudusid mõnede liikmete e-posti aadressid ning kõik kirjad ei jõudnud adressaatideni, said info küsimustiku täitmiseks 851 inimest ehk 76% Tartu Hoiu-laenuühistu liikmetest.

Vastajate tausta kirjeldavatest küsimustest selgus, et 61% kõigist vastanutest olid mehed ja 39% naised, äriühingust liiget esindas 22 inimest ehk 14% vastanutest. Elukohaks märkis 49% vastanutest Harjumaa ning 29% Tartumaa, igast ülejäänud maakonnast oli vastajaid maksimaalselt 5 inimest. Tulenevalt sellest, et Tartu Hoiu-laenuühistul on avatud kontorid vaid Tartus ning Tallinnas, võib saadud tulemust pidada põhjendatuks, kuigi teiste maakondade nii väikest osatähtsust autor ei oodanud. Vastajate staatus tööturul jagunes järgnevalt: palgatöölisi 41% (65 inimest), pensionäre 27%, eraettevõtjaid 23%, töötuid 5% ning õpilasi ja üliõpilasi 4%. Käesolevas lõigus esitatud statistika võimaldab paralleelsele tuua peatükis 1.2. esitatud seisukohaga, mille järgi on hoiu-laenuühistutes noorte inimeste osakaal väike ning seega saaksid ühistud spetsiaalselt noortele suunatud teenustega kasvatada liikmete arvu.

Liikmete arvu kiirele kasvule viitab ka see, et küsitlusele vastanutest 27% oli Tartu Hoiu-laenuühistuga liitunud viimase 6 kuu jooksul, 33% vastanutest olid ühistu liikmed olnud 6 kuni 12 kuud, 37% liitus 1 kuni 2 aastat tagasi ning vaid 3% vastanutest olid Tartu Hoiu-laenuühistuga liitunud üle 2 aasta. Seega on enamik vastajaid liitunud perioodil, mil ühistul oli juba kujunenud välja selge kuvand – ühistuline finantseerimisasutus, mis võtab osa ka sotsiaalsete probleemide lahendamisest. Selline olukord võimaldab omakorda analüüsida küsitluse vastuseid sama tausta raames.

Autori arvates võib Eesti hoiu-laenuühistute jaoks pidada üheks suurimaks raskuseks potentsiaalsete liikmeteni jõudmist, kuna erinevaid finantsteenuseid pakkuvaid äriühinguid on turul palju ning aktiivne reklaamimine on alustava või väikse hoiu-laenuühistuga jaoks liiga kulukas. Hoiu-laenuühistute eestvedajate ringkondades on väidetud, et ühistud ei soovigi suurt reklaami oma tegevusele, kuna see tooks ühistuga liituma inimesi, kes on huvitatud vaid isiklikust kasust ning kelle jaoks ühistegelikud põhimõtted ei ole olulised. Osaliselt on töö autor nimetatud väitega nõus, kuna ühistuline finantseerimisasutus peaks tegutsema liikmete ühistest huvidest lähtuvalt, mis eeldab liikmete endi panust ühistu arengusse. Samas ei ole autor väitega nõus põhjusel, et ühistu vajab kasvamiseks paratamatult reklaami, kuid info levimine vaid ühistu liikmete või ühistu korraldatavate ürituste kaudu võtab väga kaua aega. Sel põhjusel peaksid ühistud võimalusel end reklaamima, kuid ühtlasi suhtuma kriitilisemalt uutesse

liikmetesse, kes soovivad ühistu teenuseid kasutada (eelkõige laenu võtta). Selline lähenemine võimaldab autori arvates tagada ühistu eesmärgipärase tegevuse.

Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas korraldatud küsitluste tulemused näitavad, et esimest korda said 36% vastajatest ühistust teada interneti kaudu, seda näiteks sotsiaalmeediast, reklaamidest või artiklitest. Veerand vastajatest sai Tartu Hoiu-laenuühistu kohta esimest korda teavet sõpradelt, tuttavatelt või pereliikmetelt, mis kaudselt näitab ka ühistu liikmete rahulolu ühistu tegevusega, kuna julgetakse seda soovitada teistele. Kolmandaks suurimaks kanaliks mille kaudu ühistu kohta info liikus, oli Tartu Hoiu-laenuühistu juhtkonna ning liikmete eestvedamisel tehtavad raadiosaated „Ühistusaade“, „Ühistukool“ ning „Lõunatund“, mis kinnitab ühistu tehtava sotsiaalse tegevuse tulemuslikkust info levitamisel. Kuigi nimetatud saadatel on palju kuulajaid ning vaid väike osa neist astub hoiu-laenuühistu liikmeks, võib sellist tegevust autori arvates siiski pidada vajalikuks, kuna need harivad ning panevad kuulajaid mõtlema ning seega aitavad kaudselt kaasa ühiskondlike probleemide käsitlemisele ja nendele lahenduse leidmisele. Teised vähem mainitud info liikumise kanalid olid ajalehed ja ajakirjad, Tartu Hoiu-laenuühistu koostööpartnerid, raadiosaated ja –reklaamid, konverentsid ja ettekanded ning sildid ühistu kontoritel.

Tartu Hoiu-laenuühistu tegevusega tutvumine ei tähenda kohe, et inimesed sooviksid astuda ühistu liikmeks. Samuti kaasneb Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumisega rahaline väljaminek, milleks on ühekordne sisseastumistasu 10 eurot ning minimaalne osakapital eraisiku jaoks 35 eurot. Kuna selliste summade väljamaksmine on enamike inimeste jaoks arvestatava suurusega kulu, siis eeldab autor, et neil inimestel on enda jaoks täpselt selge, mis põhjusel ühistuga liitutakse. Tulenevalt töö teemast soovib autor neid põhjuseid teada saada ning seetõttu oli ka vastavasisuline küsimus ankeeti lisatud. Järgnevalt on esitatud tabel Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumise motiivide kohta (vt tabel 2 lk 46).

Tabelist 2 lk 46 on näha, et kõige populaarsem põhjus ühistuga liitumiseks oli soodne võimalus hoiustamiseks, mille märkis üheks liitumise motiiviks kolmandik vastajatest. Viimastel aastatel on Tartu Hoiu-laenuühistu pakutava aastase tähtajalise hoiuse intressimäär olnud pankade pakutavast turu keskmisest intressimäärast kordades kõrgem, mis võib olla üheks teguriks, mille tõttu leiavad inimesed tee Tartu Hoiu-

laenuühistusse. Samuti oli populaarseks liitumise motiiviks Eesti elu toetamine läbi ühistuga liitumise, mille märkis umbes neljandik vastanutest. Teiste inimeste ning piirkonna arengu toetamine on olulise punktina välja toodud nii ühistulisi finantseerimisasutusi käsitlevas teoreetilisest kirjanduses kui ka teiste hoiu-laenuühistute liikmete poolt, millest anti ülevaade käesoleva töö peatükis 1.2. Seega saab väita, et hoiu-laenuühistute liikmed peavad kaasliikmete aitamist oluliseks.

Tabel 2. Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete peamised motiivid Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumisel

Liitumise motiivid	Vastajate arv	Vastajate määr (%)
Laenamine on soodne	19	6
Hoiustamine on soodne	111	33
Paindlikud tingimused	38	11
Meeldiv teenindamine	42	13
Ühistu eestvedamisel toimuvad sotsiaalsed tegevused	11	3
Mitmekesine teenuste valik	15	5
Eesti elu toetamine läbi ühistuga liitumise	80	24
Mujalt ei olnud võimalik laenu saada	6	2
Muu	10	3

Allikas: (autori koostatud)

Ligilähedaselt võrdselt oli liikmete liitumise motiividena nimetatud meeldivat teenindamist (13%) ning paindlikke tingimusi (11%). Autori arvates on nimetatud punktid omased ühistutele, kuid kuna liikmetel pigem puuduvad enne liitumist kogemused teenindusega või paindlike tingimustega, siis on liikmetel nende punktide olulisuse kohta raske hinnangut anda. Seetõttu arvab autor, et pikaajalised liikmed hindaksid nimetatud punkte kõrgemalt. Kõige vähem mainiti (alla 6% vastanutest) aga liitumise motiividena soodsat laenamist, mitmekesist teenuste valikut, ühistu eestvedamisel tehtavat sotsiaalset tegevust ning laenuvõtmise võimatust mujalt finantsasutustest. Võrreldes teiste finantsasutustega, peamiselt pankadega, ei saa Eesti hoiu-laenuühistute pakutavat teenuste valikut väga laiaks pidada ning seetõttu on loogiline liikmete selline arvamus. Autori arvates oli vaatlusaluse küsimuse tulemustest positiivne, et liitumise motiiviks oli niivõrd vähesel määral mainitud seda, et liige ei saanud mujalt laenu ning seetõttu astus ühistu liikmeks. See tähendab, et hoiu-laenuühistute laenavateks liikmeteks ei ole kehva maksevõimega inimesed ning et ühistu laenupoliitikat ei saa seetõttu pidada leebeks.

Autori arvates saab väita, et tänases Eestis ei ole hoiu-laenuühistud inimeste jaoks väga tuntud ning samuti ei tea inimesed üldiselt hoiu-laenuühistute eesmärkidest ning erinevustest võrreldes teiste finantsasutustega. Teadmatusest tulenevalt võivad inimesed ühistutega liitumisest hoiduda, kuna puuduvad nii kogemused kui usaldusväärsus ühistu suhtes. See on ka üheks põhjuseks, miks ühistu eestvedajad tegelevad aktiivselt ühistegevuse-alase teavitustööga. Saamaks teada millised olid Tartu Hoiu-laenuühistuga liitunud inimeste kahtlused enne ühistuga liitumist, palus töö autor vastata liikmetel samasisulisele küsimusele.

Paljudel vastajatel puudusid kahtlused enne liitumist Tartu Hoiu-laenuühistuga, kuid oli ka neid, kes suhtusid ühistusse teatava ettevaatlikkusega. Küsitluse tulemustest selgus kaks peamist murekohta, mis liikmetes kahtlust tekitasid ning mida kõige rohkem mainiti. Kõige olulisemaks võis liikmete jaoks pidada seda, kuidas nende hoiused on tagatud. Pankades hoiustamise puhul kehtib reegel, et hoiustaja hoius on tagatud ühe krediitiasutuse lõikes 100 000 euro ulatuses ehk kui pangaga peaks midagi juhtuma, siis hüvitatakse hoiustajale tagatisfondi kaudu nimetatud summa ulatuses. Hoiu-laenuühistutele, mis on finantseerimisasutused mitte krediitiasutused, selline tagatis ei laiene ning seetõttu ei kehti sealsetele hoiustele ühtegi riiklikku garantiid. Kuigi sisuliselt on hoiu-laenuühistute hoiused tagatud laenude katteks olevate tagatistega, milleks on enamasti hüpoteegid, siis inimesed sooviksid siiski konkreetsemat ning hoiu-laenuühistust sõltumatut garantiid. Autori arvates on hoiustajate selline soov mõistetav, kuna üksikul liikmel on keeruline ühistu juhtide tegevust kontrollida ning saada aimu ühistu finantsolukorrast. Seega on loomulik, et inimestel võib tekkida põhjendatud kartus oma raha paigutamisel hoiu-laenuühistusse, mille tegevusega ei pruugita olla varasemalt tuttav. Sellise olukorra leevendamiseks teevadki ühistu juhid aktiivselt teavitustööd ning suhtlevad liikmetega, et olla oma tegevuses läbipaistev ning tõsta usaldusväärsus. Vaadates aga näiteks Leedut, siis sealsetes hoiu-laenuühistutes olevad hoiused on tagatud samamoodi nagu pankades (Deposit insurance ... 2014). Sama kehtib ka mitmete teiste riikide kohta, kus hoiu-laenuühistud on levinud. Seega ei tulene autori arvates hoiuste mittetagatus hoiu-laenuühistute ebausaldusväärsest olemusest, vaid riiklikest reguleerimise eripäradest. Autori arvates aitaks hoiu-laenuühistute arengule kaasa kuulmine tagatisfondi, kuid see eeldaks hoiu-laenuühistute üle järeelvalve ning kontrolli suurendamist.

Teiseks suurimaks kahtluseks enne Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumist nimetati usaldust ühistu juhtimise suhtes ning sellest tingitud võimalikku pankrotiohtu. Käesolevat punkti saab pidada eelmisega seotuks, kuna riikliku tagatise olemasolu on vajalik just hoiu-laenuühistu pankroti korral. Kahtlus ühistu juhtimise suhtes väljendus liikmete arvates näiteks selles, et ühistu juhtkonda satub inimene, kes hakkab tegutsema lähtuvalt isiklikest huvidest ehk kardeti petta saada ning seega oma rahast ilma jääda. Samuti toodi välja juhtide kompetents ühistu jätkusuutlikkuse tagamiseks ehk kas ühistu juhtimisega saadakse hakkama ka ühistu kasvamise korral ning kuidas kasutatakse ühistu raha. Viimase punkti all peetakse silmas eelkõige kui kvaliteetseid ning millises mahus laene väljastatakse. Autori arvates on inimeste jaoks peamiseks usalduse indikaatoriks riikliku järelvalve olemasolu või selle puudumine. Kui pankade üle peab järelvalvet Finantsinspeksioon, siis hoiu-laenuühistuid regulaarselt ei kontrollida. Seega võib ühistute puhul eelnevalt nimetatud riske pidada suuremaks kui pankades. Küsitluse tulemused näitasid, et liikmete jaoks oli enne liitumist kõige suuremaks kahtluseks hoiustele riikliku tagatise puudumine, usaldamatust ühistu juhtkonna suhtes mainiti oluliselt vähemal määral. Usalduse punktide juures olid mitmed liikmed maininud ka seda, et ühistu juhtkonna tehtav teavitustöö tõstis usaldust ühistu suhtes, mille tõttu tuleks autori arvates sellist tegevust jätkata.

Kui eelneva lõigu viimase lause järgi tundub, et teavitustöö tegemine on oluline liikmete arvu kasvamiseks, siis kinnitust oleks sellele võimalik saada kõige paremini liikmetelt seda otse küsides. Töö autor küsis ankeedis, kas Tartu Hoiu-laenuühistu eestvedajate tehtav teavitustöö oli üheks ühistuga liitumise ajendiks. Kolmandiku vastajate jaoks oli teavitustööl mõju nende liitumisotsusele ning ülejäänud 66% sellist mõju ei olnud. Autori arvates kinnitab selline tulemus teavitustöö tegemise olulisust ning seega avaldab "Ühistusaate", "Ühistukooli", Ühistegevuse pooltunni, Ühistulehe, konverentside ja ettekannete tegemine positiivset mõju ühistu liikmeskonna suurenemisele.

Käesolevas töös on korduvalt mainitud, et autori arvates on vajalik hoiu-laenuühistute tutvustamine avalikkuses, kuna inimesed ei ole kursis hoiu-laenuühistu eripäradega võrreldes teiste finantsasutustega. Selle probleemi paremaks analüüsimiseks küsis autor liikmetelt, kui palju nad teadsid enne Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumist hoiu-

laenuühistutest üldiselt. Tulemustest selgus, et 20% vastanutest ehk 31 inimest ei teadnud enne liitumist hoiu-laenuühistutest mitte midagi. Autori esialgne arvamus oli, et see grupp inimesi võib kattuda nendega, kelle jaoks kerkis üles usaldamatuse küsimus ning kellel olid üldiselt kõige suuremad kahtlused enne ühistuga liitumist. Väidet kontrollides selgus, et nendest 31-st inimesest 11 vastasid, et neil puudusid igasugused kahtlused enne ühistuga liitumist, 5-1 inimesel oli väikene ebakindlus, mida ei täpsustatud ning ülejäänud 15 vastaja kahtlus enne liitumist seisnes peamiselt hoiuste tagamatuses ja ühistu tegevuse püsivuses. Seega ei saa väita, et valdav osa inimesi, kes ei ole teadlikud hoiu-laenuühistu tegevusest on selle suhtes kahtleval seisukohal. Küsitlusele vastajatest 34% ehk 53 inimest väitsid, et teadsid hoiu-laenuühistute olemasolust, kuid mitte nende toimimise põhimõtetest ning erinevustest võrreldes pankadega. Kuna eraisikute ning ettevõtete poolt enimkasutatavatel finantsteenuste turgudel on kommertspangad peamised teenusepakkujad, kasutas töö autor küsimuses finantsasutuse näitena pankasid, mille tegevusega on eeldatavasti kõik vastajad tuttavad. Hoiu-laenuühistute eestvedajate jaoks võib pidada huvitavaks näitajaks seda, kui paljudel inimestel on hoiu-laenuühistute tegevusest hea ülevaade. Vastustest selgus, et 46% vastanutest ehk 73 inimest teadsid enne liitumist hoiu-laenuühistute toimimise põhimõtteid ning peamisi erinevusi võrreldes pankadega. Seega näitavad tulemused, et inimesed pigem ei ole teadlikud hoiu-laenuühistutest, kuna üle poolte vastajatest ei teadnud mille poolest hoiu-laenuühistud pankadest erinevad. Autori arvates on nimetatud finantsasutuste vahel suur erinevus ning nende mittetundmine tähendab, et inimeste teadmised piirduvad sisuliselt ainult hoiu-laenuühistu nimega.

Enne liitumist ei olnud suur osa inimesi ühistu tegemistega põhjalikult kursis, kuid autori arvates võib eeldada, et pärast liitumist ning teenuste kasutamist teavad valdav enamus ühistu liikmeid ühistegelike finantseerimisasutuste eripäradest. Kui vastajatelt küsiti hoiu-laenuühistute ja pankade erinevuste kohta, anti väga mitmesuguseid vastuseid, mis olid nii majanduslikku kui ka sotsiaalset laadi. Kõige suurimaks erinevuseks on liikmete jaoks see, et hoiu-laenuühistu kuulub ühistu enda liikmetele ning seega lähtub oma tegevustes liikmete huvidest. Sellest tulenevalt suhtutakse liikmetesse inimlikumalt, mis väljendub paindlikus teenindamises, väheses bürokraatias, paremates teenuste tingimustes ning ühtsustundes liikmete ja juhtkonna vahel. Kui liikmetelt küsiti, kas Tartu Hoiu-laenuühistu töötajad on nende probleemide

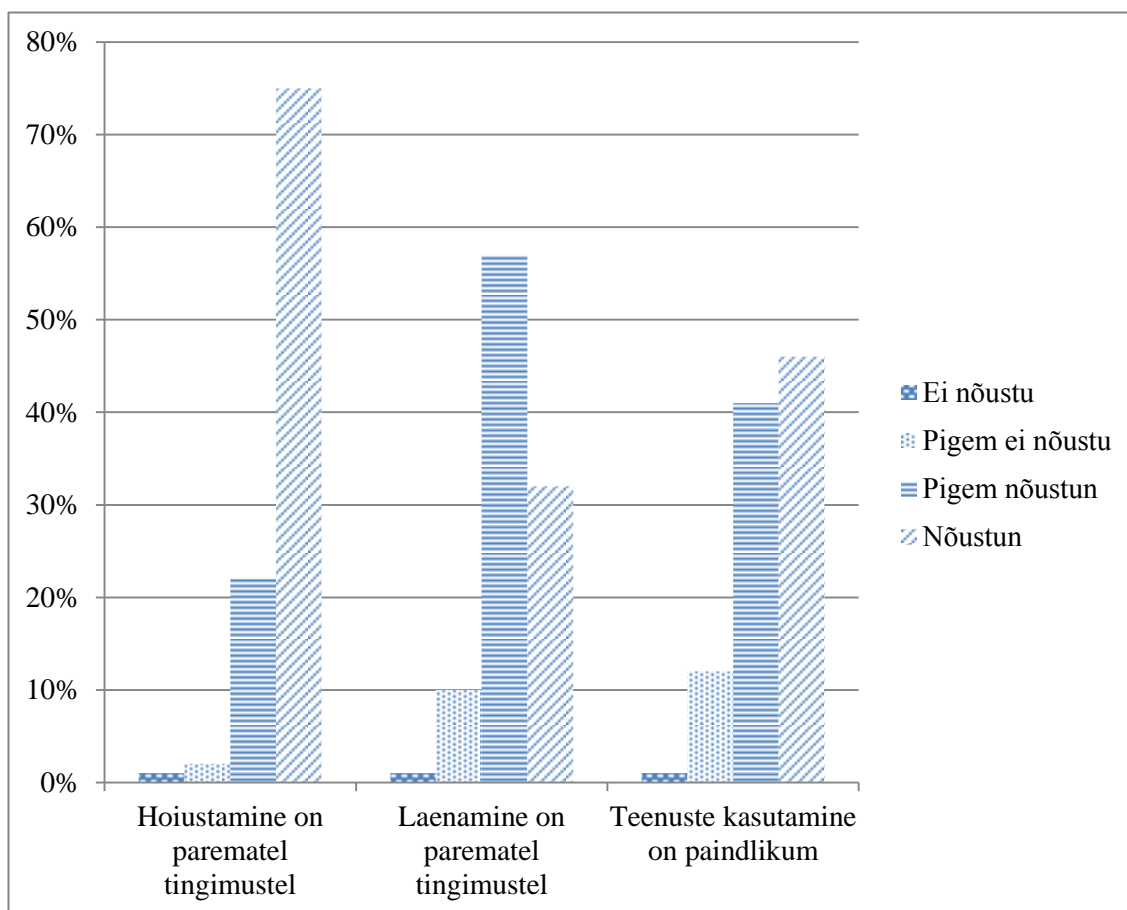
kiireks lahendamiseks valmis tegema kõrvalekaldeid tavapäraestest tööprotsessidest ning töötama väljaspool tavapäraest tööaega, siis 25% vastajatest olid täielikult nõus, 45% pigem nõustusid, 24% pigem ei nõustunud ning 6% ei nõustunud üldse selle väitega. Autori arvates näitab saadud tulemus, et liikmed peavad ühistut paindlikuks asutuseks. Samuti leidis palju mainimist see, et hoiu-laenuühistute puhul ringleb raha kohalike inimeste ning ettevõtete vahel ning samuti jääb ühistul tekkinud kasum Eestisse. Seega on tegemist asutusega, mille tegevus soodustab kodumaise majanduse, eelkõige väikeettevõtluse, arengut.

Eelnevalt esitatud väited hoiu-laenuühistute ja pankade erinevuste kohta olid pigem hoiu-laenuühistuid soosivad, kuid erinevuste alla märgiti ka tunnuseid, mille poolest on ühistud pankadest liikmete arvates kehvemad. Selliseid vastuseid oli siiski tunduvalt vähem, mis on seotud ka asjaoluga, et küsitlus viidi läbi hoiu-laenuühistu liikmete seas. Peamised tunnused, mille poolest pankadel on ühistute ees eelis, on näiteks hoiuste tagatisfondi olemasolu, millest ka varasemalt on töös juttu olnud. Seda mainiti vastustes mitmetel kordadel. Samuti oli liikmete jaoks oluline pankade pakutav laiem teenuste valik ning internetipanga olemasolu, mis Eesti hoiu-laenuühistutes ei ole veel kasutusel.

Vaatlusaluse küsimuse tulemused olid autori arvates oodatavad, kuna need on varasemalt leidnud käsitlemist nii käesolevas töös kui ka erialases kirjanduses. Oodatavaks muutis vastuseid ka asjaolu, et tegemist on Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbiviidud küsitlusega, mis tähendab, et tõenäoliselt on ühistu mingil põhjusel neile sümpaatne. Seega võivad ühistute ja pankade võrdluses olla tulemused ühistuid soosivad, kuid seda ei saa kindlalt väita. Üldises plaanis nõustub autor liikmete arvamustega, kuna esitatud argumendid olid autori arvates tõesed ning enamasti faktilist laadi. Seetõttu ei tohiks vastajate ja ühistu seotust tulemuste analüüsimisel ületähtsustada.

Kui eelnevalt on välja toodud liikmete arvamused hoiu-laenuühistute ja pankade erinevuste kohta vaid sõnaliselt vormis, siis jooniselt 4 (vt joonis 4 lk 51) on näha kui suurel määral vastajad nõustusid autori esitatud väidetega ühistute ja pankade erinevuste kohta.

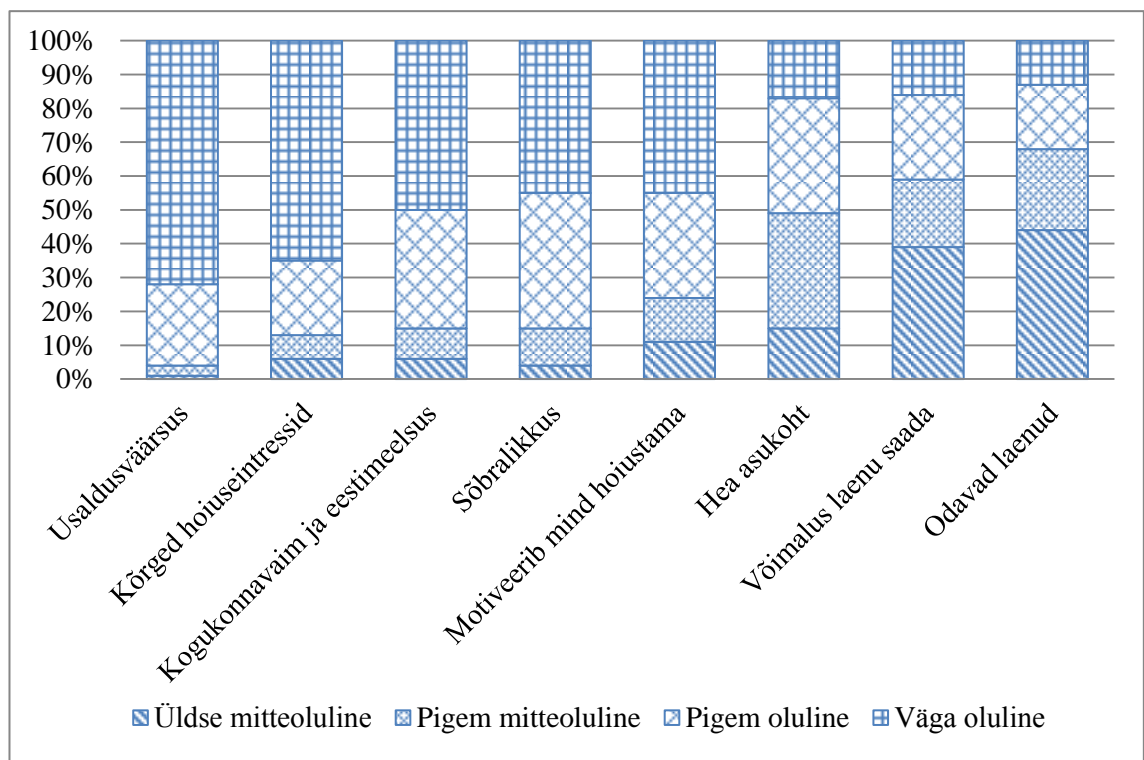
Joonisel 4 on näha, et kõige suurem erinevus on Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete arvates hoiustamise tingimustes, mida ühistus pidasid paremaks 76% vastanutest ning millega pigem olid nõus 22% vastanutest. Vaid 3% vastanutest ei nõustunud või pigem ei nõustunud sellega, et ühistus on hoiustamine parematel tingimustel. Küsimustikus esitati laenamise kohta sama väide ning siin olid vastajad rohkem eriarvamustel kui hoiustamise väite puhul. Kolmandiku vastajate arvates on laenamine ühistus parematel tingimustel kui pankades ning 57% pidas seda väidet pigem õigeks. Üldse ei olnud selle väitega nõus 1% ning pigem ei nõustunud 10% vastajatest. Viimasena küsiti ühistu liikmetelt teenuste kasutamise paindlikkuse kohta. Siin erinesid inimeste arvamused kõige rohkem, kuna 46% vastanutest pidas ühistu teenuste kasutamist paindlikumaks kui pankades ning 41% pigem nõustus selle väitega. See-eest 12% vastanutest pigem ei olnud selle väitega nõus ning 1% vastanutest ei olnud üldse nõus.

Joonis 4. Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete nõustumine või mittedõustumine hoiu-laenuühistute kohta esitatud väidetega võrrelduna pankadega (autori koostatud).

Tulemusi vaadates selgub, et küsitlusele vastanud pigem peavad hoiustamise ning laenamise tingimusi paremateks Tartu Hoiu-laenuühistus kui pankades ning sama kehtib teenuste kasutamise paindlikkuse kohta. Tulemusi võib autori arvates pidada oodatuks, kuna küsitlusele vastajad olid kõik Tartu Hoiu-laenuühistu kasutajad ning 95% vastajatest oli kasutanud mingit ühistu pakutavat teenust. Kui inimesele oleks ühistuga tutvudes tundunud, et teenused või tingimused on kehvemad kui pankades, siis pigem ei oleks nad ühistuga liitunud. Sellel põhjusel võib väita, et vastajad pigem soosivad ühistut võrreldes pankadega ning seega on ühtedeks nende liitumise motiivideks teenuste head tingimused.

Lähtuvalt hoiu-laenuühistute eesmärgist on nende põhitegevusalaks finantsteenuste pakkumine ning seega võib autori arvates eeldada, et see on ka enamike inimeste ühistuga liitumise põhjuseks. Selleks, et uurida liitumise motiive süvitsi, pidas autor vajalikuks vastajatelt küsida, kui olulised on nende jaoks autori poolt esitatud punktid. Järgnevalt on esitatud joonis (vt joonis 5) tegurite kohta, mis autori arvates võtavad kokku peamised võimalikud ühistuga liitumise motiivid.

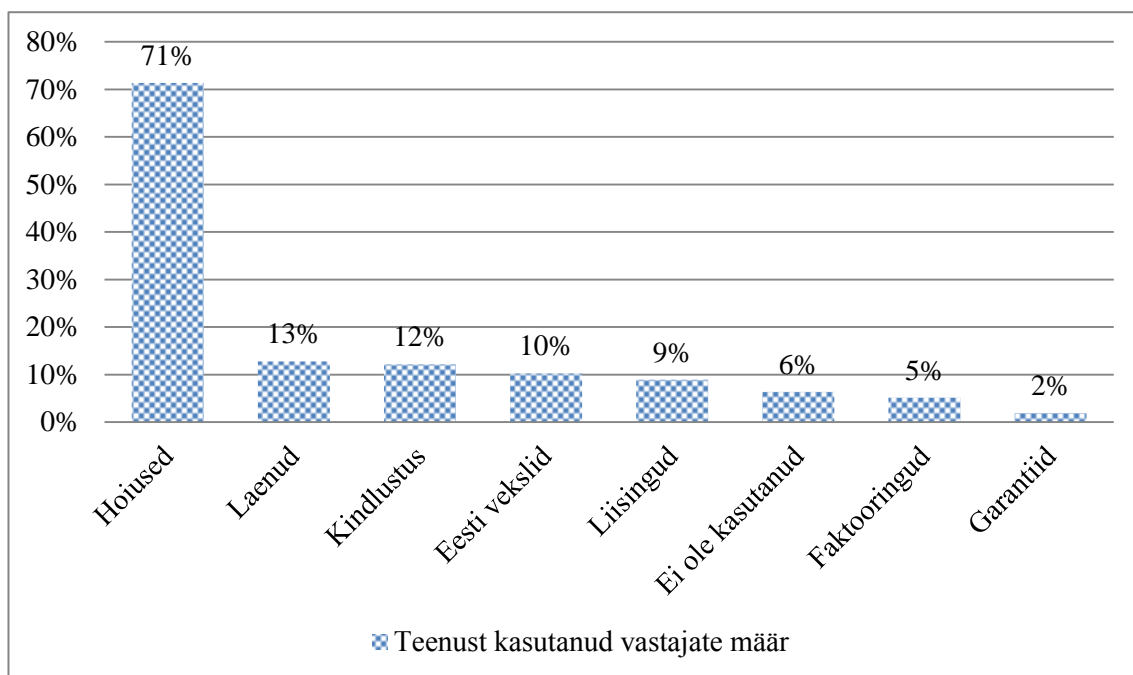
Joonis 5. Tartu Hoiu-laenuühistu kohta käivate tegurite olulisus liitumisotsuse tegemisel (autori koostatud).

Joonisel 5 lk 52 on näha, et kõige olulisemaks peavad vastajad ühistu usaldusväärust, mille märkis väga oluliseks 72% ning pigem oluliseks 24% vastajatest. Sarnane tulemus oli kõrgete hoiuseintresside puhul, mida samuti peeti enamiku vastajate arvates oluliseks. Autori arvates on tähelepanuväärne, et vastajate jaoks on kogukonnavaim ja eestimeelsus ning sõbralikkus niivõrd olulisel kohal. See kinnitab varasemalt esitatud seisukohti, mille järgi mõjutab inimeste liitumisotsust asjaolu, et Tartu Hoiu-laenuühistu on vaid Eestis tegutsev ühistuline finantsasutus, mille eesmärk on toetada kohalikke inimesi. Ligikaudu sama hinnangu andsid vastajad sõbralikkusele ehk liikmete jaoks oli oluline kuidas neid teenindati. Kuna uuriti liitumisotsust mõjutanud tegureid, siis tuleks teenindamise all silmas pidada eelkõige seda, kuidas potentsiaalsetele liikmetele ühistu kohta infot jagati ning vastati tekkinud küsimustele. Kui vastajatelt küsiti liikmete teenindamise kohta, siis 71% arvates on see Tartu Hoiu-laenuühistus väga hea, 27% arvates pigem hea ning 2% arvates pigem halb. Autori arvates on seega liikmed rahul sellega kuidas neile teenuseid pakutakse ning mis viisil nendega suheldakse.

Mõnevõrra üllatavaks võib autori arvates pidada seda, et kõige vähem olulisteks antud tegurite seas pidasid vastajad võimalust laenu saada ning laenude odavust. Võttes arvesse kui oluliseks pidasid vastajad kõrgeid hoiuseintresse ning hoiustama motiveerimist, võib eeldada, et laenamise mitteolulisus on tingitud sellest, et vastajate hulgas oli oluliselt rohkem hoiustajaid kui laenuvõtjaid. Vaadates joonisel 5 (vt joonis 5 lk 52) esitatud tulemuste üldpilti selgub, et inimeste hoiu-laenuühistuga liitumise otsustusprotsessidele avaldasid tugevat mõju tegurid, mis ei olnud otseselt seotud teenuste tingimustega, vaid pigem liikmete jaoks tunnetuslikku ning emotsionaalset laadi.

Seda, et liikmete jaoks on olulised veel mittemajanduslikud tegurid, kinnitavad autori arvates kaudselt ka küsimuse vastused, kus sooviti teada saada kui mugav on vastajate jaoks finantsteenuste kasutamine Tartu Hoiu-laenuühistus. Vastajatest 35% ehk 55 inimese jaoks on ühistu teenuste kasutamine mugavam kui muudes finantsteenuseid pakkuvates asutustes. Umbes sama mugav kui teistes finantsasutustes on see 50% vastanute jaoks ning mitte nii mugavaks pidas teenuste kasutamist 15% vastanutest. Autori arvates võib nii kõrge vastanute määr, kelle jaoks oli teenuste kasutamine umbes sama mugav või mugavam, olla seotud kolme asjaoluga: suur osa vastanutest elab Tartu

Hoiu-laenuühistu kontorite läheduses, ühistu teenuste kasutamine väljendub enamasti ühekordsete ning pikaajaliselt kestvate tehingutena ning enamikke toiminguid saab teha e-posti teel. Nendel põhjustel ei ole liikmete jaoks finantsteenuste kasutamine üldiselt ebamugav, samuti ei paku ühistu teenuseid, mille korral oleks vajalik liikme füüsiline kohalolek kontoris. Järgevalt esitatud joonisel 6 on kujutatud teenuseid, mida on küsitlusele vastajad Tartu Hoiu-laenuühistus kasutanud.

Joonis 6. Tartu Hoiu-laenuühistu kohta käivate tegurite olulisus liitumisotsuse tegemisel (autori koostatud)

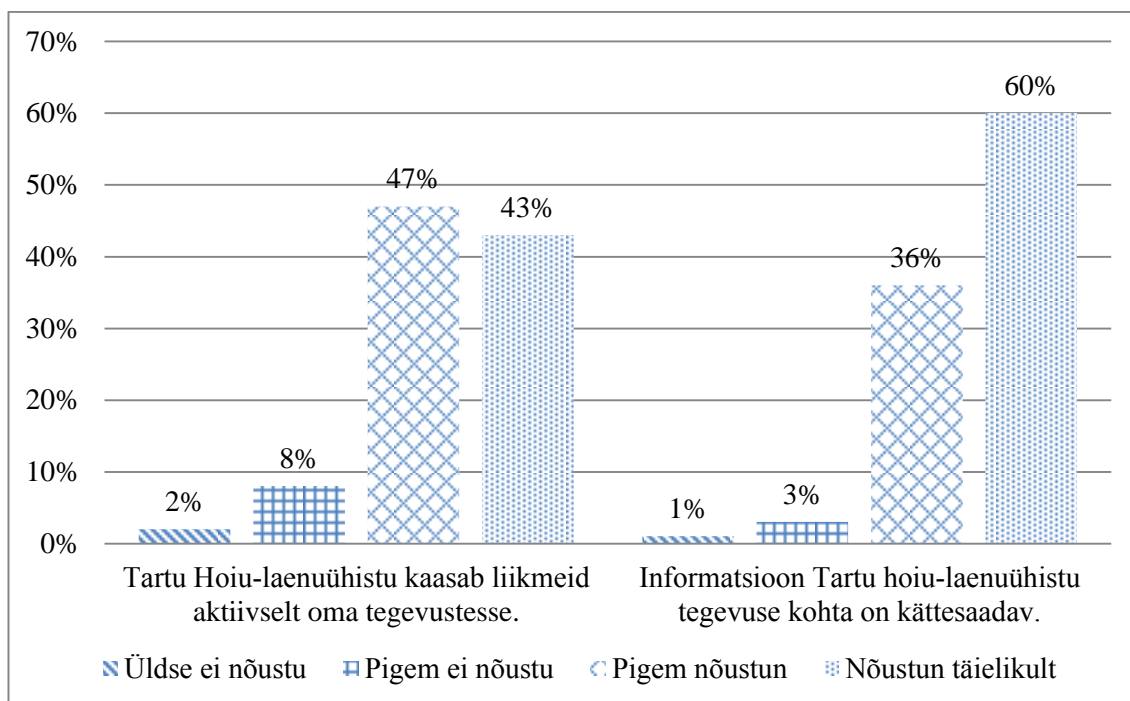
Joonisel 6 on näha, et selgelt kõige rohkem on neid vastajaid, kes on ühistus hoiustanud. Teiseks kõige populaarsemaks teenuseks on laenamine, mida on kasutanud 20 inimest ehk 13% vastanutest, mis siiski on üle viie korra vähem kui hoiustajaid. Sellist olukorda võib selgitada asjaoluga, et ühistus on hoiustajaid rohkem kui laenajaid. Tartu Hoiu-laenuühistus on hoiustajateks enamasti eraisikud, kuid laenuportfellist suure osa moodustavad äriühingutele antud investeerimislaenud. Seetõttu on ühe isiku kohta keskmine hoiustatav summa väiksem kui keskmine laenusumma, mille tõttu võib joonisel 6 esitatud suurt erinevust hoiuste ja laenude kasutamise määrades pidada loogiliseks. Samuti kinnitab antud väidet hoiu-laenuühistu bilansist nähtav olukord, kus hoiuste maht ületab laenude mahtu ligikaudu veerandi võrra. Autori arvates peaksidki hoiu-laenuühistul olema kaasatud hoiuste maht laenude mahust märgatavalt suurem,

säilitamiseks likviidsust. Olenemata eelnevalt esitatust on autori jaoks laenuvõtjate nii madal määr üllatuseks, mida võib selgitada veel väitega, et hoiustajad on rohkem altimad vastama küsitlusele, võrreldes laenajatega. Samuti võib oletada, et hoiustajate seas kõrgem küsitlusele vastamise aktiivsus võib viidata sarnasele olukorrale üleüldises hoiu-laenuühistu tegevuses osalemises ehk laenajad ei panusta hoiu-laenuühistute tegevusse isiklikult nii palju kui hoiustajad.

Küsitlusest selgus veel, et kõige vähem on kasutatud faktooringu ning garantiide teenuseid, mis on mõeldud ka vaid ettevõtetele. Joonisel 6 lk 54 on välja toodud ka kindlustus ning Eesti vekslid, mida võib küll nimetada ühistu pakutavaks teenuseks, kuid mis sisuliselt on vahendustegevus. Täpsustuseks, Eesti vekslid on Tartu Hoiu-laenuühistu poolt kasutusele võetud alternatiivraha, mida saab kasutada ühistu liikmete juures kaupade ja teenuste eest tasumisel. Varasemalt esitatud väidetele kinnituseks on jooniselt 6 lk 54 näha, et 6% vastajatest ehk 10 inimest on küll ühistu liikmed, kuid ei ole ühtegi teenust mitte kunagi kasutanud.

Tulenevalt sellest, et nii hoiu-laenuühistuid käsitlevas kirjanduses kui ka Eesti ühistute praktikast on selgunud, et ühistutel on lisaks finantsteenuste pakkumisele veel muid rolle. Sellel põhjusel küsiti ühistu liikmetelt, kas nad nõustuvad väitega, et Tartu Hoiu-laenuühistul on lisaks finantsteenuste pakkumisele nende jaoks veel oluline sotsiaalne roll. Vastajatest 33% nõustus täielikult ning 42% pigem nõustus selle väitega. See-eest 10% vastajatest ei nõustunud üldse ning 15% pigem ei nõustunud selle väitega. Seega saab öelda, et kolmveerandi vastajate jaoks on ühistul lisaks teenuste pakkumisele nende jaoks oluline sotsiaalne roll. Järgnevalt esitatud joonisel (vt joonis 7 lk 56) on näidatud, kuivõrd liikmed nõustuvad väidetega, et Tartu Hoiu-laenuühistu kaasab liikmeid aktiivselt oma tegevusse ning informatsioon ühistu tegevuse kohta on kättesaadav.

Jooniselt 7 lk 56 selgub, et küsitlusele vastajate arvates kaasab Tartu Hoiu-laenuühistu aktiivselt liikmeid oma tegevusse ning samuti on informatsioon ühistu tegevuse kohta kättesaadav. Autor on mõlema väite ühele joonisele lisanud seetõttu, kuna need näitavad kuidas ühistu juhtkond oma liikmetega arvestab.

Joonis 7. Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete nõustumine või mittedõustumine hoiu-laenuühistute kohta esitatud väidetega (autori koostatud).

Tulenevalt hoiu-laenuühistu olemusest peaksid ühistu juhid oma tegevuses lähtuma sellest, kuidas kõigi liikmete rahulolu tagada, mis omakorda eeldab liikmete kaasamist oma tegevustesse ning liikmetele teabe jagamist. Selline olukord saab olla tagatud nii kohustuslike meetmetega kui ka ühistu juhtide enda algatusel. Näiteks peavad hoiu-laenuühistud vähemalt kord aastas korraldama liikmete koosoleku, mille käigus antakse ülevaade ühistu tegevustest ning võetakse vastu otsuseid. Samas on ühistu juhtidel võimalik liikmeid omal initsiatiivil kaasata ühistu tegevustesse, näiteks läbi ühistu korraldatavate ürituste, mis on ka üheks võimaluseks tutvustada ühistut avalikkusele. Tartu Hoiu-laenuühistu juhid on valinud teise variandi ning teevad teavitustööd erinevate kanalite kaudu, mida on täpsemalt kirjeldatud käesoleva peatüki alguses. Töö autor soovis teada, kas sellise teavitustöö tegemisel on ka uute liikmete kaasamisele otsene mõju, millest tulenevalt küsiti liikmetelt, kas Tartu Hoiu-laenuühistu tehtav teavitustöö oli üheks Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumise oluliseks ajendiks. Küsitlusele vastanutest 34% jaoks oli selline teavitustöö liitumise üheks ajendiks ning 66% vastas küsimusele eitavalt. Autori arvates võib sellist tulemust pidada hoiu-laenuühistu jaoks positiivseks, kuna see näitab, et ühistu juhtide tegevus ning vaated sobivad kokku liikmete omadega.

Aktiivse teavitustöö tulemuseks võib pidada ka seda, et 97% vastajate jaoks vastasid ootused Tartu Hoiu-laenuühistu suhtes tegelikkusele ning vaid 3% vastanute jaoks oli tegelik olukord halvem. Tartu Hoiu-laenuühistu liitumise seonduvat asjaajamist pidas lihtsasti arusaadavaks 72% vastanutest ning 26% vastanutest soovis saada täiendavat informatsiooni liitumise ja sellega kaasneva kohta. Kogu liitumise protsessi ning sellega kaasnevat pidas segaseks 2% vastajatest, kes soovisid täiendavalt põhjalikku selgitamist ühistu töötaja poolt. Ühistu pakutavate teenuste kasutamine erineb mõnevõrra teistest finantsasutustest, kuna selleks on vajalik astuda ühistu liikmeks. See toob omakorda kaasa kohustuse esitada vastavasisuline avaldus, tasuda ühekordne liitumismaks ning maksta sisse osakapital. Osakapitali suurus sõltub ühistu põhikirjast määratust ning sellest, millist teenust liige soovib kasutada, kuna näiteks Tartu Hoiu-laenuühistust peab kõikide laenutoodete puhul liikme osakapitali suurus olema 5% laenujäägist. Seega võib ühistu teenuste kasutamine inimeste jaoks esmapilgul keeruline tunduda. Eelnevalt olenemata selgus küsitlusest, et 85% vastanutest ehk 133 inimest on soovitanud Tartu Hoiu-laenuühistut oma tuttavatele või pereliikmetele, mis autori arvates on üks olulisemaid rahulolu mõõdikuid.

Käesolevas peatükis tehti ülevaade Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbiviidud küsitlusest, mille vastas 157 ühistu liiget. Tulemustest selgus, et vastajate jaoks olid peamisteks liitumise motiivideks soodne võimalus hoiustamiseks, Eesti elu toetamine läbi ühistuga liitumise, meeldiv teenindamine ning paindlikud tingimused. Samuti selgus, et ühistu liikmete jaoks oli tähtis hoiu-laenuühistu usaldusväärsus, kogukonnavaim ja eestimeelsus ning sõbralik teenindamine. Seega saab väita, et Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete liitumise motiivid ei tulenenud vaid isikliku kasu saamisest läbi soodsate teenuste, vaid ka soovist toetada kodumaist ettevõtmist ning saada osa kogukonna tegevustest.

2.2. Hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid ning liikmete ootused hoiu-laenuühistute tegevuse suhtes

Igapäevaseid rahalisi toiminguid tehes puutuvad inimesed peamiselt kokku universaalpankade ning nende pakutavate teenustega. Lisaks pankadele on aga olemas

veel teisigi asutusi, mis pakuvad finantsteenuseid nii juriidilistele kui ka eraisikutele – sellisteks asutusteks on näiteks hoiu-laenuühistud. Eelmistes peatükis on hoiu-laenuühistute olemust pikemalt selgitatud ning toodud välja Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbi viidud küsitluse tulemused ühistuga liitumise motiivide ning liikmete arvamuste kohta üldiselt. Käesolevas peatükis püütakse selgitada nii teoreetilise konteksti kui ka Tartu Hoiu-laenuühistu näitel, miks inimesed hoiu-laenuühistutega võiksid liituda, mis põhjusel seda enamasti tehakse ning millised on liikmete ootused hoiu-laenuühistu tegevuse suhtes.

Hoiu-laenuühistuga saavad liituda kõik eraisikud ning ettevõtted, kes tegutsevad ühistu tegevuspiirkonnas, kuid ühistu liikmeks ei saa olla riik või kohaliku omavalitsuse üksus (hoiu-laenuühistu seadus § 17). Hoiu-laenuühistute seaduses on seega märgitud, et ühistud saavad tegutseda territoriaalsuse põhimõttel, mis tähendab, et ühes maakonnas tegutsev hoiu-laenuühistu peaks teenindama vaid selles piirkonnas elavaid liikmeid. Selline olukord oleks autori arvates ühistute kasvu tugevalt pärssiv, mis on ka põhjuseks miks hiljuti Eestis asutatud hoiu-laenuühistud on märkinud oma tegevuspiirkonnaks terve Eesti. Ühistu tegevuse laienemine üle terve Eesti on hädavajalik, et saaks liikmetele pakkuda odavaid finantsteenuseid, kuna tulenevalt Eesti väiksusest ning kommertspankade tugevast konkurentsipositsioonist finantsteenuste turul ei ole ühistutel muidu võimalik konkureerida teiste finantsteenuste pakkujatega.

Hoiu-laenuühistute senise väiksuse ning tugeva konkurentsi tõttu finantssektoris, oleks Eestis ühistute populariseerimiseks vajalik Eesti Panga, Rahandusministeeriumi ja poliitikute toetus ning initsiatiiv, millega luuakse hoiu-laenuühistute süsteem, mis peaks tagama järgnevaid punkte (Sossi 2006: 39):

- 1) ühistute nimi ja tegevus peab olema kaitstud kuritarvituse eest;
- 2) oleks loodud nii sisene kui ka väline usaldus ühistulise finantssektori vastu;
- 3) oleks välja arendatud efektiivselt toimiv ühistuline finantsstruktuur;
- 4) hoiu-laenuühistutes loodaks hoiuste tagamise süsteem;
- 5) loodaks Eesti Panga ja Eesti Hoiu-laenuühistute Liidu finantsjärelvalve süsteem. Alternatiivina võiks luua kontrollorganisatsiooni, mis aitaks ära hoida väärarenguid selles süsteemis.

Töö autor on arvamisel, et tänases Eestis on puudu hoiu-laenuühistuid objektiivselt käsitlevast avalikust diskussioonist, millest oma valdkonna asjatundjad toovad välja hoiu-laenuühistute positiivseid ning negatiivseid külgi. Sellisest olukorrast tulenevalt, kus avalikkus ei ole sisuliselt teadlik hoiu-laenuühistute tegevusest, võivad inimesed ühistute tegevuse suhtes kahtleval seisukohal olla ning neid mitte usaldada. Seetõttu oleks vajalik, et ühistute tegevust käsitletakse ka massimeedias. Ühtlasi peaks järelevalve ühistute üle muutuma tugevamaks, mis vähendaks ühistute juhtimisel pahatahtlikkuse ohtu ning julgustaks inimesi ühistutega liituma. Töö autor on arvamisel, et Eesti hoiu-laenuühistute eestvedajad oleksid kontrolli suurenemise poolt, kuna kokkuvõttes oleks see ühistute jaoks kasulik.

Teiseks eelnevas loetelus ning ühtlasi Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete poolt mainitud ning äärmiselt oluliseks peetav punkt on hoiuste tagamine riiklike mehhanismide kaudu. Kuigi praegune hoiuste tagamise fond kehtib vaid hoiuste puhul, mis on hoiustatud krediitiasutustes, siis peab töö autor tõenäoliseks, et ühistute üle kontrolli suurenedes oleks reaalne tulevikus luua eraldi riiklik fond, millega tagatakse hoiu-laenuühistutes olevaid hoiuseid. Seega oleks riigi abiga võimalik läbi kontrolli suurendamise tõsta ühistute usaldusväärsust ning muuta selle kaudu ühistud inimeste jaoks atraktiivsemateks.

Eelnev analüüs keskendus eelkõige ühistulise finantssektori aktiivsemaks muutmise võimalustele, kuid autori arvates on ühistulistel liikumistel üks keskne eeldus, mille täitmine on vältimatu – ühistuline süsteem saab toimida vaid inimeste ühistegevusel ehk inimesed peavad olema valmis isiklikus kasus järele andma, saavutamaks ühistegevusega saadavat suuremat kasu. Samal põhimõttel tegutsevad ka hoiu-laenuühistud, kus suurem liikmete arv ning varade maht võimaldab teenuste tingimusi paremaks muuta ning finantsasutusi edasi arendada. Vaadates tänaseid Eesti hoiu-laenuühistuid, peaksid potentsiaalsed liikmed seega oma ootusi langetama eelkõige selle suhtes, mis on seotud internetipõhise teenuste pakkumise ning klienditeenindusega. Kompensatsiooniks saavad aga ühistud oma liikmetele pakkuda kõrgemaid hoiuste intresse kui seda pakuvad kommertspangad. Autori arvates näitlikustab selline olukord eelnevalt esitatud põhimõtet, mille järgi arvestades praegust Eesti hoiu-laenuühistute olukorda tuleks inimestel enda jaoks prioriteerid paika panna, kas nad soovivad vaid

kiiresti ja mugavalt teenused kätte saada või on nad ka omalt poolt valmis panustama ühistuliste finantseerimisasutuste arengusse. Autori arvates valivad esimest varianti eelistavad inimesed teenuste kasutamiseks pigem mõne kommertsipanga ning teised otsustavad liituda hoiu-laenuühistutega. Autor on töös esitanud Eestis tegutsevaid hoiu-laenuühistuid ning panku võrdleva tabeli (vt tabel 3), mille koostamisel on töö autor aluseks võtnud Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbi viidud küsitluse tulemused.

Tabel 3. Eestis tegutsevate hoiu-laenuühistute ning pankade võrdlus Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seisukohast

Võrdlustegur	Hoiu-laenuühistud	Pangad
Hoiustamise tingimused	parem	kehvem
Laenamise tingimused	parem	kehvem
Teenuste valik	kehvem	parem
Teenuste kasutamise mugavus	kehvem	parem
Teenindamise meeldivus	parem	kehvem
Bürokraatia vähesus	parem	kehvem
Hoiuste turvalisus	kehvem	parem
Omandistruktuur	parem	kehvem

Allikas: (autori koostatud)

Tabelist 3 selgub, et Tartu Hoiu-laenuühistu liikmed peavad hoiu-laenuühistuid pankadest paremaks hoiustamise ja laenamise tingimuste, teenindamise meeldivuse, bürokraatia vähesuse ning omandistruktuuri osas. Kehvemaks peeti neid aga teenuste valiku ja kasutamise mugavuse ning hoiuste turvalisuse poolest. Autori arvates on tulemused loogilised, kuid tähelepanuväärseks võib pidada seda, et liikmete arvates on ühistust laenamine parematel tingimustel. Selle põhjuseks on asjaolu, et pankade pakutavad laenude intressimäärad on pigem madalamad kui hoiu-laenuühistutes, kuid see-eest puuduvad ühistutes enamasti kaudsed tasud, nagu näiteks lepingute ja tagatise muutmise tasu, leppetrahvid laenulepingus toodud kohustuste rikkumise või laenu ennetähtaegse tasumise eest. Seega arvab autor, et Tartu Hoiu-laenuühistu näite põhjal saab väita, et laenuvõtjad võtavad laenuotsust tehes arvesse muid tõenäoliselt tekkivad kulusid ning ei otsusta vaid laenu intressimäära järgi. Samuti on olulisteks teguriteks võimalus maksegraafiku tingimusi tasuta muuta ning laenu ennetähtaegselt ilma leppetrahvita tagasi maksta. Selline käitumine näitab oskust majanduslikult mõelda, mis

on seletatav sellega, et suurema osa Tartu Hoiu-laenuühistu laenuportfellist moodustavad laenud äriühingutele.

Teiseks oluliseks erinevuseks on hoiustamine hoiu-laenuühistutes või pankades. Eelnevalt on töös mainitud, et hoiu-laenuühistutele ei laiene riiklik tagatis, kuid see-eest pakuvad ühistud oma liikmetele kordades kõrgemat intressi kui pankades. Seega tekib siin inimeste jaoks autori arvates suur dilemma, kas kõrgem hoiuse intressimäär tasub hoiuste mittetagatusest tuleneva riski võtmist. Seetõttu võib potentsiaalsete liikmete liitumine viibida mõnda aega sel põhjusel, et inimene tutvub hoolikalt ühistu tegevusega, kuni ühistu tema jaoks piisavalt usaldusväärne tundub. Hoiustamisega on seotud veel teinegi nüanss, millel käesolevas töös ei ole veel pikemalt peatunud. Nimelt on Eesti hoiu-laenuühistutes olevatelt hoiustelt teenitud intressitulu tulumaksuga maksustatud, kuid pankades see nii ei ole. Sel põhjusel peavadki ühistud intressimäära kõrgemal hoidma, kuna inimeste kättesaadavad netointressid on tegelikult tulumaksu võrra väiksemad. Autori arvates ei ole selline argument liitumisotsuse tegemisel tugev, kuid liikmed on selle küsitluse tulemustes siiski välja toonud kui hoiu-laenuühistute ebavõrdse kohtlemise.

Võrreldes hoiu-laenuühistuid ning panku, eristub selgesti kummagi asutuse infotehnoloogiline areng. 2014. aasta alguses ei ole ühelgi Eestis tegutseval hoiu-laenuühistul internetipanka ning sellega seonduvaid teenuseid. Tänapäeval on need hädavajalikud teenused ning kui ühistud soovivad tulevikus oluliselt kasvada, peaksid nad kasutusele võtma erinevad infotehnoloogilised lahendused, mis muudavad teenuste kasutamise kiiremaks ning mugavamaks. Seega on selles vallas pankadel hoiu-laenuühistute ees suur eelis, mis on autori arvates oluliseks teguriks otsustamisel, millise asutuse teenuseid kasutada. Samas on Tartu Hoiu-laenuühistu liikmed toonud välja, et nende jaoks avaldub teenuste kasutamise mugavus ka väheses bürokraatias ning teenindamise meeldivuses, mis autori arvates võib liikme jaoks kompenseerida mõndasid puudujääke.

Üheks oluliseks teguriks, mis Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbiviidud küsitluse vastustes sageli välja toodi, oli hoiu-laenuühistute ja pankade omandi- ning juhtimisstruktuuri erinevus. Paljud vastajad kirjutasid, et toetavad hoiu-laenuühistut seetõttu, et see tegutseb ühistulistel põhimõtetel, kuulub liikmetele endile ning jätab

kasumi Eestisse. Seevastu pangad tegutsevad enamasti lähtuvalt oma kitsa ringi omanike huvidest, kelleks on Eestis tegutsevate pankade puhul mõne erandiga välismaalased. Seega soovivad liikmed pigem kasutada kodumaisel kapitalil põhineva finantsasutuse teenuseid, mille eesmärk ei ole omanike tulu maksimeerimine, vaid võimalikult headel tingimustel teenuste pakkumine.

Hoiu-laenuühistute vajalikkuse üle on diskuteeritud laialt ning levinud erinevaid arvamusi. Ühiskondlikust vaatenurgast ei saa hoiu-laenuühistute vajadust autori arvates kahtluse alla seada, kuna tegemist on väga läbipaistva rahaasutusega, mille tegutsemisest saab lisaks ühistu liikmetele läbi ettevõtluse arendamise kasu kogu ühistu tegevuspiirkond. Liikme vaatenurgast avaldub ühistu kasu samuti mitmel viisil, milleks näiteks Tartu Hoiu-laenuühistu liikmed pidasid odavaid ja paindlikke teenuseid ning sõbralikku teenindust, kuid lisaks veel eelnevalt nimetatud kasu liikmete harimisest. Seega saavad liikmed läbi enese kasu samaaegselt toetada laiemate eesmärkide elluviimist, mis kokkuvõttes peaksid parandama nii kohalike inimeste kui ka ettevõtete majanduslikku olukorda. Järgnevalt on toodud välja põhjused, mille pärast autori arvates võiks Eestis hoiu-laenuühistuid asutada ning nendega liituda:

- konkurentsi suurenemine finantsteenuste turul parandab klientidele pakutavate teenuste tingimusi;
- hoiu-laenuühistud on sisuliselt kasumit mittetaotlevad organisatsioonid ning seega hoiavad nad ka hoiuste intressimäärasid kõrgel ning laenude intressimäärasid võimalikult madalal;
- hoiu-laenuühistud kasutavad hoiustajate raha peamiselt kohalikele väikeettevõtetele investeerimislaenude andmiseks ehk konservatiivse laenupoliitika tõttu on ühistud majanduslikult stabiilselt;
- hoiu-laenuühistute tegevus põhineb rahvuslikul kapitalil ning soodustab läbi eksportivate ettevõtete finantseerimise kapitali sissevoolamist Eestisse;
- hoiu-laenuühistud tegelevad sotsiaalsete probleemide käsitlemisega läbi erinevate ettevõtmiste, kaasates nendesse ka ühistu liikmeid;
- hoiu-laenuühistud koondavad ühiste huvidega inimesi ehk täidavad kogukonnakeskuse rolli.

Nimetatud põhjustel oleks autori arvates kasulik Eesti majandusele, kui hoiu-laenuühistute sektor oleks kohalikus finantssektoris tugevamalt esindatud ning hoiu-laenuühistute liikmete arv ja varade maht oleks suurem. See aga sõltub suuresti sellest, kuidas inimesed ühistutesse suhtuvad ning kui atraktiivseteks neid peetakse. Töö autor on arvamusel, et paljude inimeste jaoks on hoiu-laenuühistud võõrad ning ei teata millega ühistud täpsemalt tegelevad või mille poolest hoiu-laenuühistud teistest finantsasutustest erinevad. Lisaks sellele, et hoiu-laenuühistute tuntus suurendaks potentsiaalsete liikmete hulka, muutuksid autori arvates ühistud avalikkuse jaoks usaldusväärsemateks.

Viimastel aastatel on autori arvates hoiu-laenuühistute temaatika taas aktuaalne, seda küll peamiselt Tartu Hoiu-laenuühistu eestvedajate algatusel, kuid varasemat passiivset olukorda võib pidada ühistu juhtide enda tegevusetuse tagajärjeks. Autori arvamus tugineb väitele, et hoiu-laenuühistud ei ole igapäevaelus inimeste jaoks nähtavad. Sellele viitab olukord, kus ühistud ei ole ennast märkimisväärselt massimeedias reklaaminud, osalenud avalikel üritustel, viinud läbi kampaaniaid uute liikmete saamiseks või isegi kaasajastanud oma hoiu-laenuühistu kodulehekülgesid. Seega tuleks töö autori arvates suunata hoiu-laenuühistute vähese tuntuse kriitika osaliselt nende samade ühistute juhtidele, kuid ka ühistute liikmetele, kellel on võimalus juhtida tähelepanu puudujääkidele ühistu juhtimises. Järgnevalt toob töö autor välja omapoolsed ettepanekud, mida hoiu-laenuühistud võiksid vastavalt võimalustele rakendada, suurendamaks oma tuntust ning liikmeskonda:

- vastavalt rahaliste võimalustele hoiu-laenuühistu turundamine erinevates kanalites;
- ühistute algatusel otsekontaktide loomine kohalike inimeste ning ettevõtjatega, saamaks uusi liikmeid;
- koostööpartnerite otsimine ning ühiselt eriotstarbeliste teenuste pakkumine;
- lähtuvalt ühistu töötajate pädevusest ja ühistu strategiast uute teenuste pakkumine;
- ühistu juhtide aktiivne osavõtt päevakajalistel teemadel arutlemisel meedias;
- sotsiaalmeedia ja infotehnoloogia kasutamine ühistu tuntuse suurendamiseks;

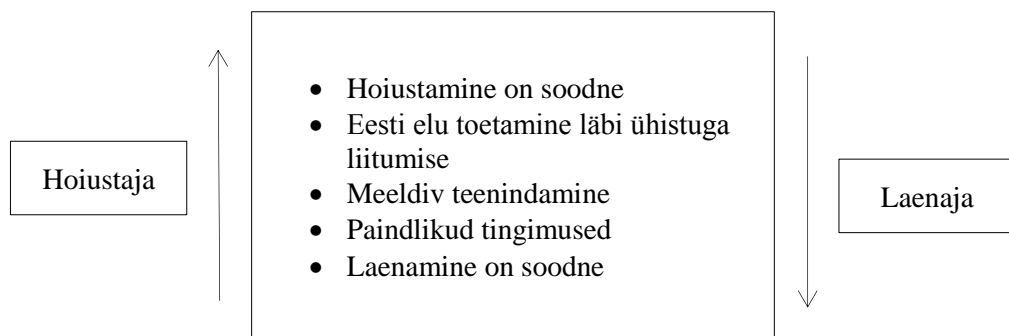
- ühistute juhid osalevad tasuta oma tegevuspiirkonnas erinevatel üritustel, kus on võimalik hoiu-laenuühistuid tutvustada;
- omaalgatuslikud harivad üritused nii ühistu liikmetele kui ka mitteliikmetele.

Ettepanekute tegemine ühistu tuntuse ja liikmeskonna suurendamiseks on lihtne, kuid nende elluviimine sõltub paljudest teguritest. Eesti hoiu-laenuühistud on nii varade mahu kui ka töötajate arvu poolest, mis seab ühistu juhtimisele piirid. Rahaliste vahendite nappuse tõttu ei ole ühistutel enamasti võimalik aktiivset reklaami meedias teha ning seetõttu peaksid ühistud rõhuma muudele alternatiividele, mis ei nõua suuri kulutusi. Sellisteks võimalusteks on eelnevalt esitatud loetelu viimased punktid ehk ühistu tutvustamine meedias, sotsiaalmeedias ning avalikel üritustel, millised kohustused peaksid endale võtma ühistu juhid. Töö autori arvates on tuntuse suurendamine hädavajalik ühistu arenguks, kuna see võimaldab leida uusi liikmeid, kes soovivad võtta osa ühistu tegevusest.

Osavõtt hoiu-laenuühistu tegevusest võib avalduda nii teenuste kasutamises kui ka osalemises ühistu juhtimisel või teavitustöö tegemises. Käesoleva töö eesmärgiks on Tartu Hoiu-laenuühistu näitel välja selgitada, mis motiividel inimesed eraisikute või juriidiliste isikutena hoiu-laenuühistutega liituvad ehk milles nende liitumise kasu avaldub. Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas korraldatud küsitluse tulemused näitasid, et märkimisväärse osa liikmete jaoks oli ühistuga liitumisel lisaks teenuste tingimustele veel teisi motiive, mis kinnitab hoiu-laenuühistu suuremat tähtsust kui vaid oma liikmetele finantsteenuste pakkumist. Järgnevalt on autor toonud omalt poolt välja motiivid, mille ajendil võiksid inimesed nii eraisikute kui ka juriidiliste isikutena hoiu-laenuühistutega liituda:

- kõrged hoiuste intressimäärad;
- hoiu-laenuühistute väljastatavate laenude tingimused on konkurentsivõimelised teiste finantsasutuste pakutavate laenudega;
- asjaajamises vähene bürokraatia;
- meeldiv teenindamine;
- ühistu eestvedamisel toimuvad erinevad sotsiaalsed ning harivad tegevused;
- kodumaise ning ühistulise finantsasutuse toetamine.

Hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid sõltuvad peamiselt sellest, millist teenust soovitakse kasutada, kuigi nagu küsitlusest selgus, siis mõned ühistu liikmed pole ühistu pakutavaid teenuseid kunagi kasutanud. Kuigi võib eeldada, et hoiustajate jaoks on peamiseks liitumise motiiviks kõrge intressitulu teenimise võimalus, siis autori arvates on just hoiustajad need, kelle liitumisotsuse tegemist mõjutab ka oluliselt soov toetada hoiu-laenuühistu tegevust. Seevastu arvab autor, et laenuvõtja motiivid on sageli vastupidised hoiustaja motiividele ning lähtuvad pigem omakasust. Järgnevalt on esitatud autori koostatud joonis vastavalt hoiustajate ning laenajate hoiu-laenuühistutega liitumise motiivide kohta, kus noole suund näitab motiivide olulisuse kasvu liitumisotsuse tegemisel.

Joonis 8. Hoiustajate ja laenajate motiivid hoiu-laenuühistutega liitumisel lähtuvalt motiivide olulisusest (autori koostatud).

Jooniselt 8 on näha, et hoiustaja ning laenaja motiivid hoiu-laenuühistutega liitumisel võivad olla vastupidised ning autori arvates on see põhiliselt tingitud sellest, et inimesed lähtuvad oma majanduslike otsuste tegemisel eelkõige sellest, kui kasulik selline käitumine on nende jaoks. Kuigi küsitlusest tuli välja, et liitumise motiivideks on ka emotsionaalseid tegureid, siis töö autori arvates on nende mõju otsuste tegemisel oluliselt väiksem võrreldes teenuste tingimustega, täpsemalt intressimääradega. Kuna uuemad hoiu-laenuühistud on mitmekesistanud pakutavate teenuste valikut, siis tuleks ka teiste teenuste kasutajatel eraldi peatuda.

Tartu Hoiu-laenuühistu näitel on näha, et ühistu pakub oma liikmetele veel garantiide, faktooringu ning liisingu teenust. Kui üldistavalt saab öelda, et peamiselt on hoiustajateks eraisikud ning laenajateks äriühingud, siis garantiid ja faktooringud on mõeldud spetsiaalselt ettevõtetele. Kuna tegemist on äriühingutega, siis autori arvates

võib väita, et nende puhul on üldiselt liitumise motiivid selged: soodsad teenused ning kiire ja paindlik asjaajamine. Eestis tegutsevad hoiu-laenuühistud on andnud teada, et nende huvi on anda laene eelkõige ettevõtetele, kes kasutavad saadud vahendeid investeerimiseks. Selle nimel on ühistud valmis olema paindlikud ning avatud erinevatele koostööpakkumistele, mis aga ei tähenda laenude saamise lihtsustumist. Seda võib pidada üheks põhjuseks miks just väikeettevõtted on leidnud tee hoiu-laenuühistute juurde, kuigi arvestades Eesti hoiu-laenuühistute suurust, siis ei oleks neil tõenäoliselt võimalik Eesti mõistes väga suurtele ettevõtetele soovitud mahus teenuseid pakkuda.

Eelnevalt autori poolt esitatud soovitusel hoiu-laenuühistute juhtidele ning ülevaade potentsiaalsete liikmete liitumise motiividest on tehtud erialase kirjanduse ning Tartu Hoiu-laenuühistus läbiviidud küsitluse põhjal. Autori arvates on käesoleva töö põhjal võimalik teha üldistusi ka teiste Eesti hoiu-laenuühistute kohta, kuna töö aluseks olev küsitlus on ülesehituselt selline, et ei keskendu konkreetsetele teenuste tingimustele, vaid pigem liikmete liitumise motiividele, üldistele arusaamadele hoiu-laenuühistutest ning nende suhtumisest neisse. Seega ei ole autori arvates olulist rolli sellel, milline on konkreetse ühistu pakutavate teenuste valik või kui palju liikmeid on ühistul. Lisaks, Eesti hoiu-laenuühistute puhul on põhiliselt pakutavad teenused, hoiused ja laenud, suuresti sarnastel tingimustel (vt tabel 4 lk 67). Tartu Hoiu-laenuühistu põhjal on autori arvates hea järeldusi veel seetõttu, et suur liikmete arv annab uuringu läbiviimiseks suure valimi. Järgnevalt on tabelis esitatud Eesti Hoiu-laenuühistute Liitu kuuluvate hoiu-laenuühistute võrdlus. Kuigi eestis on umbes 20 hoiu-laenuühistut, siis autor on valinud tabelisse just need hoiu-laenuühistud põhjusel, et nende kohta on andmed kättesaadavad ning nende kuulumine liitu näitab, et tegemist on ühistegevuse põhimõtetel tegutsevate traditsiooniliste hoiu-laenuühistutega.

Kuigi tabelis 4 lk 67 nähtava teenuste valiku ning mahtude poolest võib Tartu Hoiu-laenuühistut pidada teiste ühistutega võrreldes väljapaistvamaks, siis autori arvates on see uuringu läbiviimise seisukohalt just positiivne, kuna sellega näevad teiste ühistute juhid, millised tegevused on liikmete jaoks olulised ning millised mitte. Üldiselt on siiski näha, et teised hoiu-laenuühistud on küllaltki sarnase suuruse ning olemusega.

Seega on töö autori arvates võimalik Tartu Hoiu-laenuühistu põhjal teha üldistusi ning anda soovitusi teistele Eesti hoiu-laenuühistutele.

Tabel 4. Eesti Hoiu-laenuühistute Liitu kuuluvate hoiu-laenuühistute võrdlus seisuga 31.01.2014

Hoiu-laenuühistu	Teenused	Hoiuste maht (EUR)	Hoiuse-intress (%)	Laenude maht (EUR)	Laenu-intress (%)	Bilansi-maht (EUR)	Liikmete arv
Kambja	Laenud, hoiused, kindlustus, nõustamine	395 441	6	1 126 006	10-18	1 223 837	670
Kehtna	Laenud, hoiused	172 379		627 624		914 380	265
Leie	Laenud, hoiused	396 338		639 382		776 659	518
Maaelu Edendamise	Laenud, hoiused, kindlustus, nõustamine, rahasiire	384 800		826 215		1 045 532	145
Põlvamaa	Laenud, hoiused, kindlustus	1 025 482	6	1 654 187	20	1 701 897	756
Saaremaa	Laenud, hoiused	265 418	5-6	354 511	12-18	407 052	160
Tartu	Laenud, hoiused, kindlustus, garantiid, faktooring, liising, Eesti vekslid	8 771 425	4,5-5,5	6 586 335	al. 8	9 646 409	1 125
Metsa	Laenud, hoiused		al. 3		al. 7		

Allikas: (Eesti Panga koostatud ... 2014; HLÜL ... 2014; Hoiused. Metsa ... 2014; Hoiused. Põlvamaa ... 2014; Hoiused. Saaremaa ... 2014; Investeerimislaen 2014; Laenamaine 2014; Laenud. Metsa ... 2014; Laenud. Põlvamaa ... 2014; Leie Hoiu-laenuühistu 2014; Teenused 2014; Tegevusala 2014; Tähtajaline hoius 2014); autori koostatud

Varasemalt on töös kirjeldatud, et hoiu-laenuühistu teenuste kasutamine erineb teiste finantsasutuste teenuste kasutamisest mitmel moel. Lisaks otseselt teenuste

kasutamisega seotud omapäradele eristab ühistuid teistest finantsasutustest selle omandistruktuur, millega kaasevad liikmetele mitmesugused õigused ja kohustused. Järgnevalt on autor esitanud tegurid, mis on hoiu-laenuühistute puhul erinevad kui teistes finantsasutustes ning millega potentsiaalsed liikmed enne ühistuga liitumist peaksid arvestama:

- teenuseid saavad kasutada vaid ühistu liikmed;
- liikmed saavad üldkoosolekul osalemisega võtta osa ühistu juhtimisest;
- liitumisega kaasneb kohustus tasuda ühekordne sisseastumismaks ning osakapital, mille suurus sõltub ühistu põhikirjas sätestatust;
- laenamisel on kohustus osakapitali suurendada määrani, mille suurus on 5% laenusummast;
- hoiustelt teenitud intressitulu on maksustatav tulumaksuga;
- hoiustele ei laiene riiklik tagatisskeem;
- hoiu-laenuühistute tegevuse üle puudub riiklik järelevalve;
- teenuste kasutamiseks peab enamasti kontorisse minema;
- Eesti hoiu-laenuühistud ei paku igapäevaseid arveldusteenuseid;
- hoiu-laenuühistu personal võib olla madalama kvalifikatsiooniga võrdlusena pankadega.

Esitatud loetelus on autori arvates nii positiivsed kui ka negatiivseid punkte, mis võivad mõjutada liitumisotsuste tegemist. Sarnaselt liitumise motiividele mõjutavad sellised ühistule iseloomulikud tunnused erinevate teenuste kasutajaid isemoodi ehk korrates eelnevalt töös väidetud, siis hoiustajate jaoks on ühistu usaldusväärsus olulisem kui laenajate jaoks, kelle jaoks võib tähtsamaks pidada pigem majanduslikke tegureid. Kui loetelu esimesed punktid on töös korduvalt läib käinud, siis eraldi tuleks tähelepanu pöörata pigem loetelu teises pooles esitatud väidetele, mis on pigem seotud hoiu-laenuühistute negatiivsete aspektidega. Hoiu-laenuühistutes teenitud intressitulu tulumaksustamise ning tagatisskeemi punkte on varasemalt töös juba käsitletud, kuid eraldi peaks välja tooma veel asjaolu, et Eesti hoiu-laenuühistute pakutavate teenuste kasutamiseks peab enamasti minema nende kontorisse isiklikult kohtale. Kuna Eestis tegutsevad hoiu-laenuühistud ei paku oma liikmetele internetipõhiseid teenuseid, siis tuleb lepingute sõlmimiseks sageli isiklikult kohale minna. Kuigi tänapäeval on

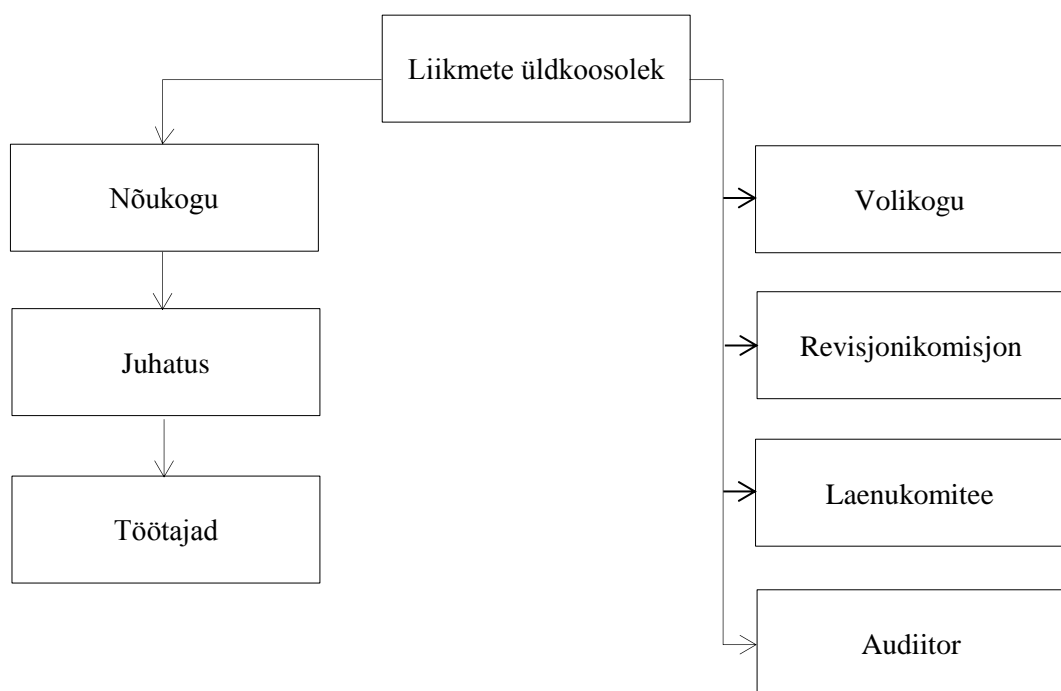
võimalik ka e-posti ning digitaalset allkirjastamist kasutades võimalik erinevaid toiminguid teha, on tegemist siiski olukorraga, kus ühistu töötaja peab dokumendid spetsiaalselt ette valmistama. Seega ei ole teenuste kasutamine nii liikme kui ka ühistu töötaja jaoks nii mugav. Samas tuleks ka märkida, et üldiselt on hoiu-laenuühistute teenuste valik Eestis küllaltki väike, piirdudes peamiselt hoiuste, laenude ning liisingu teenustega. See aga omakorda seab ühistu teenuste kasutajatele hulgale suured piirangud, kuna inimesed peaksid igapäevaste teenuste kasutamiseks, nagu näiteks arveldusteenused ja sularaha väljavõtmine, olema mõne panga klient. Selline olukord vähendab aga autori arvates tõenäosust, et inimesed hakkavad ka muude teenuste osas pankadele alternatiivi otsima. Kokkuvõtvalt arwab autor, et teenuste kasutamise osas on Eesti hoiu-laenuühistutel arenguruumi veel palju, muutmaks kogu protsessi kiiremaks ning mugavamaks.

Teenuste kasutamisega hoiu-laenuühistutes on autori arvates seotud veel üks negatiivne külg, mis küll alati ei pruugi kehtida. Nimelt arwab autor, et praegused hoiu-laenuühistute töötajad ei pruugi suures osas olla majandusharidusega või selle valdkonna varasema töökogemusega ning samuti ei osaleta sageli täiendkoolitustel. Kuigi lihtsamate teenuste pakkumisel ei pruugi selline olukord mõju avaldada, kuid hoiu-laenuühistu juhtimise seisukohalt, keerulisemate projektide hindamisel, teenuste väljatöötamisel või liikmete finantsnõustamisel võib madal kvalifikatsioon kujuneda puuduseks. Töö autori arvates võib töötajate madal kvalifikatsioon olla seoses ühistu suurusega ehk mida suuremaks ühistu liikmete arvu, tehingumahtude ning pakutavate teenuste poolest kasvab, seda suurem vajadus on paremini kvalifitseeritud tööjõu järele. Väikeste hoiu-laenuühistute puhul, millised need Eestis enamasti on, autor hetkel selles küsimuses olulist probleemi ei näe, kuid ennetavalt võiksid ühistute juhid sellise võimaliku probleemi olemasolu enesele teadvustada

Tulenevalt hoiu-laenuühistute tegevusvaldkonnast ning tugevast konkurentsist selles vallas, võrreldakse autori arvates hoiu-laenuühistuid paratamatult pankadega ning teiste finantsasutustega. Selleks, et inimesed saaksid teada hoiu-laenuühistute ning näiteks pankade erinevustest, peaksidki ühistute juhid tähelepanu pöörama eelnevates punktides käsitletud väidetele, parandamaks oma konkurentsivõimet. Autori arvates on üheks olulisemaks Eesti hoiu-laenuühistute eesmärgiks usalduse võitmine, kuna

tavapärasemate teenuste tingimuste poolest on ühitud juba konkurentsivõimelised ning seega oleks vaja tõestada inimestele, et hoiu-laenuühistud tegutsevad läbipaistvalt ning usaldusväärset. Kuna tulenevalt hoiu-laenuühistute nõrgast järelvalvest võidakse asutada ka selliseid ühistuid, mis ei tegutse lähtuvalt ühistegevuse põhimõtetest, siis seda enam oleks vajalik kaasata liikmeid ühistu juhtimisse ning tegevustesse, et tõestada ühistu ausust ning eetilistust.

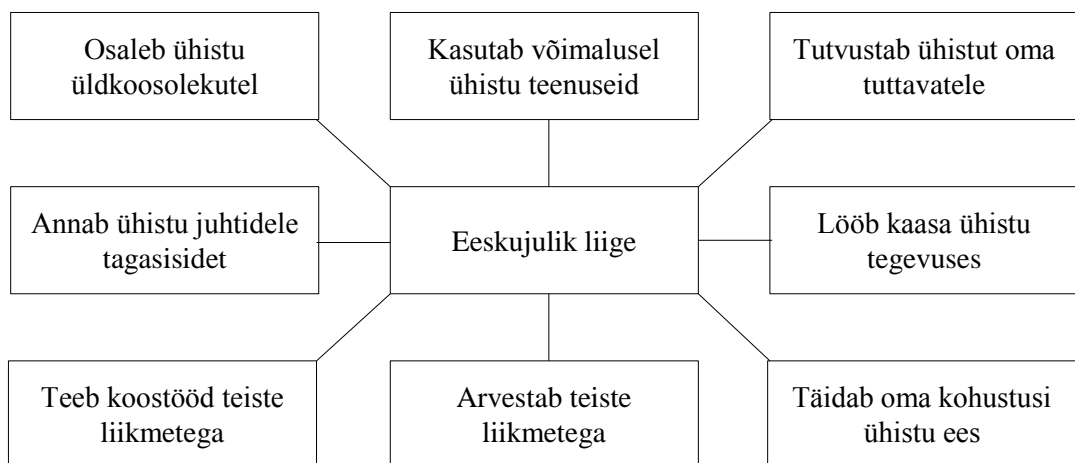
Liikmete kaasamine ühistu tegevusse ning aktiivne tagasiside andmine ühistu eestvedajatele võimaldab ühistut juhtida sellisel moel, mis vastab liikmete vajadustele. Tagasiside andmine võib avalduda nii üldkoosolekutel osalemise kui ka otse ühistu juhtkonnaga suhtlemise kaudu, millest viimast võib pidada hoiu-laenuühistute suureks eeliseks teiste finantsasutuste ees, kuna kliendil on seega võimalik probleemide või ettepanekute üle arutada otse nendega, kes tegelikult otsuseid vastu võtavad. Järgnevalt on esitatud näitlikustav joonis selle kohta (vt joonis 9), kuidas hoiu-laenuühistute struktuur näeb välja ning millisel moel saavad liikmed ühistu tegevusse omalt poolt panustada.

Joonis 9. Hoiu-laenuühistute struktuur ning erinevate organite valimine või määramine (autori koostatud).

Joonisel 9 lk 70 on näidatud, et hoiu-laenuühistu liikmete üldkoosoleku pädevuses on ühistu nõukogu, volikogu, revisjonikomisjoni, laenukomitee ning audiitori valimine ning määramine. Nõukogu omakorda määrab juhatuse liikmed ning juhatus palkab vastavalt vajadustele ühistusse töötajaid. Enamasti on võimalik ühistu juht- või tugiorganisse kuuluda vaid ühistu liikmetel, mis kinnitab ühistu liikmete võimalust osaleda ühistu tegevuses, kuid kuulumine mõnda organisse eeldab enamasti vastava hariduse või töökogemuse olemasolu. Lisaks sellele, et liikmetel on võimalus ametlikult ühistu juhtimises kaasa lüüa, saavad ning autori arvates peaksid liikmed ühistusse panustama näiteks omapoolsete ettepanekutega harivate ürituste korraldamiseks või lähtuvalt oma tegevusalast nõuannete pakkumisega kas teenuste või tööprotsesside parandamiseks.

Tartu Hoiu-laenuühistu puhul selgus, et ühistu eestvedamisel korraldatakse nii üritusi kui ka tehakse näiteks raadio- ja teleaadet või antakse välja oma ajalehte. Nimetatud tegevustesse kaastakse enamasti ka ühistu liikmeid, kes on käsitletava teemaga tuttavad ning nende teadmised võivad teistele inimestele kasulikud olla. Senised kogemused näitavad siiski, et suurem osa inimestest ei paku oma ideid ühiselt tegutsemiseks ise välja, kuid neilt seda paludes on kiiresti valmis erinevates ettevõtmistes kaasa lööma. Selle põhjuseks võib autori arvates olla nii teadmatus, et hoiu-laenuühistud ühistuliste asutustena ootavad liikmete kaastegevust, kuid ka lihtsalt liikmete passiivsus. Järgnevalt esitatud joonisel 10 on toodud välja tegevused, mida üks eeskujulik hoiu-laenuühistu liige peaks tegema, väljendamaks läbi oma tegude soovi toetada hoiu-laenuühistut.

Joonis 10. Eeskujuliku hoiu-laenuühistu liikme tegevused (autori koostatud).

Joonisel 10 lk 71 esitatud tegevusi võib pidada elementaarseteks, kuid on liikmeid, kes käituvad egoistlikult ning lähtuvad vaid isiklikest huvidest. Alustavate või väikeste hoiu-laenuühistute jaoks, millised Eesti ühistud on enamasti, on oluline võimalikult paljude liikmete panus ühistu arengusse ning seetõttu ei saa selliseid inimesi või äriühinguid pidada täisväärtuslikeks liikmeteks, kes vaid kasutavad ühistu pakutavaid teenuseid, seejuures oma kohustusi ebatäpselt täites. Seda enam on autori arvates vajalik, et ühistu juhid tegeleksid Eestis aktiivselt teavitustööga oma liikmete seas ning muidu avalikkuses, muutmaks inimeste käitumist vähem enesekesksemaks ning rohkem kaasinimestega arvestavamaks. Seda saab teha meetoditega, mis on juba Tartu Hoiu-laenuühistus kasustusele võetud ning mida on käesolevas töös eelnevalt pikemalt käsitletud.

Hoiu-laenuühistute liikmetele lisaks peaksid erinevad hoiu-laenuühistud samuti initsiatiivi näitama, koondudes ning võimalusel koostööd tehes. Mõned Eestis tegutsevad hoiu-laenuühistud on koondunud Eesti Hoiu-laenuühistute Liidu alla, kuhu kuulub üheksa hoiu-laenuühistut, kuid on ka mitmeid sellised, mis ei ole seda teinud.

Eesti Hoiu-laenuühistute Liidu eesmärgiks on hoiu-laenuühistute omavahelise koostöö süvendamine ning huvide esindamine nii siseriiklike kui ka Euroopa Liidu institutsioonide juures. Liidu ülesannete hulka kuuluvad veel hoiu-laenuühistute hea maine hoidmine ning usaldusväärse tagamine, millest tulenevalt on liidu liikmeks võimalik saada üksnes hoiu-laenuühistul, kes oma varasema tegevusega on suutnud tekitada usaldust liidus ning avalikkuses. (HLÜ ... 2014)

Lisaks sellele, et Eesti Hoiu-laenuühistute Liidul on esinduslik funktsioon, peaks autori arvates selline organisatsioon soodustama koostööd hoiu-laenuühistute endi vahel. Näiteks saaksid ühistud ühiselt osaleda suurematel messidel, näiteks Eesti Hoiu-laenuühistute egiidi all, mille osalustasu makstakse ühiselt. Eelnevalt toodud näide käis samuti ühistute esindamise ning reklaamimise alla, kuid ühistud peaksid autori arvates tegema ka põhitegevusalast koostööd. Selle näitena saab tuua sündikaatlaenude väljastamise, mis muidu käiks ühele hoiu-laenuühistule üle jõu. Seega saaksid hoiu-laenuühistud finantseerida suuremahulisi laenuprojekte, millel on tugevad tagatised ning millest saadavat raha kasutatakse kogukonda investeringute toomiseks ning uute töökohtade loomiseks. Kolmandaks koostöö näiteks on ühiste infotehnoloogiliste

süsteemide arendamine, mis võimaldab samuti ühistutel kulusid kokku hoida. Kuna Eestis tegutsevatel hoiu-laenuühistudel oma internetipank hetkel puudub, siis oleks ühiselt selle väljaarendamine odavam, mida hiljem kõik projektiga liitunud ühistud hiljem kasutama saaksid hakata. Siiski peab autor kõige olulisemaks finantseerimisega seonduvat koostööd, mis läheb kokku hoiu-laenuühistute põhitegevusala ning laiemate eesmärkidega.

Käesoleva töö eesmärk on Tartu Hoiu-laenuühistu näitel välja selgitada, millistel motiividel eraisikud ja ettevõtted hoiu-laenuühistutega liituvad ning saadud tulemuste põhjal anda soovitusi hoiu-laenuühistute populaarsuse ja liikmete arvu suurendamiseks. Vaatlusaluse peatüki alguses esitati autoripoolsed arvamused liitumise motiivide kohta ning viimastes lõikudes on keskendunud pigem hoiu-laenuühistute korralduslikule poolele. Autori arvates on selline laiem käsitlus oluline just seetõttu, et kuigi inimeste hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid on selged, siis hoiu-laenuühistute kasvades on põhimõtteliselt võimalik luua täiendavaid liitumise motiive. See tähendab, et näiteks teenuste mitmekesistumine internetipanga näol võib luua hoiu-laenuühistute jaoks täiesti uued liitumise motiivid või siis ühiskondliku aktiivsuse kasv ning teenuste hindade alanemine võivad liitumise motiive tugevdada. Seega on tegelikult hoiu-laenuühistute juhtide endi teha, millega uusi liikmeid värvata. Tulenevalt sellest, et hoiu-laenuühistud on siiski finantseerimisasutused, arvab töö autor, et peamisteks liitumise motiivideks nii eraisikutel või äriühingutel on nii praegu kui ka tulevikus teenuste hinnad, täpsemalt hoiuste ja laenude intressimäärad, ning tingimused. Lisaks saab väita, et hoiu-laenuühistute liikmete jaoks on olulised motiivid, mis on seotud kohaliku eluolu parandamise ning toetamisega, kuid seda vähemal määral kui teenustega seonduvad.

KOKKUVÕTE

Finantsteenuste kasutamine on tänapäeval muutunud igapäevaseks ning suuresti ka vältimatuks. Sõltuvalt milliseid teenuseid soovitakse kasutada, pööratakse ka vastavate teenusepakujate poole, kelleks Eestis on enamasti suured universaalpangad. Siiski pakuvad eraisikutele ja äriühingutele finantsteenuseid veel ühistulised finantseerimisasutused, täpsemalt hoiu-laenuühistud, mille tegevusvorm ning eesmärgid ei ole omased kasumit taotlevale ettevõttele. Sellest tulenevalt peavad kliendid teenuste kasutamisel arvestama hoiu-laenuühistutele iseloomulike eripäradega, milleks on näiteks liikmeks astumise ning osakapitali maksmise kohustused. Seega on hoiu-laenuühistu liikmed ühtlasi ühistu osanikeks, kellel on võimalus kaasa lüüa ühistu juhtimises. Selline ühistegevuse vorm on tuntud üle terve maailma ning leidnud koha nii arenenud riikides kui ka arengumaades, näidates seega sobivust tänapäeva majandussüsteemi.

Hoiu-laenuühistuid saab käsitleda lähtuvalt erinevatest majandusteaduse harudest, mis uurivad indiviidide majanduslike otsuste tegemise tagapõhja. Näiteks käitumisökonomika võimaldab analüüsida, miks inimesed hoiu-laenuühistutega liituvad, kuna selline tegevus ei pruugi nende jaoks majanduslikult kasulik olla, viidates seega ebaratsionaalsele käitumisele. Samas saab sellist olukorda seletada kooperatiivse mänguteooria põhjal, kus koostööd tehes on võimalik jõuda kompromissini, mis on kokkuvõttes kasulik kõikidele osapooltele. Indiviidide ehk antud näites ühistu liikmete tegevus on aga seletatav institutsiooniökonomikast lähtuvalt, mis käsitleb inimkäitumist suunavaid süsteeme, milleks ongi hoiu-laenuühistud ehk liikmete ühine tegevus kokkulepitud tingimuste raames. Hoiu-laenuühistute analüüsimine erinevatest majandusteaduse käsitlustest lähtuvalt on autori arvates vajalik seetõttu, et selgitada ühistuliste finantseerimisasutuste olemust ning rõhutada inimestevahelise koostöö tähtsust sellises institutsioonis. Seega on hoiu-laenuühistute puhul tegemist oma

olemuselt keerukama asutusega, kui näiteks väiksele omanike ringile kuuluv finantsteenuseid pakkuv äriühing.

Finantsteenuste pakkumisele lisaks on hoiu-laenuühistute kaudseteks eesmärkideks tegevuspiirkonna arengu toetamine läbi liikmete omavahelise koostöö edendamise ning soodsatel tingimustel kohalike ettevõtjate finantseerimise. Nimetatud eesmärgid on otseselt seotud majandustegevusega, kuid hoiu-laenualaenud on sageli aktiivsed ka sotsiaalsete probleemide üle arutlemisel ning neile lahenduste otsimisel. Seega peetakse hoiu-laenuühistuid oluliseks nii kohaliku majanduse toetamise kui ka otseselt üksikisikute elukvaliteedi parandamise seisukohalt. Seda väidet kinnitab töös selgunud asjaolu, et paljud hoiu-laenuühistud on loodud spetsiaalselt piirkondadesse, kus inimestel on madal sissetulek ning kellele teised finantsasutused ei soovi teenuseid pakkuda. Samuti saab ühistute kõrvaltegevusena välja tuua inimeste majanduslase harimise, erinevatel aktuaalsetel teemadel konverentside või muude ürituste korraldamise ning meedia vahendusel päevakajaliste teemade üle diskuteerimise. Seega on hoiu-laenuühistute tegevus mitmekesine, mis võib pakkuda huvi ka inimestele, kellel pole soovi finantsteenuseid kasutada. Nimetatud väitest tuleneb ka käesoleva töö uurimisprobleem, kuna ei ole selge, millistel motiividel eraisikud ja juriidilised isikud Eestis hoiu-laenuühistutega liituvad. Sellise informatsiooni puudulikkus võib aga pärssida hoiu-laenuühistute arengut.

Hoiu-laenuühistutega liitumise motiivide uurimiseks viis töö autor Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete seas läbi küsitluse, mis saadeti e-posti teel kokku 851 inimesele. Küsimustiku täitis 157 inimest ehk vastanuid oli 18,4%. Tulemustest selgus, et peamised Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumise motiivid olid tähtsuse järjekorras soodne hoiustamine, Eesti elu toetamine läbi ühistuga liitumise, meeldiv teenindamine ning paindlikud tingimused. Seega on näha, et ühistu liikmete jaoks oli kõige olulisem kõrge intressitulu teenimine hoiuselt, kuid positiivsena selgus, et liikmete jaoks on ka oluline ühistulise finantseerimisasutuse toetamine põhjusel, et see põhineb rahvuslikul kapitalil ning seega toetatakse kodumaist majandust. Samuti selgus küsitlusest, et liitumisotsuse tegemisel mängisid kõige rohkem olulist rolli hoiu-laenuühistu usaldusväärsus, kõrge hoiuseintressimäär, kogukonnavaim ja eestimeelsus ning teenindamise sõbralikkus. Seega kinnitavad saadud tulemused, et liitumisotsuse tegemist mõjutavad nii

majanduslikud kui ka emotsionaalsed tegurid. Üllatavalt väheoluline oli vastajate jaoks võimalus laenu saada ning odavad laenud, mis liitumise motiivide seas olid samuti märgitud vaid kuue protsendi vastajate poolt. Seda saab aga põhjendada asjaoluga, et laenuteenuste kasutajate määr vastajate seas oli vaid 13%, võrrelduna hoiustajatega, keda oli 71% vastajatest. Tulenevalt sellest, et Eesti hoiu-laenuühistute peamisteks konkurentideks hoiuste ja laenude valdkonnas on pangad, palus töö autor vastajatel nimetatud asutusi omavahel võrrelda. Küsitlusest selgus, et Tartu Hoiu-laenuühistu liikmed valdavalt pigem nõustusid või nõustusid täielikult, et hoiustamine ning laenamine on ühistus parematel tingimustel kui pankades. Samuti olid tulemused teenuste kasutamise paindlikkuse osas sarnased.

Käesolevas töös toodi välja, et lisaks finantsteenuste kasutamisele on ühistu liikmete jaoks oluline hoiu-laenuühistu juhtkonna ning liikmete eestvedamisel tehtav sotsiaalne tegevus. Ühistu liikmetelt küsides selgus, et liikmed olid üldiselt nõus väitega, et Tartu Hoiu-laenuühistu kaasab liikmeid aktiivselt oma tegevustesse, mis kinnitab töö teoreetilises osas esitatud seisukohti. Seega näitasid küsitluse tulemused, et ühistu liikmete jaoks on hoiu-laenuühistud lisaks nii-öelda kogukonnakeskuseks, kus sarnaste huvidega inimestel on võimalik koonduda ning tegutseda ühiste eesmärkide nimel.

Küsitluse tulemustest lähtuvalt tõi autor välja omapoolsed ettepanekud, mida hoiu-laenuühistute juhid võiksid vastavalt võimalustele rakendada, suurendamaks oma tuntust ning liikmeskonda. Sellisteks ettepanekutes olid ühistu turundamine erinevates kanalites, otsekontaktide loomine kohalike ettevõtjatega, teenuse valiku suurendamine, ühistu juhtide osalemine päevakajalistel teemadel arutlemisel avalikel üritustel ja meedias ning omaalgatuslike ürituste korraldamine liikmetele ja avalikkusele. Kuigi ühistute ressursid on väga piiratud, siis on esitatud ettepanekute hulgas ka selliseid, mis nõuavad vaid ajaressurssi ning on seega ühistule jõukohased.

Eelnevalt nimetatud ettepanekute eesmärk on ühistu tuntuse suurendamine, kuid selleks, et eraisikuid ja äriühinguid hoiu-laenuühistute liikmeks saada, peavad ühistud potentsiaalsete liikmete jaoks mõnel viisil vajalikud olema. Töö autori hinnangul selgus käesolevast magistriltööst, et Eestis on eraisikute ning äriühingute peamisteks hoiu-laenuühistutega liitumise motiivideks kõrged hoiuseintressimäärad, investeerimislaenude soodsad ja paindlikud tingimused, vähene bürokraatia

asjaajamisel, liikmete meeldiv teenindamine, ühistu juhtkonna eestvedamisel toimuvad tegevused ning kodumaise ja ühistulise finantsasutuse toetamine. Ühistuga liitumise motiive teades on ühistu juhtkonnal võimalik keskenduda just selliste teenuste pakkumisele ning tegevustele, mida liikmed soovivad.

Töö autori arvates on teenuste pakkumise kõrval muu sotsiaalne tegevus oluline seetõttu, et selgitada inimestele hoiu-laenuühistute toimimise põhimõtteid ning üldiseid ühistegevuse tõekspidamisi. Selle tulemusena muutuvad ühistu liikmed aktiivsemaks, aidates omakorda kaasa ühistu ning kohaliku piirkonna arengule. Vaadates aga laiemat eesmärki, milleks on kodumaise majanduse toetamine, peaksid autori arvates hoiu-laenuühistud rohkem koostööd tegema, mis väljenduks näiteks turundustegevuses, sündikaatlaenude andmises või ühistute esindamises avalikkuses. Seega on töö autori arvates Eesti hoiu-laenuühistutel võimalusi oma tegevuse aktiivsemaks muutmiseks ning selle kaudu uute liikmete leidmiseks või olemasolevate liikmete tugevamaks sidumiseks ühistuga.

Käesoleva tööga soovis töö autor selgitada välja, millistel motiividel Eesti hoiu-laenuühistutega liitutakse. Sellest lähtuvalt tegi autor omapoolsed soovitusel hoiu-laenuühistute juhtidele, kuidas ühistuid atraktiivsemateks muuta ning kuidas vastata oma liikmete soovidele ja vajadustele. Töö lõpptulemusena selgus autori arvates, et kuigi peamisteks liitumise motiivideks võib pidada kõrgeid hoiuseintressimäärasid ning soodsaid investeerimislaenude tingimusi, siis ühistu liikmete jaoks on oluline veel ühistuga kaasnev sotsiaalne tegevus ning sellega kodumaise majanduse toetamine. Käesolevas töös selgitati välja hoiu-laenuühistutega liitumise motiive, kuid tulevikus oleks vaatlusalust teemat võimalik edasi arendada selliselt, et küsitletakse ühe konkreetse teenuse kasutajaid või kindlat vanusegruppi, mille põhjal oleks ühistu juhtkonnal võimalik parandada teenuste tingimusi või teha sihtturundust. Eesti hoiu-laenuühistute vähese uurimise tõttu on vaatlusaluses valdkonnas töö edasiarendamiseks palju võimalusi ning hoiu-laenuühistute sektori suure kasvupotentsiaali tõttu oleksid uuringute tulemused ühistute juhtide jaoks kõrge praktilise väärtusega.

VIIDATUD ALLIKAD

1. 2012 Statistical Report. World Council of Credit Unions, 2013, 4 p. [<http://www.woccu.org/publications/statreport>] 25.03.2014
2. **Addleson, M.** Stories about Firms: Boundaries, Structures, Strategies, and Processes. – *Managerial and Decision Economics*, 2001, Vol. 22, No. 4/5, pp. 169-182.
3. **Adusei, M., Afrane, S. K.** The Impact of Credit Union Financial Intermediation on Economic Growth: A Multi-Country Analysis. – *Global Journal of Business Research*, 2013, Vol. 7, No. 5, pp. 71-78.
4. **Allred, A. T.** Employee Evaluations of Service Quality at Banks and Credit Unions. – *International Journal of Bank Marketing*, 2001, Vol. 19, Issue 4, pp. 179-185.
5. **Allred, A. T., Lon Addams, H.** Cost Containment and Customer Retention Practices at the Top 100 Commercial Banks, Saving Institutions and Credit Unions. – *Managing Service Quality*, 1999, Vol. 9, Issue 5, pp. 352-359.
6. **Allred, A. T., Lon Addams, H.** Service Quality at Banks and Credit Unions: What Do Their Customers Say? – *Managing Service Quality*, 2000, Vol. 10, No. 1, pp. 52-60.
7. **Anderson, R. G., Liu, Y.** Banks and Credit Unions: Competition Not Going Away. – *The Regional Economist*, 2013, Vol. 21, No. 2, pp. 4-9.
8. **Berthoud, R., Hinton, T.** *Credit Unions in the United Kingdom*. London: Policy Studies Institute, 1989, 133 p.
9. **Borch, K.** Economics and Game Theory. – *The Swedish Journal of Economics*, 1967, Vol. 69, No. 4, pp. 215-228.
10. **Chambers, C., Ryder, N.** The Credit Crunch – Are Credit Unions Able to Ride Out the Storm? – *Journal of Banking Regulation*, 2009, No. 1, pp. 76-86.

11. **Coase, R. H.** The Nature of the Firm. – *Economica*, 1937, Vol. 4, No. 16, pp. 386-405.
12. **Collard, S., Smith, N.** Membership Counts – Who Uses Credit Unions? – Association of British Credit Unions Limited. Bristol, 2006, 47 p. [<http://www.abcul.org/media-and-research/research>] 18.02.2014
13. Co-operation Is Private Business. – The President and Fellows of Harvard College, *Bulletin of the Business Historical Society*, 1942, Vol. 16, No. 5, pp. 89-91.
14. Credit Unions in Europe. European Network of Credit Unions. [http://www.creditunionnetwork.eu/cus_in_europe] 25.03.2014
15. **Damar, E., Hunnicutt, L.** Credit Union Membership and Use of Internet Banking Technology. – *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 2010, Vol. 10, Issue 1, pp. 1-32.
16. **Dayson, K. T.** Carpetbaggers and Credit Unions: A Sociological Study into the Paradox of Mutuality in the Late Twentieth Century. – University of Salford, Institute of Social Research. Salford, 2002, 383 p. [<http://usir.salford.ac.uk/14731/>] 22.02.2014
17. **Deller, S., Sundaram-Stukel, R.** Spatial Patterns in the Location Decisions of US Credit Unions. – *The Annals of Regional Science*, 2012, Vol. 49, Issue 2, pp. 417-445.
18. Deposit insurance. Deposit and Investment Insurance. [<http://www.iidraudimas.lt/en/f-a-q/deposit-insurance/>] 15.05.2014
19. **Diacon, P.-E., Donici, G.-A., Maha, L.-G.** Perspectives of Economics – Behavioural Economics. – *Theoretical and Applied Economics*, 2013, Vol. 20, No. 7, pp. 27-32.
20. Eesti Panga koostatud hoiu-laenuühistute bilansid seisuga 31.01.2014. a. (digitaaldokument)
21. **Gerez, S., Giagnocavo, C.** Cooperative Bank Strategies for Social-Economic Problem Solving: Supporting Social Enterprise and Local Development. – *Annals of Public and Cooperative Economics*. Oxford, 2012, pp. 281-315.
22. **Harsanyi, J. C.** A General Theory of Rational Behavior in Game Situations. – *Econometrica*, 1966, Vol. 34, No. 3, pp. 613-634.

23. HLÜ Liit. Eesti Hoiu-laenuühistute Liit. [<http://www.hoiu-laenu.ee/hlu-liit/>] 25.03.2014
24. HLÜL liikmed. Eesti Hoiu-laenuühistute Liit. [<http://www.hoiu-laenu.ee/hlu-liit/hlu-liikmed/>] 15.05.2014
25. Hoiu-laenuühistu seadus. Vastu võetud Riigikogus 9. veebruaril 1999. aastal. – Riigi Teataja I osa, 1999, nr. 24, art. 357. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/77245>]. 13.03.2014.
26. Hoiu-laenuühistute koondbilanss. Eesti Pank. [<http://statistika.eestipank.ee/?lng=et#listMenu/1075/treeMenu/FINANTSSEKTOR/149>] 25.03.2014
27. Hoiused. Metsa Hoiu-laenuühistu. [http://www.metsaraha.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=2] 15.05.2014
28. Hoiused. Põlvamaa Hoiu-laenuühistu. [<http://hoius.ee/teenused/hoiused/>] 15.05.2014
29. Hoiused. Saaremaa Hoiu-laenuühistu. [<http://www.saartehoius.ee/hoiused-2/>] 15.05.2014
30. Investeeringislaen. Tartu Hoiu-laenuühistu [<http://yhistupank.ee/arikliendile/laenud/investeeringislaen>] 15.05.2014
31. **Jones, P. A.** From Tackling Poverty to Achieving Financial Inclusion – The Changing Role of British Credit Unions in Low Income Communities. – The Journal of Socio-Economics, 2008, Vol. 37, Issue 6, pp. 2141-2154.
32. Laenamine. Saaremaa Hoiu-laenuühistu. [<http://www.saartehoius.ee/laenud/>] 15.05.2014
33. Laenud. Metsa Hoiu-laenuühistu. [http://www.metsaraha.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=3] 15.05.2014
34. Laenud. Põlvamaa Hoiu-laenuühistu. [<http://hoius.ee/teenused/laenud/>] 15.05.2014
35. **Leetsar, J.** Ühistegevuse areng ja perioodid Eestis. II vihik. Tallinn: Eesti Ühistegeline Liit, 1999, 102 lk.
36. Leie Hoiu-laenuühistu. Leie Hoiu-laenuühistu. [<http://www.leie.ee/>] 15.05.2014

37. **Lewis, B. R.** Credit Unions – Past, Present and Future. – European Journal of Marketing, 1982, Vol. 16, Issue 3, pp. 54-62.
38. **Mavrenko, T.** Development of Microfinance in Latvia: New Look at Savings and Credit Unions. – Journal of Business Management, 2011. No. 4, pp. 85-98.
39. **Nourse, E. G.** The Economic Philosophy of Co-operation. – The American Economic Review, 1922, Vol. 12, No. 4, pp. 577-597.
40. **Olson, M.** The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups. 30rd ed. Cambridge: Harvard University Press, 2002, 199 p.
41. Opportunity Knocks as Member Loyalty Grows. – Credit Union National Association, Credit Union Directors Newsletter, 2013, Vol. 39, Issue 9, pp. 1-2.
42. **Ramcharan, R., Van den Heuvel, S., Verani, S.** From Wall Street to Main Street: The Impact of the Financial Crisis on Consumer Credit Supply. Washington, 2012, 53 p.
43. Reach Gen Y With Co-Op Passion. – Credit Union National Association, Environmental Scan Newsletter, 2013, Vol. 39, No. 9, pp. 1-2.
44. **Ristkok, A.** Viis põhjust, miks on vaja hoiu-laenuühistuid. – Hoiu-laenuühistud – pangad rahvuslikul kapitalil, 2006, lk. 93-95.
45. **Roos, A.** Ühistulise panganduse roll ja arenguvõimalused Balti riikides. TÜ rahanduse ja arvestuse instituut, 2007, 150 lk. (magistritöö)
46. **Sammons, E.** Credit Unions: What Are They? – Industrial and Commercial Training, 1977, Vol. 9, Issue 11, pp. 475-478.
47. **Sepp, J.** Institutsiooniökonomika metodoloogia ja rakendused. – Majandusarengu institutsionaalsed tegurid. Vastutavad toimetajad J. Sepp ja R. Ernits. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2006, lk. 17-73.
48. **Sepp, J.** Poliitika majanduslik teooria. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001, 212 lk.
49. **Sossi, L.** Hoiu-laenuühistute arengust. – Hoiu-laenuühistud – pangad rahvuslikul kapitalil, 2006, lk. 39.
50. **Strozniak, P.** Five Credit Union Marketing Trends for 2014. – Credit Union Times, 2013, Vol. 24, Issue 46, p. 10.
51. Tartu Hoiu-laenuühistu bilansid seisudega 31.01.2010. a. kuni 31.01.2014. a. (digitaaldokument)

52. Tartu Hoiu-laenuühistu liikmete arvu statistika perioodi 31.01.2010. a. kuni 31.01.2014. a. kohta (digitaaldokument)
53. Teenused. Maaelu Edendamise Hoiu-laenuühistu.
[<http://mehly.ee/index.php/et/teenused>] 15.05.2014
54. Tegevusala. Kambja Hoiu-laenuühistu. [<http://www.hly.ee/tegevusala.html>]
15.05.2014
55. Tähtajaline hoius. Tartu Hoiu-laenuühistu.
[<http://yhistupank.ee/erakliendile/hoiused/tahtajaline-hoius>] 15.05.2014

LISAD

Lisa 1. Tartu Hoiu-laenuühistu liikmetele saadetud küsimustik

Tere!

Minu nimi on Martin Loimet ning ma olen Tartu Ülikooli majandusmagistrant. Ühtlasi töötan ma Tartu Hoiu-laenuühistus ning seetõttu olen püstitanud oma lõputöö eesmärgiks uurida, millistel motiividel on liikmed Tartu Hoiu-laenuühistuga liitunud.

Lähtuvalt lõputöö teemast palun Teil vastata alljärgnevatele küsimustele, mille põhjal valmib minu lõputöö praktiline osa. Küsimustikule vastamine võtab aega ligikaudu 10 minutit.

Tänan!

Sugu

- Naine
- Mees

Esindan Tartu Hoiu-laenuühistuga liitunud äriühingut.

Palun valida "Jah", kui Te esindate äriühingut, kes on Tartu Hoiu-laenuühistu liige. Palun valida "Ei", kui Te olete liitunud eraisikuna. Kui Te olete liitunud nii äriühingu kui ka eraisikuna, palun lähtuda sellest kuidas Te ühistuga tihedamini seotud olete.

- Jah
- Ei

Lisa 1 järg

Elukoht

(Rippmenüü)

- Harjumaa
- Hiiumaa
- Ida-Virumaa
- Jõgevamaa
- Järvamaa
- Läänemaa
- Lääne-Virumaa
- Põlvamaa
- Pärnumaa
- Raplamaa
- Saaremaa
- Tartumaa
- Valgamaa
- Viljandimaa
- Võrumaa

Staatus tööturul

(Rippmenüü)

- Palgatööline
- Eraettevõtja
- Töötu
- Pensionär
- Õpilane/üliõpilane

Kui pikalt olete olnud Tartu Hoiu-laenuühistu liige?

(Rippmenüü)

- Alla 6 kuu
- 6 kuni 12 kuud

Lisa 1 järg

- 1 kuni 2 aastat
- Üle 2 aasta

Kuidas saite esimest korda teada Tartu Hoiu-laenuühistust?

Valige üks kõige õigem vastus.

- Sõpradelt/tuttavatelt/pereliikmetelt
- Internetist (sotsiaalvõrgustikud, reklaamid, artiklid)
- Raadiosaadetest ("Ühistusaade", "Ühistukool", "Lõunatund")
- Muust raadiosaatest/-reklaamist
- Ühistulehest
- Muust ajalehest/ajakirjast
- Tartu Hoiu-laenuühistu koostööpartnerilt
- Konverentsilt/avalikult ettekandelt
- Muu: _____

Kuidas saite põhjalikumat teavet Teid huvitanud finantsteenus(t)e kohta?

Valige üks kõige õigem vastus.

- Tartu Hoiu-laenuühistu koduleheküljelt
- Tartu Hoiu-laenuühistu kontorist
- Isikliku vestluse kaudu Tartu Hoiu-laenuühistu juhatuse liikme või töötajaga
- Telefoni/e-posti teel
- Muu: _____

Millised olid peamised motiivid liitumisel Tartu hoiu-laenuühistuga?

Valida saab mitu vastusevarianti.

- Laenamine on soodne
- Hoiustamine on soodne
- Paindlikud tingimused
- Meeldiv teenindamine

Lisa 1 järg

- Ühistu eestvedamisel toimuvad sotsiaalsed tegevused (konverentsid, loengud jms)
- Mitmekesine teenuste valik
- Eesti elu toetamine läbi ühistuga liitumise
- Mujalt ei olnud võimalik laenu saada
- Muu: _____

Kui olete laenuvõtja, siis mis on võetud laenu(de) otstarve?

Valida saab mitu vastusevarianti.

- Meditsiiniline otstarve
- Igapäevane tarbimine
- Majapidamise remontimine/soetamine
- Investeerimine ettevõttesse
- Ei ole laenuvõtja
- Muu: _____

Kui olete laenuvõtja, siis millistest asutustest uurisite lisaks Tartu Hoiu-laenuühistule veel laenamise võimaluste kohta?

Valida saab mitu vastusevarianti.

- Teistest hoiu-laenuühistutest
- Pankadest
- Kiirlaenude pakkujatelt
- Riigiasutustest
- Ei uurinud mujalt
- Ei ole laenuvõtja
- Muu: _____

Lisa 1 järg

Kui olete hoiustaja, siis millised on põhjused miks te hoiustate Tartu Hoiu-laenuühistus?

Valida saab mitu vastusevarianti.

- Intressimäära tõttu
- Hoiustamise protsessi lihtsuse tõttu (nt lepingu sõlmimine, sissemakse(te) tegemine)
- Hoiustamise tingimuste tõttu (nt minimaalse hoiustatava summa puudumine, täiendavate sissemaksete võimalus)
- Tartu Hoiu-laenuühistu kui kodumaise finantseerimisasutuse toetamise tõttu
- Usaldusväarsuse tõttu
- Ei ole hoiustaja
- Muu: _____

Palun märkige alljärgnevatest teenused, mida olete Tartu Hoiu-laenuühistus kasutanud.

Valida saab mitu vastusevarianti.

- Hoiused
- Laenud
- Liisingud
- Faktooringud
- Garantiid
- Kindlustus
- Eesti vekslites kaasliikmelt kauba ostmise
- Ma ei ole kasutanud ühistu pakutavaid teenuseid

Milliseid teenuseid peaks Tartu hoiu-laenuühistu veel pakkuma? (lähima 5 aasta perspektiivis)

Avatud vastus

Lisa 1 järg

Kuidas hindate liikmete teenindamist Tartu Hoiu-laenuühistus?

	1	2	3	4	
Väga kehv	☐	☐	☐	☐	Väga hea

Kui mugav on Teie jaoks finantsteenuste kasutamine Tartu Hoiu-laenuühistus?

- Mugavam kui muudes finantsteenuseid pakkuvates asutustes.
- Umbes sama mugav kui muudes finantsteenuseid pakkuvates asutustes.
- Mitte nii mugav kui muudes finantsteenuseid pakkuvates asutustes.

Kas Teie ootused Tartu Hoiu-laenuühistu suhtes vastasid tegelikkusele?

- Jah
- Ei

Kui Te vastasite eelmisele küsimusele eitavalt, siis palun põhjendage. Vastasel juhul palun jätta lahter tühjaks.

Avatud vastus

Millised olid Teie suurimad kahtlused enne liitumist Tartu Hoiu-laenuühistuga?

Avatud vastus

Kas Tartu Hoiu-laenuühistu liikmeks asutmisega seonduv asjaajamine oli Teie jaoks lihtsasti arusaadav (nt liikmeksastumise nõue teenuste kasutamiseks, osakapitali nõue, avalduste esitamine)?

- Kõik oli lihtsasti arusaadav.
- Soovisin enne Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumist saada täiendavat informatsiooni liitumise ja sellega kaasneva kohta.
- Minu jaoks oli liitumise protsess ning sellega kaasnev segane ning seega vajasin põhjalikku selgitamist ühistu töötaja poolt.

Lisa 1 järg

Kas Tartu Hoiu-laenuühistu tehtav teavitustöö ("Ühistusaade", "Ühistukool", Ühistegevuse pooltund, Ühistuleht, konverentsid, ettekanded) oli üheks Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumise oluliseks ajendiks?

- Jah
- Ei

Kui palju teadsite enne Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumist hoiu-laenuühistutest üldiselt?

- Teadsin hoiu-laenuühistute toimimise põhimõtteid ning peamisi erinevusi võrreldes pankadega.
- Teadsin hoiu-laenuühistute olemasolust, kuid mitte nende toimimise põhimõtetest ning erinevustest võrreldes pankadega.
- Ei teadnud hoiu-laenuühistutest midagi.

Palun märkida, kas järgnevatel teguritel oli Tartu Hoiu-laenuühistuga liitumisel Teie jaoks oluline või mitteoluline roll?

	Üldse mitteoluline	Pigem mitteoluline	Pigem oluline	Väga oluline
Odavad laenud	☐	☐	☐	☐
Motiveerib mind hoiustama	☐	☐	☐	☐
Võimalus laenu saada	☐	☐	☐	☐
Kogukonnavaim/eestimeelsus	☐	☐	☐	☐
Sõbralikkus	☐	☐	☐	☐
Usaldusväarsus	☐	☐	☐	☐
Hoiuste väljamaksmise ja katkestamise kord	☐	☐	☐	☐
Head lahtiolekuajad	☐	☐	☐	☐
Hea asukoht	☐	☐	☐	☐
Kõrged hoiuseintressid	☐	☐	☐	☐
Maksepuhkuse võimalus	☐	☐	☐	☐

Lisa 1 järg

Millised on Tartu Hoiu-laenuühistu teenused võrreldes pankadega?

	Ei nõustu	Pigem ei nõustu	Pigem nõustun	Nõustun
Hoiustamine on parematel tingimustel.	☐	☐	☐	☐
Laenamine on parematel tingimustel.	☐	☐	☐	☐
Teenuste kasutamine on painlikum.	☐	☐	☐	☐

Mis Teie arvates eristab hoiu-laenuühistuid pankadest?

Avatud vastus

Tartu Hoiu-laenuühistu on minu probleemide kiireks lahendamiseks valmis tegema kõrvalekaldeid tavapäraest tööprotsessidest (nt tööülesannete täitmine väljaspool tavapäraest tööaega).

Palun hinnake, kas nõustute või ei nõustu esitatud väitega. 1 tähendab, et Te ei nõustu üldse väitega ning 4 tähendab, et nõustute täielikult.

	1	2	3	4	
Üldse ei nõustu	☐	☐	☐	☐	Nõustun täielikult

Tartu Hoiu-laenuühistul on lisaks finantsteenuste pakkumisele veel minu jaoks oluline sotsiaalne roll.

	1	2	3	4	
Üldse ei nõustu	☐	☐	☐	☐	Nõustun täielikult

Tartu Hoiu-laenuühistu kaasab liikmeid aktiivselt oma tegevustesse.

	1	2	3	4	
Üldse ei nõustu	☐	☐	☐	☐	Nõustun täielikult

Lisa 1 järg

Informatsioon Tartu hoiu-laenuühistu tegevuse kohta on kättesaadav.

	1	2	3	4	
Üldse ei nõustu	☐	☐	☐	☐	Nõustun täielikult

Kas olete soovitanud Tartu Hoiu-laenuühistud oma tuttavatele või pereliikmetele?

- Jah
- Ei

Tänan, et leidsite aega küsitlusele vastata!

SUMMARY

MOTIVES FOR JOINING CREDIT UNIONS ON THE EXAMPLE OF TARTU CREDIT UNION

Martin Loimet

Financial services for natural and legal persons provided by different financial institutions are largely similar, but there are still financial institutions operating under different forms of entrepreneurship and with different objectives. Although the largest share in the market of deposits and loans belongs to full service banks, there are also credit unions in Estonia, which are cooperative institutions and do not aim at making a profit. In addition to their objective of providing services on favourable terms to their members, credit unions are also considered important because they provide financial and social support to the people in the region of activity of the unions. Therefore, there is reason to think that in addition to the wish to use the services, credit unions are also joined for ideological reasons, i.e. to improve the life of one's compatriots. Although credit unions have been known in Estonia already for a long time, the small size and low activity of the credit union sector makes it unclear whether private persons and companies join unions only for using the services or for other reasons.

The objective of this thesis is to specify, on the example of Tartu Credit Union (Tartu Hoiu-laenuühistu), the motives for joining credit unions and to provide recommendations on how to increase public awareness about credit unions and the number of their members. Identification of the motives for joining is based primarily on the statements presented in specialised literature and the results of studies, on the basis of which it is attempted to draw parallels with the results of the survey conducted among the members of Tartu Credit Union. Such a comparison makes it possible to understand whether the activities of Estonian credit unions and the motives of their

members for joining are generally in accordance with theoretical standpoints, or, if not, what the peculiarities of Estonian credit unions are.

In the author's opinion, it is necessary to study the motives for joining credit unions in Estonia because in recent years this sector has enlivened noticeably, and therefore, it would be useful for the managers of credit unions to know the reasons for joining credit unions so that they could make use of the market potential. While the results of this study could be used in the daily management of credit unions, developing the study further according to different age groups or services could enable, for example, carrying out target marketing and thereby increasing the number of members using a specific service. Therefore, in the author's opinion, this thesis could be developed in a way that credit unions could gain practical benefit from the thesis.

The following research tasks have been set to reach the objective:

- 1) specifying the nature of cooperative financing institutions from the historical and theoretical standpoint;
- 2) specifying the role of cooperative financing institutions from the members' standpoint;
- 3) providing an overview of the results of the survey conducted among the members of Tartu Credit Union and analysing them;
- 4) identifying the motives for joining credit unions and making recommendations on how to increase the number of members and public awareness of credit unions.

In order to fulfil the research tasks set in the thesis, the author used such sources as Estonian and English specialised literature, published statistics of different organisations, legislation valid in Estonia and the results of the survey conducted among the members of Tartu Credit Union by the author. These sources were the basis for analysing the research problem and making relevant conclusions and recommendations.

Credit unions can be analysed from the perspective of different branches of economics that study the reasons behind the financial decisions of individuals. For example, behavioural economics makes it possible to analyse why people join credit unions, because such actions might not be financially beneficial to them, which implies

irrational behaviour. However, such a situation can be explained on the basis of cooperative game theory, where cooperation makes it possible to reach a compromise, which in the end is beneficial to all parties. The actions of individuals, i.e. members of the union in this example, can be explained on the basis of institutional economics, which covers different systems guiding human behaviour, such as credit unions, i.e. the joint activities of members within agreed conditions. In the author's opinion, it is necessary to analyse credit unions on the basis of different economical approaches to specify the nature of cooperative financing institutions and to emphasise the importance of cooperation between people in such institutions.

In addition to providing financial services, the indirect objectives of credit unions include supporting the development of the region of activity through promoting cooperation between the members and financing local entrepreneurs on favourable terms. These objectives are directly related to economic activities, but credit unions are often also active in discussing social problems and finding solutions to them. The auxiliary activities of unions also include educating people in the area of economics, holding conferences on different topical issues or organising other events. Therefore, the activities of credit unions are varied, which might raise interest also among people who do not wish to use the financial services. This argument also gives rise to the research problem of this thesis, as it is unclear what motivates private persons and legal persons to join credit unions in Estonia. However, the absence of such information may impede the development of credit unions.

In order to study the motives for joining credit unions, the author of the thesis conducted a survey among the members of Tartu Credit Union – the questionnaire was sent to a total of 851 people via e-mail and 157 of them filled it in. The results revealed that the main motives for joining Tartu Credit Union were – in the order of importance – favourable depositing conditions, supporting life in Estonia by joining the union, good service and flexible conditions. Therefore, it can be seen that for the members of the union, earning high interest income on their deposit was the most important aspect, but it was positive to observe that supporting the union is also important because it is based on national capital, and thus, domestic economy is supported. Also, it became apparent that the factors most important in making a decision to join were the trustworthiness of

the credit union, high deposit interest rate, community spirit and patriotism, and friendly service. The importance of the possibility of getting a loan and cheap loans were surprisingly low – less than six per cent of the respondents had noted them among the motives for joining. As the main competitors of Estonian credit unions in the area of deposits and loans are banks, the author of the thesis asked the respondents to compare these institutions. The questionnaire revealed that the members of Tartu Credit Union mostly tended to agree or completely agreed that the credit union provides better conditions for depositing and borrowing. Also, the results on the flexibility of using the services were similar.

This thesis specified that, in addition to using the financial services, the social activities led by the management and members of the credit union are important for the members of the union. Questions asked from the members of the union revealed that the members generally agreed to the statement that Tartu Credit Union actively involves members in its activities, which confirms the standpoints presented in the theoretical part of the thesis. Therefore, the results of the survey showed that for the members of the union, credit unions are also like community centres, where people with similar interests can get together and work towards common goals.

On the basis of the results of the questionnaire, the author came up with suggestions that the managers of credit unions could implement, if possible, in order to increase public awareness of the union and the numbers of their members. Such suggestions included marketing the credit union in different channels, creating direct contacts with local companies, expanding the selection of services, managers of the union participating in discussions on topical issues at public events and in the media, and organising events for the members and the public. Although the resources of unions are very limited, the suggestions made also include activities that only require time resources and are therefore manageable for the union.

The objective of the aforementioned suggestions is to increase public awareness of credit unions, but in order for private persons and companies to become members of credit unions, the unions should be necessary for the potential members in some way. The author believes the thesis to have revealed that in Estonia the main motives of private persons and companies for joining credit unions are high deposit interest rates,

good and flexible conditions of investment loans, little bureaucracy in transactions, pleasant service for members, activities led by the management of the union, and supporting a domestic and cooperative financial institution. Being aware of the motives for joining a union enables the management of the union to focus on providing exactly the services and activities desired by the members.

The author believes that aside from offering services, other social activities are important to explain to people the principles on which credit unions operate and the general principles of cooperative activities. As a result, the members of the union will become more active, thereby contributing to the development of the union and the region. However, when looking at the wider objective of supporting domestic economy, the author thinks that credit unions should cooperate with each other more, for example, in marketing activities, by providing syndicated loans or by representing unions in public. Thus, in the opinion of the author, Estonian credit unions have options for becoming more active and thereby finding new members.

With this thesis, the author wanted to specify the motives for joining Estonian credit unions. On that basis, the author made suggestions to the managers of credit unions on how to make the unions more attractive and how to meet the wishes and needs of their members. The final result of the thesis was, in the author's opinion, that although the main motives for joining might be high deposit interest rates and good investment loan conditions, the members of the union also value the social activities of the union and thereby supporting domestic economy. As Estonian credit unions have not been studied much, there are many options to develop the thesis further in this area, and due to the large growth potential of the credit union sector, the results of the studies could have a high practical value for the managers of the unions.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Martin Loimet

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 06.08.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Hoiu-laenuühistutega liitumise motiivid Tartu Hoiu-laenuühistu näitel,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendajad on Andro Roos, Kaia Kask

(juhendajate nimed)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **20.05.2014**